

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 30 (2816)

Пятніца, 23 ліпеня 1936 г.

Цана 8 кап.

Сенакосны канвеер ні на гадзіну не спыняецца, кругласутачна працуюць агрэгаты на вытворчасці вітаміннай мукі, штодня папаўняюцца смяжаныя транзіі і вежы, сіласныя ямы, растуць стагі сена.

Не змаўкае гул матораў і на скошаных участках. Адрозж вядзецца падкормка траў мінеральнымі тукамі, паліўка. Наперадзе яшчэ не адзін укос...

Велічна і хораша гучыць гэтая своеасаблівая сімфонія працы, якая неўзабаве дасягне свайго апошняга. У рэспубліцы пачнецца жніўно, першае жніўно дзесятай пяцігодкі.

А пакуль што яшчэ і яшчэ раз правярэцца гатоўнасць уборачнай тэхнікі, уносяцца апошнія карэктывы ў рабочыя планы.

ЛІПЕНЬ... Буяюць сенажаці, азмітна і ярына спайна наліваюцца тугім, важкім коласам.

Надаўнія дажджы, цёплыя, ліўневыя, вунь як паспрыялі палеткам!

Хапае клопатаў у гэтых ліпенскіх дні хлебабарам. «Ідуць касцы, звіняць іх косы»...

Дружна кіпіць праца. Аднак не звонам «традыцыйных» кос, а вясёлым гулам матораў абуджаны абшары.

Калгас «Чырвоная зязьда», што ў Магілёўскім раёне. Там створаны механізаваны хімаграды, які даглядаюць пасевы. Ён апрацоўвае ўжо налі 1.200 гектараў пасеваў ячменю, аўса, ільну і іншых сельскагаспадарчых культур. Добра працуе на хімаградах звонячы хімаграды М. М. Сямёна. Пры норме 14 гектараў ён апрацоўвае па 19 гектараў пражытых зерневых.

Другі здымак зроблены ў племсаўгасе «Вараніно» Быхаўскага раёна... Сёлета там будзе нарыхтавана 3.850 тон травяной мукі. Уборка і перапрацоўка траў у гаспадарцы вядзецца ў дзве змены. Механізатары нарыхтавалі ўжо налі 800 тон каштоўнага корму.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА (БЕЛТА).

КІРАЎНІКІ КПСС ПАДПІСАЛІ НОВУЮ СТАКГОЛЬМСКУЮ АДОЗВУ

15 ліпеня члены Палітбюро ЦК КПСС, кандыдаты ў члены Палітбюро ЦК КПСС, сакратары ЦК КПСС паставілі свае подпісы пад новай Стакгольмскай адозвай, у якой ёсць заклік да ўсіх урадаў і парламентаў, палітычных партый і грамадскіх арганізацый аб'яднаць намаганні ў барацьбе за спыненне гонкі ўзбраенняў, за раззбраенне.

Адозвы падпісалі таварышы Л. І. Брэжнёў, Ю. У. Андропаў, В. В. Грышын, А. А. Грамыка, А. П. Кірыленка, А. М. Касягін, Ф. Д. Кулакоў, Д. А. Кунаеў, К. Т. Мазаўраў, А. Я. Пельшэ, М. В. Падгорны, Р. В. Раманаў, М. А. Сусллаў, Д. Ф. Усцінаў, У. В. Шчарбіцкі, Г. А. Аліеў, П. Н. Дземічаў, П. М. Машэраў, Б. М. Панамароў, Ш. Р. Рашыдаў, М. С. Саломенцаў, І. В. Канітонаў, У. І. Далгіх, К. Ф. Катусаў, М. В. Зямінін, К. У. Чарпенка.

Гэта адозва, прынятая Прэзідыумам Сусветнага Савета Міру 2 чэрвеня 1975 года ў сувязі з 25-й гадавінай гістарычнай Стакгольмскай адозвы аб забароне атамнай зброі, паклала пачатак сусветнай масавай кампаніі за спыненне небяспечнай для свету гонкі ўзбраенняў і пераход да скарачэння накоп-

леных запасаў зброі, за глыбленне разрадкі міжнароднай напружанасці. За мінулы год яе падпісалі ўжо дзесяткі мільянаў людзей у розных краінах, колькасць подпісаў павялічваецца з кожным днём.

У Савецкім Саюзе гэта кампанія атрымала ўсеагульнае характар. На сённяшні дзень пад адозвай паставілі свае подпісы больш чым сто мільянаў грамадзян нашай краіны. Падпісваючы новую Стакгольмскую адозвы, савецкія людзі дэманструюць сапраўдную міралюбнасць нашага народа, якому пенавісна вайна і які ведае ёй цану. Яны выказваюць поўнае адабрэненне паслядоўнай міралюбивай знешнепалітычнай лініі КПСС і Савецкай дзяржавы, Праграмы далейшай барацьбы за мір і міжнароднае супрацоўніцтва, за свабоду і незалежнасць народаў, прынятай XXV з'ездам КПСС.

Падпісанне кіраўнікамі КПСС Стакгольмскай адозвы — гэта новае праяўленне клопатаў аб умацаванні міру і міжнароднай бяспекі, імкнення партыі і народа да далейшых крокаў на шляху рэальнай разрадкі напружанасці, падавання ёй стабільнага, незваротнага характару.

ТАСС.

ТОЛЬКІ ШТО ВЫДАДЗЕНА

ПРА ШТО СПЯВАЮЦЬ ТАТРЫ?

Аб сённяшнім дні паэзіі брацкага народа, яе мастацкай своеасаблівасці, творчай манеры паэтаў розных пакаленняў дае ўяўленне зборнік вершаў сучасных славацкіх аўтараў «Татры спяваюць», які выйшаў у выдавецтве «Мастацкая літаратура». Творы дваццаці славацкіх майстроў паэтычнага слова, любоўна падабраныя перакладчыкам і складальнікам зборніка П. Макалем, расказваюць аб нелаўторнай прыгажосці прыроды краю, яго мужным і працавітым народзе, аб любові і ўдзячнасці да савецкіх

людзей. У кнізе чытач знайдзе вершы аднаго з зачынальнікаў славацкай літаратуры Ладзіслава Новамескі, майстроў сярэдняга пакалення Андрэя Пляўкі, Яна Костры і самага маладога паэта Міхаіла Худы, які нядаўна выпусціў першую кнігу вершаў.

Браціслаўскае выдавецтва рыхтуе да выдання кнігу перакладаў беларускай паэзіі, у якую ўвойдуць лепшыя творы Я. Коласа і Я. Купалы, сучасных літаратараў.

БЕЛТА.

Больш чым два тыдні ў залах Палаца мастацтваў Беларускай сталіцы экспануецца выстаўка курсавых і дыпломных работ выхаванцаў мастацкага факультэта Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, прысвечаная яго 30-годдзю.

Побач з работамі такіх вядомых майстроў, як лаўрэаты Дзяржаўных прэмій БССР скульптары А. Анікейчык і Л. Гумілеўскі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі графік

ТВОРЧАЯ СПРАВАЗДАЧА ІНСТЫТУТА

А. Кашкурэвіч, лаўрэат прэміі імя Дж. Нэру Г. Паплаўскі, наведвальнікі выстаўкі сустрэкаюцца з першымі творчымі даследамі нядаўніх выпускнікоў ВУУ, цяперашніх яго выхаванцаў. Экспазіцыя выклікала вялікую цікавасць у жыхароў і гасцей Мінска.

20 ліпеня з яе экспанатамі пазнаёміліся кандыдаты ў члены

Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ П. М. Машэраў, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. А. Сурганав, Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Я. Кісялёў, другі сакратар ЦК КПБ А. Н. Аксёнаў, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ С. Я. Паўлаў і А. Ц. Кераткевіч.

БЕЛТА.

АДЛЮСТРОЎВАЦЬ ВЕЛІЧ НАШАГА ЧАСУ

Значную работу па ажыццяўленню дзяржаўных заказаў на новыя творы выяўленчага мастацтва праводзіць Міністэрства культуры і Саюз мастакоў БССР. За апошні час беларускія майстры пэндзля і рэзка стварылі многа твораў, якія раскрываюць тэму гераізму савецкіх людзей у галі Вялікай Айчыннай вайны і ў мірныя дні. Лепшыя іх работы экспанаваліся на рэспубліканскіх выстаўках «СССР — наша Радзіма», «Беларусь сацыялістычная», «30 год Вялікай Перамогі», «Слава працы», на ўсеагульных выстаўках і за мяжой. У 1975 годзе 38 твораў беларускіх аўтараў адзначаны медалямі і дыпламамі на ВДНГ СССР.

Разам з тым аддзел выяўленчага мастацтва і аховы помнікаў, творчыя секцыі і выставачныя камітэты не заўсёды аказваюць неабходны ўплыў на працэс стварэння высокамастацкіх твораў па дзяржаўных заказах. Як паказалі выстаўкі апошніх гадоў, мастакам рэспублікі яшчэ недастаткова раскрываюцца тэмы гераікі сацыялістычнай працы, новых з'яў у жыцці горада і вёскі. У творах выяўленчага мастацтва зачэастую прысутнічаюць толькі знешнія прыкметы сучаснасці і адсутнічае галоўнае — глыбокае прапікіненне ў духоўны свет чалавека. Маюць месца выпадкі незавяршанасці

твораў. Выставачныя камітэты не заўсёды ўлічваюць прафесійныя магчымасці аўтараў, зніжаюць патрабавальнасць, дапускаюць выпадкі замены выконваемых па дзяржаўных заказах работ іншымі, якія не адпавядаюць тэматычнай накіраванасці выставак. Не працягваюць патрэбнай актыўнасці ў глыбокім асветленні верніскаў, у аналізе новых твораў і секцыя крытыкі Саюза мастакоў БССР.

Пра гэта і гаварыў у сваім дакладзе на чарговым пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры БССР намеснік міністра А. М. Ванішкі.

У зацікаўленай гаворцы, скіраванай на павышэнне ідэйна-мастацкага ўзроўню твораў, якія выконваюцца па дзяржаўных заказах, прынялі

У МИНИСТЕРСТВЕ

КУЛЬТУРЫ БССР

ўдзел старшыня Саюза мастакоў БССР В. Пратасеня, мастакі Г. Паплаўскі, У. Стальмашонак, М. Савіцкі, В. Вярсоцкі, У. Басальга, А. Шыбіць і інш.

Калегія прыняла адпаведную настанову.

На пасяджэнні былі таксама абмеркаваны пытанні аб рабоце масавых бібліятэк г. Мінска па прапагандзе рашэнняў XXV з'езда КПСС, аб рабоце Цэнтральнай тэатральнай касы, зацверджаны перспектывыя праблемы — тэматычныя планы дзяржаўных заказаў на новыя драматычныя, музычныя творы і творы выяўленчага мастацтва, а таксама рэкамендацыі па распрацоўцы і ўкараненню комплексных планаў ідэйна-маральнага і эстэтычнага выхавання працоўных.

ВІНШУЕМ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР артстка Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, народнай артстка рэспублікі Марыя Сяргееўна БЯЛІНСКАЯ ўзнагароджана ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР за вялікія заслугі ў развіцці беларускага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з'дзяння народжэння.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за плённую дзейнасць у галіне беларускай савецкай літаратуры і друку пісьменніку, рэдактару аддзела навукі і культуры часопіса «Каммуніст Беларусі» тав. ЮРЭВІЧУ Уладзіміру Міхаілавічу прысвоена ганаровае званне заслужанага работніка культуры Беларускай ССР.

РЭПАРТАЖ ВЯДЗЕ ПІСЬМЕННІК

— Прыладжваюся да цябе, Дамітры Дамітравіч, — сказаў Аляксандр Скакалаў трактарысту.

— Калі ласка.

Аўтамашына стала поруч з касілкай, кузаў параўняўся з яе «хобатам».

— Паехалі, — сказаў Лук'яненка.

лі траву косамі. Гэтая трава пойдзе на сена.

...Хутка напаяліся кузавы аўтамашыны травой. Пасля да касілак «Кір-1,5» замацоўваліся прычэпы і кузавы іх парогі заваўняліся зялёнай масай.

Праца спорыцца, адчуваецца высокая арганізаванасць і прадуманасць рабочага працэсу.

звалюцца з абдымкаў шчы.

Можна назваць імя імён і прозвішчаў людзей, якія ўдарна працуюць зараз на лузе. Гэта механізатары Сяргей Калібераў, Пятро Арлоў, Віктар Музычэнка, Васіль Давыдаў, Рыгор Скакалаў, калгаснікі Аляксей Жарын, Аляксей Зязюлін і іншыя.

Віктар ШЫМУК

Ля бацюхны Дняпра

ГЭТАЯ крынічка бруіцца ля скрыжавання дарог. З правага боку, на лабатых узгорках, стаяць у засені вшань і абліць вясковыя хаты, а з левага, у лагчыне, раскінуўся луг, які перасякае невялікая ручулка. У яе і цячэ тонкім струменьчыкам крыніца. Хтосьці апрацуў на яе бетоннае колца, адкалунуўшы ля самай зямлі невялікую шчыліну і пракапаўшы раўчук.

Дамітры Лук'яненка спыніў трактар, выскачыў з кабіны. Падышоўшы да крыніцы, зачарпнуў кубкам прарыстай халоднай вады і, наталіўшы смагу, зноў накіраваўся да машыны. Трактарыст Лук'яненка ды і ўсе механізатары, заўсёды спыняюцца тут, ля крынічкі, калі едуць на Стары луг, што раскінуўся ля самага Дняпра, за трыццаць кіламетраў ад цэнтральнай сядзібы калгаса «Авангард».

Там, на заліўных прыдняпроўскіх лугах, з раніцы да позняга вечара гудуць праз трактары, стракочучы касілкамі Цяпер у «Авангардзе» задача нумар адзін — сенаванне. На тым участку, дзе сёння будзе працаваць камуніст Дамітры Лук'яненка, ідзе парыхтоўка лугавой травы на сенаж.

Вось ужо засталіся ззаду лугі калгаса імя Чапаева, а за крутым паваротам, за ланіцамі — угоддзі «Авангарда» Лук'яненка спыніў свой «МТЗ-50», адчэпіў тры парожнія прычэпы, якія прыкаціў сюды з цэнтральнай сядзібы, прыладзіў касілку падборчык «Кір-1,5». Да яго над'ехаў шафёр Аляксандр Скакалаў. Паказаў з кабіны загараць твар, ранішні ветрык раскудлачыў яго кучаравую шапалюру.

Трактар і аўтамашына раўнамерна, рытмічна пайшлі па лузе. Зялёнай ракой напаякля ў кузаў здробная трава. У кузаве яе паретка ўкладваў калгаснік Аляксей Зязюлін.

А за агрэгатам Дамітры Лук'яненкі рухаліся агрэгат трактарыста Уладзіміра Скакалава. Ён напаяў зялёнай масай кузаў аўтамашыны, за рулём якой сядзеў Мікіта Давыдаў.

Далей ідзе трактар, якім кіруе малады механізатар Алег Хімянкоў. Для яго гэта — першае працоўнае лета, бо ён толькі што закончыў Чабатовіцкую сярэднюю школу. Атрымаўшы разам з атэстагам сталасці правы трактарыста, ён вырашыў застацца ў родным калгасе і трэба сказаць, што працоўны стаж яго пачаўся добра...

Дзесьці водалля, на другім участку ішла касьба на звал навяснымі касілкамі. А там, дзе перашкаджалі кусты, касі-

Усе непаладкі, якія адараліся на лузе, адразу ж выпраўляліся. У трактары таго ж Дамітры Лук'яненкі зламалася крыжавіна карданнага вала. Калі агрэгат спыніўся, да яго адразу ж пад'ехаў брыгадзір трактарнай брыгады Дамітры Калібераў. Ён дапамог механізатару паставіць новую дэталю замест зламанай, і праз некалькі мінут агрэгат зноў працаваў на ўборны траў.

У аднаго з механізатараў лопнуў крынітэйні мававання на касілках «Кір-1,5». Паломка хутка была ліквідавана: на лузе заўсёды наапартавае перасоўны электразварачны апарат, на якім працую вопытны зваршчык Міхаіл Чэнік.

«Хуткай дапамогай» назвалі тут шустры гусеніны трактар «Т-74». За рыгатамі яго сядзіць Пётр Малашкаў. Варта толькі дзе-небудзь па нізіны забуксаваць аўтамашына, або калеснаму трактару, як «Т-74» тут як тут: у днавання секунды прычэпаецца трос і машыны вы-

Падсілкаваліся механізатары добра, пара прымаца зноў за працу.

— Ну што, дзякуй, навары, цяпер можна касіць да зары, — жаргуе той жа Пятро Арлоў.

...Калі вечарэла, апошнія трактары і аўтамашыны, нагнаныя зялёнай масай, накіраваліся ў зпаротны шлях, на цэнтральную сядзібу, дзе іх каля машынных вагаў чакае фуражыр Дзмітрый Скакалаў. Там зялёная маса будзе закладзена ў сенажнай траншэі.

На гэтай рабоце па-майстэрску працую механізатар Васіль Маз.

Заўтра ў час ранішняга парадку механізатары убачаць свае прозвішчы на Дошцы паказчыкаў, тады ж старшыня калгаса Мікалай Пятровіч Чарнякоў і сакратар партарганізацыі Мікалай Іванавіч Хімянкоў, як заўсёды, павіняюць іх з пошэкам, называць тых, хто ідзе наперадзе. Бо імя механізатараў калгаса «Авангард», сапраўды можна ганарыцца. Дзякуючы іх умельству гасцадарка па закладцы сенажу і парыхтоўцы сена з'ймае адно з першых месцаў у Буда-Кашалёўскім раёне.

...Пусцець, заціхае Стары луг ля бацюхны Дняпра. Толькі два буслы важна шпацыруюць на снешных пакосах, дзе нядаўна расла трава.

А аўтамашыны і трактары з травой ужо зноў набліжаюцца да крынічкі, што бруіцца ля скрыжавання дарог.

І зноў прыгна п'юць стомленыя за дзень механізатары студзёную гаючую крынічную ваду...

Калгас «Авангард», Буда-Кашалёўскі раён.

„ЖЫВЕ МАЯ ЛІРА...“

ВЕЧАР, ПРЫСВЕЧАНЫ 100-ГОДДЗЮ ЦЁТКІ

Цётка... Перачытваеш чаканяныя паэтычныя радкі і перапоцінаеш у думках у навальнічны 1905 год, жывеш тым жа бо-лем і псевам народным, якімі была перапоўнена яе бяспрашная, заклікальная ліра.

Стогадовы юбілей паэтэсы адзначаны многімі важнымі падзеямі. Выданы яе твораў выйшлі ў Мінску, Маскве і Кіеве. Яе імя прысвоена дзівам бібліятэкам—у сталіцы рэспублікі і на радзіме пісьменніцы ў Шчучыне. У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна адкрылася шырокая выстаўка твораў Цёткі і літаратуры аб яе грамадска-палітычнай і творчай дзейнасці.

У выставачнай зале Саюза мастакоў сабраны дзесяткі жывапісных палотнаў, прысвечаных Цётцы, ілюстрацыі да яе твораў, непаўторныя пейзажы месц, у якіх прайшло дзяцінства і юнацтва паэтэсы.

У Доме літаратара 15 ліпеня адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны юбілею А. Пашкевіч, у якім удзельнічалі прадстаўнікі грамадскай Мінска, вядомыя беларускія

пісьменнікі, члены іншых творчых саюзаў, госці з Масквы, Украіны і Літвы.

На вечары прысутнічалі другі сакратар ЦК КПБ А. Н. Аксёнаў, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ А. Ц. Караткевіч, А. Л. Петрашкевіч, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ У. А. Ляпёшкін.

З вялікага партрэта, які ўзвышаецца над сцэнай, дэспыліва глядзіць у залу маладая, прыгожая жанчына. Сканзіптрываны, уважлівы яе позірк, мяккая ўсмешка ледзь дакранаецца рэзка абведзеных вуснаў. І ўсё яе аблічча, поўнае жаночасці і мужнасці, накіравана толькі наперад, праз нягоды і цяжкасці да светлай, цудоўнай будучыні.

Пад партрэтам дзве даты: «1876—1976». Стагоддзе жыве гэта дзівосная жанчына—Цётка, Алаіза Пашкевіч Сярод

людзей, у памяці народнай, у нашай гісторыі, у гісторыі сусветнай культуры. І перапоўненая зала Дома літаратара сабрала толькі маленькую частку велізарнай арміі наклоннікаў яе незвычайнага таленту.

Сюды прыйшлі рабочыя мінскіх прадпрыемстваў і будоўляў, прадстаўнікі грамадскіх і партыйных арганізацый, педагогі і літаратары, музыканты і вучоныя. Прыехала дэлегацыя і землякоў паэтэсы—хлебаробаў Шчучынскага раёна, прыйшлі госці з Масквы, Украіны і Літвы.

— На небасхіле нашай літаратуры сёння ззяе цэлае сузор'е выдатных самабытных талентаў, чыё святло далёка відаць за межамі рэспублікі і краіны, — сказаў, адкрываючы вечар, народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы Максім Танк.—І ў гэтай зорнай пляядзе не губляецца з гадамі, а, наадварот, набывае ўсё большую яркасць, ззяе зоркай першай велічыні імя Цёткі—выдатнай паэтэсы і палымнага барацьбіта за лепшую будучыню свайго народа.

У адным са сваіх праграмных вершаў, які ў кастрычніку 1905 года быў выдадзены падпольнай друкарняй як рэвалюцыйная лістоўка, Алаіза Пашкевіч пісала:

Растуць сілы мора злога,
У размаху відзен гарт;
Не адступіць войскі бога,
Бой пачаўся не на жарт.
Тані бой вякні міднацца,
Тані бой гігантаў дасць,
У такім бою толькі грэцца,
У такім бою толькі пасць.

Адным з такіх гігантаў духу, народжаных першай рускай рэвалюцыяй, была сама паэтэса. Сімвалічна, што яе падгольная клічка стала адначасова і літаратурным псеўданімам.

Жыццёвы шлях Алаізы Пашкевіч пачаўся, як і многіх яе сучаснікаў, з глухой беларускай вёскі. Шлях гэты нагадвае крыніцу, якая праз усе перашкоды бурнай ракой пазай прабілася ў шырокі свет, над якім ужо загаралася зара рэвалюцыі. Творчасць яе, пра-

сякнутая пафасам барацьбы і імкненнем да свабоды, склалася і загартавалася пад уздзеяннем тых падзей і ідэй, якія фарміравалі такіх песняроў рэвалюцыі, як Маякоўскі, Леся Украінка, Іван Франко, Райніс, Яноніс, Багушэвіч, Купала, Колас.

Яна заўсёды старалася ўзяць на свае квалыя плечы столькі абавязкаў, якіх ханіла б не на аднаго чалавека. Яе незвычайна чуткая муза ўсхвалявана і гарача адгукалася на ўсе сучасныя ёй падзеі свабодалюбівай песняй, заклікам, які глыбока западаў у сэрца народа.

Шчодрой была яе творчая патура, шматграннай—дзейнасць. Педагог і асветнік, медык і рэдактар, публіцыст, празаік і паэтэса... І што б яна ні рабіла, яна аддавала сябе цалкам на карысць народа, у імя роднага краю. І як аб адзінай узнагародзе для сябе марыла толькі аб адным—стаць «песняй у народзе». Мара паэтэсы ажыццявілася. Да 100-гадовага юбілею Цёткі чытач атрымаў новыя выданні яе кніг—на беларускай мове ў Мінску, на рускай—у Маскве, на украінскай—у Кіеве. Ліра паэтэсы працягвае гучаць натхнёна і чыста. Слова і справа яе неўміручыя.

Даклад аб жыцці і творчасці Алаізы Пашкевіч зрабіў доктар філалагічных навук, паэт Алег Лойка. Ён падрабязна ахарактарызаваў асноўныя этапы грамадска-палітычнай і літаратурнай дзейнасці Цёткі, падкрэсліўшы, што барацьба за свабоду народа была галоўнай справай яе жыцця і творчасці.

Ад імя землякоў паэтэсы ўдзельніцаў вечара сардэчна вітала сакратар Гродзенскага абкома КПБ Е. Я. Емяльянава. На зямлі, якая нарадзіла і адправіла ў вялікі палёт ліру таленавітай дачкі беларускага народа, сёння спее багаты ўраджай, магутныя душы, якія скіліліся над яе магілай, слухаюць песні аб шчасці, аб новым жыцці, у якім увасобіліся самыя смелыя мары і надзеі

нашай слаўнай зямлячкі. Вядомы паэт, перакладчык твораў Цёткі на рускую мову Рыгор Курапёў па даручэнню праўлення Саюза пісьменнікаў СССР цэпла павіншаваў прысутных з юбілеем праслаўленай паэтэсы і адзначыў, што гэта свята не толькі беларускай літаратуры, гэта свята ўсёй шматнацыянальнай саветскай культуры.

Аб сустрэчах з Я. Купалам, для якога А. Пашкевіч была вялікім другом і чый уплыў на яго творчасць ён сам неаднойчы адзначаў, расказаў на вечары Максім Лужанін. Пазыя Цёткі стала жыватворнай крыніцай для многіх навадзёнаў беларускіх паэтаў, падкрэсліў ён.

Даследчык творчасці Цёткі, паэт і перакладчык з Кіева Раман Лубкіўскі прывёз на юбілейныя ўрачыстасці новую кнігу твораў паэтэсы на украінскай мове.

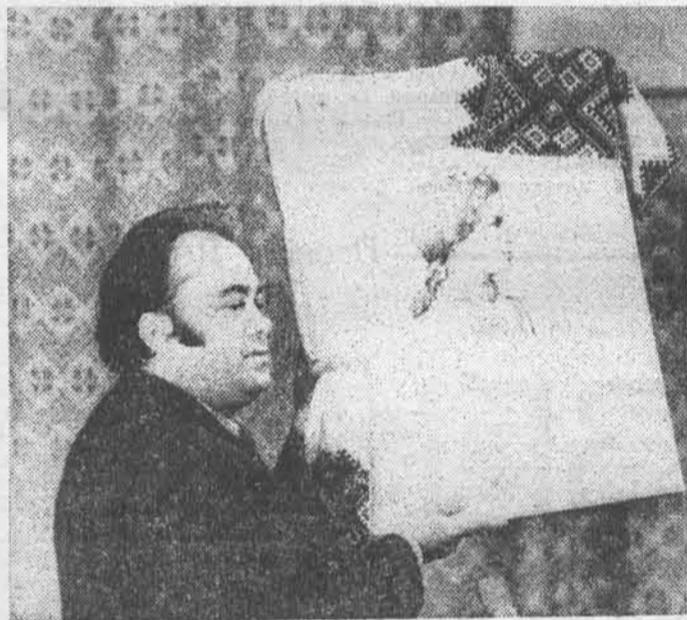
— Гэта кніга нарадзілася ў краі, дзе разам з натхнёным словам вялікага кабарэра Тараса Шаўчэнка і непаўторнага Івана Франка велічна і страйна гучала ліра дачкі беларускага народа—Алаізы Пашкевіч,—сказаў ён. — Шмат дзесяцігоддзяў назад у Львове нелегальна былі выдадзены дзве яе кніжкі. Іх нарадзіла мужнасць і дружба. Гэта новае выданне народжана любоўю і братэрствам нашых народаў.

Аб натхненні, якое дорчыц музыканту зварот да паэзіі Цёткі, аб новых творах, створаных па матывах яе творчасці беларускімі кампазітарамі, гаварыў народны артыст БССР Юрый Семяняка.

— З'яўляючыся глыбока нацыянальнай, беларускай паэтэсай, — сказаў на вечары літоўскі паэт Юзаас Хлівішкас,—Цётка ў той жа час была сапраўдным пісьменнікам-інтэрнацыяналістам, чулым на гора і пакуты ўсіх народаў. Шмат фактаў з біяграфіі А. Пашкевіч звязана з Літвой, з Вільнясам.

Вершы, прысвечаныя Цётцы, прачытаў паэт Пятрусь Макаль. У вялікім канцэрце майстроў мастацтваў гучалі яе вершы і песні.

Я. ГАРЭЛІК,
нар. БЕЛТА.

Раман Лубкіўскі ад імя украінскіх пісьменнікаў уручыў падарунак — партрэт Цёткі.
Фота Ул. КРУКА.

АД КАМІТЭТА ПА ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЯХ БССР У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ

Камітэт па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры паведамляе, што да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР 1976 года дапушчаны наступныя кандыдатуры:

У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ

1. Адамовіч А. М. «Хатынская апавесць».
2. Барадулін Р. І. Кніга вершаў «Рум» і кніга перакладаў Гарсія Лоркі «Блакітны зван Гранады».
3. Бураўкін Г. М. Кніга вершаў «Выток».
4. Вярцінскі А. І. Кніга вершаў «З'яўленне».
5. Калачынскі М. І. Кніга вершаў «Дошчышкі каравай».
6. Кулакоўскі А. М. Раман «Снежкі зведання і нязведання».
7. Каратай А. А. (Максім Лужанін). Кнігі вершаў «Росы на колесе» і «Прага крыла».
8. Макаль П. М. Кніга вер-

шаў «Дотык да зямлі».

9. Сачанка Б. І. Раман у навелах «Чужое неба».

10. Сіпакоў І. Д. (Янка Сіпакоў). Кніга вершаў «Веча славянскіх балад».

Усе творы вылучаны прэзідыумам праўлення Саюза пісьменнікаў БССР.

ЗА ТВОРЫ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА ДЛЯ ДЗЯЦЦЯ

1. Васілевіч А. С. Кніга аповесцей «Пачакай, зарымайся». Вылучана прэзідыумам праўлення Саюза пісьменнікаў БССР.

У ГАЛІНЕ ЖУРНАЛІСТЫКІ

1. Сімураў А. Т. Кніга «Сказанне о болгарском брате». Вылучана праўленнем Саюза журналістаў БССР.

У ГАЛІНЕ МУЗЫКІ

1. Лучанок І. М. «Песні 1972-76 гадоў». Вылучаны Міністэрствам культуры БССР.

У ГАЛІНЕ ТЭАТРАЛЬНАГА МАСТАЦТВА І КІНЕМАТАГРАФІІ

1. Сабалеўскі А. В. Кніга «Белорусская драматургія в театрах народов СССР».

Вылучана Беларускім тэатральным аб'яднаннем і Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

2. Фрайман М. П. (Вярэтка) — сцэнарыст; Вейняровіч І. Н., Аліфярэнка П. К., Ясінскі Р. З. — рэжысёры; Алай А. І., Кучар Ф. А. — апэратары. За поўнаметражны дакументальны фільм «Пра маці можна гаварыць бяскошпа».

Вылучаны Дзяржаўным камітэтам Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі, кінастудыяй «Беларусьфільм» і Саюзам кінематаграфістаў БССР.

Вылучаны Дзяржаўным камітэтам Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі, кінастудыяй «Беларусьфільм» і Саюзам кінематаграфістаў БССР.

У ГАЛІНЕ ВЫЯЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА

1. Глебаў А. К., Глебаў І. М. — скульптары; Марокін В. С. — архітэктар. За стварэнне помніка Франціску (Георгію) Скарыне ў Полацку.

Вылучаны прэзідыумам праўлення Саюза мастакоў БССР.

2. Дробаў Л. Н. Кніга «Живопись Белоруссии XIX—начала

XX в.».

Вылучана Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

3. Зайнаў Я. А. Цыкл жывапісных палотнаў «Зямля мая беларуская».

Вылучаны прэзідыумам праўлення Саюза мастакоў БССР.

4. Кішчанка А. М. За стварэнне мазаікі «Кастрычнік» на фасадзе інстытута Прампраекта і габелена «Музыка» ў Мінскім музычным вучылішчы.

Вылучаны Барысаўскім камітэтам прыкладнага мастацтва і Мінскім музычным вучылішчам імя М. Глінкі.

У ГАЛІНЕ АРХІТЭКТУРЫ

1. Бенядзіктаў Г. М.—галоўны архітэктар, аўтар праекта, Вігдорчык Р. І.—галоўны інжынер, аўтар праекта, Астаповіч В. А.—архітэктар, аўтар праекта, Герасімчык М. П.—інжынер, аўтар праекта. За пабудову гасцініцы «Інтурыст», у Брэсце.

Вылучана Дзяржбудам БССР і Белдзяржпраектам.

Для шырокага азнаямлення з творами і работамі, вылучанымі на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР, Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па тэлебачанню і радыёвяшчальніцка арганізуе цыкл перадач па радыё і тэлебачанню.

Вялікай дапамогай Камітэту па Дзяржаўных прэміях БССР з'явіцца актыўнае абмеркаванне твораў і работ, дапушчаных да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэміяў БССР, грамадскімі арганізацыямі, творчымі саюзамі, устаноўамі культуры, навукова-даследчымі інстытутамі; шырокі абмен думкамі на старонках газет і часопісаў рэспублікі.

Просьба водгукі аб кандыдатурах, магэрыялы грамадскіх абмеркаванняў прысылаць да 1 снежня гэтага года па адрасу: 220072, Мінск-72, Акадэмічная, 15, БелСЭ — Камітэту па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры.

ГОРАД

Над Дняпром шырокім ці над Сожам
У мітусні згублюся гарадской—
Я ўсяго пясчынка,
Я — прахожы,
Безназоўны ў гамане людской.
Толькі —
Не зазнаю невядомасці:
Бы ў расе на лузе,
Кожны міг
Тут я адлюструюся
У святломасці
Дарагіх сучаснікаў маіх.
Так ва ўсіх праекцыях паўстану
Горада вялікага ўваччу—
Самую маленькую загану
Я ў сабе закрасліць захачу.
І таму ахотна я даверу

Гораду чарцёж маёй душы.
Токара спытаю, інжынера —
Што недасканала! Падкажы.
З гэтых вуліц
Над Дняпром ці Сожам
Не збягу за ціці небакрай.
Праектуй мяне, мой свет прыгожы.
Горад добры мой,
Мяне стварай.

Шлях расчышчаюць ад хвароб.
І я ўжо заўтра на інфаркце
Не падаруся без пары.
Стаю на вахце і на варце —
Маё вам дзякуй, дактары.
Яшчэ нароўні з людям саўным
Здабуду болей, чым здабыў, —
Каб Знакам якасці дзяржаўным
Мой доўгі век памечан быў.

2

«Рабі, — мне гэтак сэрца кажа,—
Працуй — і жыць табе ў вяках...»
І веру я — бяссмерце наша
У нас у кожнага ў руках.
Дык будзь нястомны ўвесь, як сэрца.
І пакажы вышэйшы клас...
Нас не прадставіць да бяссмерця
Ніхто, апроч саміх жа нас.

ВЕК МОЙ...

1
Складзе, нарэшце, зброю скоры
І шкодны вірус, як мікроб...
Нам дактары, нібы сапёры,

Нядаўна я скончыў працу над раманам «Людзі і маланкі». Твор прысвечаны рэвалюцыі, першым крокам Саветскай улады на беларускай зямлі. Тэма гэта хвалявала мяне даўно, заўсёды жыла ў душы, і вось я асмеліўся і ўзяў у рукі пяро. Адчуваю вялікае хваляванне. Так, відаць, быпраўляюць у вялікі нязнаны свет сваё адзінае дзіця.
Урывак з рамана прапаную чытачам «Літаратуры і мастацтва».
Леанід ДАЙНЕКА.

свой спектакль вучым. А ты чаго не ходзіш?

Яніна апусціла вочы:
— Іван наш ходзіць. А я... Мне нешта сорамна.

— Чаго ж тут сароміцца? — усміхнулася Матруна. — Усе ў нас тут свае бываюць. Песні вучым, спяваем. Танцаваць Башота, праўда, забараніў. У вёсцы, кажа, вечарынікі робіце.

Яны трохі памаўчалі, і потым Яніна, чырванячучы, спыталася:

— Скажы, Матруна, а Антон Радзімовіч ходзіць да вас?

— Вуны яно што, — здэгадалася Матруна, — во чаго гэта чорненякая авечка прыбралася, як засцяпковая шляхцянка. І адразу ёй успомнілася, як сама яна прыходзіла ў маёнтак, калі тут стаялі казакі. Скажы маці, што ёй трэба да сяброўкі збегаць, а сама хутчэй сюды, каб хоць краем вока глянуць на Сцяпана. Так і засталася тут.

— Ходзіць Антон, — сказала яна. — Хлопец ён талковы, разумны. Кніжкі ўсім нашым чытае, спектакль разам з Мішкам сачыў.

— Спектакль сачыў? — здзівілася Яніна, але вочы яе адразу спахмурнелі:

— Тут да вас і дзючгат многа ходзіць. Матруна ўзялася з услопчыка, узяла вількі, паставіла чыгун бокам да полям, выцёрла ручніком рукі, глянула на Яніну:

— Яй-богу, каб не ведала я цябе, Яніна, падумала б, што табе цяляты язык адкусілі. Ты ж дзеўка-агонь. Я ж добра цябе вывучыла. Кахаеш Антона?

Яніна кінула галавой. Шчокі яе пабляднелі.

— Дык чаго ж ты хаваешся ад Антона? — Матруна паклала ёй руку на плячо. — Эх, дурніцы мы бабы. Колькі таго шчасця адведзена на вяку, а ўсё баімся да яго падступіцца, усё прымерываемся ды прыглядваемся, а як прыйдзе да нас, шчасце гэта самае, дык і жыць позна ўжо.

— Не, Матруна, я не баюся Антона. — Яніна глядзела ў печ, дзе гудзела яркачырвоная полымя. — Я і гавару з ім, і смяюся з яго. І пры людзях магу ўкалоць словам, але ж з ім не так трэба. Ён мяккі нейкі, далікатны. Ён тады ўвесь неяк сціснецца, змоўкне, і так глядзіць, аж шкода яго. Я, відаць, і кахаю яго за тое, што ён ціхуі.

— Ну, гэтакі ўжо не магу навучыць, — ціха сказала Матруна. — Гэта ўжо само чалавечу даецца, з сэрцам. Кожная птушка па-свойму пяс. Адно я скажу: бабуля мая і маі замуж за зямлю выходзілі, не за чалавека. Каб толькі на сталае было што з'есці, дзецям ды сабе. Куды тут ужо любоў! А я па сэрцу за Сцяпана свайго выйшла. І ты, Яніна, старайся, каб так было.

Слухаючы яе словы, Яніна ўсхліпнула, уткнулася ёй тварам у плячо.

Матруна засмяялася:
— Не плач. Плакаць яшчэ рано. Вазьмі во ручнік, сатры са шчакі сажу. Ціпа, лепей, спаласні твар халодненякай вадой.

Яна зачэрпнула вількі кубак вады, над избрам пачала паліваць Яніне на рукі. Яніна змывала з твару сажу, змывала слёзы, і адчувала, як спакайніла ў яе на душы.

— Я пайду ўжо, — сказала Яніна, і апраўда свой кажухок, Матруна правяла яе на вуліцу, трохі пастаяла каля вярот. Потым вярнулася ў флігель, адналіла бульбу, пачала таўкіць яе — рабінькамі. Дужа хлопцы прасілі, каб на вачэру згатавала. Яна падсмажыла нямбулю з салам, заправіла камы, і паставіла чыгун у печ, каб яна добра ўпіралі. Увесь

час яна думала пра сваю размову з Янінай. У дзверы пастукалі, увайшоў Лявон Цмыг. Твар у яго быў змучаны, зялёны.

— Пабыў бы ты дома, Лявон, — уважліва паглядзела на яго Матруна. — Не дай бог, хвароба не пройдзе.

— Ат, — махнуў рукой Лявон і сеў на лаву. — Ад чаго ў мужыка жывот баліць? Пан пшано ў жывот, а мужык бярвяно на жывот.

Ён закурыў, сядзеў, моршчыўся ад болю, сказаў Матруне:

— Можна, ад цёплага дыму лягчэй стане. А так дык я табакі і не шюхаю.

Потым закашляўся, пайшоў на вуліцу.

— Трэба будзе яму, як хлопцы з лесу прыедуць, каліны сушанай даць паніць,

— падумала Матруна. Яна адчувала,

спіскаючы сякеру, і раптам нешта трапінулася ў яе пад сэрцам. Так, калі выпяваеш з рэчкі таптуху, трапешцаца, б'ешца яшчэ нябачная ў вадзе рыба. Яна прыслухалася да сябе самой і ўсё зразумела. І яна зрабілася моцнай і смелай. — А Сцяпан яшчэ не ведае, што ў нас будзе дзіця, — падумала яна. Гэта была не апошняя думка, бо ў тое ж імгненне ад страшнага ўдару лопнула жалезная зашчэпка, дзверы, пранізліва рынуўшы, адчыніліся. На парозе стаяў Баўтрук, худы, валасаты, з белым, як у мерицка, тварам. Ён, выскаліўшы зубы, крыкнуў:
— Падла! — вырваў у Матруны з рук сякеру, наматаў на левую руку жаночыя валасы. Яна да касцей раздзірала яму шчокі. Баўтрук за валасы падцягнуў яе

Леанід ДАЙНЕКА

што стамілася за дзень. Во каб гэту Міхайчыкаву Яніну ўгаварыць — разам бы спарпей працаваць было.

У гэты час на вуліцы нешта моцна дасінула. Матруна ўздрыгнула і падумала, што калісьці, як яна яшчэ дзяўчынкай пасвіла кароў, так шлёгаў бізном пастух Антон Вавіцкі. Яна падышла да акна. Бялеў снег на двары. Чародка вярсе кружылася над дрэвамі. Лявон Цмыг апусціўся чамусьні на адно калепа проста ў снег, ціліўся некуды з вінтоўкі. Вось руля вінтоўкі і Лявонава плячо рэзка ўздрыгнулі, калочка бліснула полымя. Лявон усхапіўся і цяжка пабег да флігеля. На ягонай галаве не было шапкі. Вінтоўка, якую ён трымаў за ремень, валачылася па снезе.

— Хавайся, Матруна. Бандыты! — крыкнуў Лявон, падбегшы да акна, і раптам паваліўся. На другім баку двара ўжо крута разварочваліся самі. З іх саскоквалі людзі.

Матруна не адчула страху. Толькі сум, невядомы рапей, востры і дужа халодны сум, на імгненне працяў сэрца. Так шюда стала часосні, што аж слёзы закіпелі на вачах. Яна спачатку хуценька залезла на печ, схавалася за комінам. — Калі будучы страляць, кулі адскочуць ад коміна — падумалася ёй. Але праз хвіліну яна была ўжо каля дзвярэй. Зачыніла дзверы на зашчэпку, азірнулася. На падлозе каля печы ляжала сякера, якой яна зусім нядаўна скарала дрэвы. Матруна ўзяла ў рукі сякеру. Цяжкія хуткія крокі грывелі ўжо зусім побач. За сцяной застагнаў Лявон Цмыг.

— Ага, — дружна засмяяліся там, — прыякло і табе, тхор бальшавіцкі! — Пацудзіся ўдары па мяккаму, па жывому. Матруна прыхілілася шчакой да вушак,

да стала прыціснуў яе галаву да жоўтых дошак, што пахлі дэбам, цяжка ўдарыў сякерай. Потым ён, нібы апёкшыся, махаў рукой, усё стараўся скінуць з рукі страшны крывавы груз. Але мокрая валасы блыталіся ў палыхах, прыліпалі да іх.

А побач за сцяной, у тым пакойчыку флігеля, дзе жыў Громаў з Матрунай, хрыпелі, выкочваючы вочы, Лявон Цмыг. Яго іздвесці пад бальку галавой уніз, уятыкулі паміж пальцамі босых ног лучыну, заналілі.

— Дзе золата? Золата куды схавалі? — прыжмурваючы вочы, ціха пытаўся ў яго маленькі, як хлапчук, але шыракачелы запольскі меліць Аўдзей Кардымон. Ад страшнага крыку ў Лявона, здавалася, разарвецца рот.

Праз якую паўгадзіну самі ўжо несліся ў бок лесу па снежнаму паліку. Храпілі коні. З-пад палазоў блакітнымі іскрамі вылятаў снег. Весела скакала полымя па сухіх бярвеннях флігеля. Маёнтак не гарэў, бо першы яго паверх быў каменны, а другі драўляны, не паспелі абліць газай.

Антон даведаўся пра пажар і палёт бандытаў толькі назавтра. Адразу ж прыйшоў у маёнтак і на месцы флігеля ўбачыў чорныя вугалі. На іх страшна было глядзец. Ішоў лёгкі снег, бышчам нехта раскочваў па зямлі бедныя палатынныя суроі, каб схавань папалішча. Па двары маёнтка таўклося многа пароду. Нават сем'ямі прыходзілі людзі, каб пгладзець. Людвкі Перуноўскі прыйшоў з уцякам і нявесткай. Малы накруціўся каля папалішча, потым раптам спытаўся:

— Дзед, а лед, калі ты памрэш, дзе мы цябе закапаем?

Маіх турбот заўсёды верх —
Каб не кранула небяспека
Ніводны ўзведзены паверх
Высокага здзяйснення века.
І рад: яшчэ не скоро я
Скажу сабе: «Стаміўся, годзе...»
Бо недзе пенсія мая,
Лічы, на купале стагоддзя.
Дый там я на пенсійны штэль
Прызнаю за сабою права, —
Калі ўсталюю самы шпіль
Непераможнай нашай справы.

ЧЫРВОНЫЯ СЛЕДАПЫТЫ

Ні стогну ў лапах допыту, а толькі
Пакутліва замкнёны горды рот...
Імя закатаванай камсамолкі
З падполля выйдзе і праз сорак год.
Ёсць следапыты. І зямлянак рэшткі

Не пахавае ў пушчы мох сыры.
Ніводны подзвіг партызан без весткі
Не згубіцца, як рэха ў гушчыры.
...Пад вечар цень даўжэе, і цяжэе
Рукзак — ідуць ускраінай лясной.
І застаецца даўня трэаншэя
У памяці глыбокай С. разной.

МАРСКАЯ РАКАВІНА

Яна закручана так мудра,
Няйначай, у марскім віры,
Зеленаватым перламутрам
Зіхотка бліскае ўнутры.

І просіш ты, каб я да вуха
Паднёс хутчэй твой сувенир.
Шуміць у ракавіне глуха
Далёкая марская шыр.

Ды што такое, што такое!
Напэўна, не паверыш ты:

Я чую, быццам над ракою
Шалочуць з ветрам чараты.

Я чую шум дажджу на лузе,
На цёплых чэрвеньскіх дажджах.
У нас, на поўдні Беларусі,
Трава расце, як на дражджах.

Шумяць дубы, шумяць аleshны,
А чым жа так яшчэ я ўсцешаны!

Ужо не гул лясны вяршыны,
Але не разабраць спярша:
Здаецца, шортат шын машынных,
Здаецца, так шуміць шаша.

На ўсход і захад шлях не блізкі,
Ды чую голас дарогі
Маскоўскіх вуліц, плошчаў мінскіх —
Так плешчуць хвалі ў берагі.

...І зноў прыбой шуміць выразна...
Я чую ўсё, бо ўсё са мной
Навекі ў сэрцы і ва ўласнай
Ракавіне вушной.

На месцы баёў.

Хадосця цяжкой рукою ўляпіла яму
на мяккім месцы:

— Хіба так можна казаць, ірад ты
внучачы?

Але Людзей усміхнуўся:

— Усіх людзей на могілках закупаюць,
Васілька, Ведаеш вялікі дубовы
крыж, што на самым рагу могілак стаіць
каля дарогі на Запольцы? Там мяне
і закатаў. Пад тым крыжам мой бацька
ляжыць.

Ён гаварыў гэта спакойна, дзелавіта.
Убачыў Антона, сніхмурнеў:

— Іх, Антон, якія справы. Людзей
паліць. Як сказана ў пісанні: І пойдзе
брат на брата.

Антон нічога яму не адказаў. Не хацелася
гаварыць. Пахла паленым чалавечым
целам. Антон глядзеў на чорныя
паздраватія галавешкі, на бліскучую
алюмініевую лыжку, што скурчылася ад
агно, і думаў:

— Калі я прыйшоў сюды, першая мяне
сустрэла Матруна. І вось яе ўжо няма.
І Лявона Цымага няма. І хто ведае,
што будзе наперадзе. Можна, і маёнтак
згарыць. І тая прыгожая голая жанчына
на карніце. Няўжо нельга без гэтага?
Без агню? Без крыві?

Ён паглядзеў на неба. Яно было маўклівае,
раўнадушнае. У такога неба
заўсёды хопіць снягоў і дажджоў на
ўсё зямныя пажары.

Каля маёнтка Мішка Сырамалот строіў
свой атрад. Сцяпан Громаў стаяў побач,
і ў яго былі нейкія мёртвыя вочы,
быццам іх застыла халодным полелам
з таго панялішча. Бацюта, згорбіўшыся,
засунуўшы рукі ў кішні ватоўкі, хадзіў
малоўж строю. Потым падышоў да
Мішкі, снітаўся:

— Чаму Матруну адну пакінулі?

— Яна была не адна. З Лявонам
Цымагам. А ў Лявона была віноўка. І
не думай мя, Андрэй, што гэтыя галы
днём палезуць.

— Не думай... Барацьба і ўдзень, і
ўночы будзе. — Бацюта гаварыў гэта і
глядзеў на Громава, у якога на шчоках
пераконталіся каменныя жаваккі.

Пасля абеду ў будынку былой
валасной управы засядаў рэзком. Пад-
няўся з-за сцяла Яўхім Сяенаного, ска-
заў, спіснуўшы ў руцэ рудую аблезлую
шпачку:

— Давоў нашых душ ужо няма,
хлопцы. Няўжо будзем чакаць, пакуль
прыйдзе, як ваўкі з лесу, і ўсіх нас
перадучыць? Трэба, Андрэй, — ён па-
варнуўся да Бацюты, — зброй ў гора-
дзе папрасіць. Мала ў нас зброй. І
яшчэ я так думаю: трэба сабраць сілу
і пракасаць лес. Акрамя, як у лесе, няма
ім лесе хаванца.

— У вёсках могуць хаванца. У рад-
ні, — асяржожна пакратаў сваю паране-
ную сцявіну Рыгор Крыванос.

— Значыць, трэба трымаць на мушцы
і лес, і вёску, — гэта ўжо сказаў Ба-
цюта.

Мінуў амаль тыдзень, як згарэў флі-
гель, а ўсё хадзілі разгубленыя, пры-
гнечаныя, напат размаўляць стараліся
не на поўны голас. А каб зноў пачаць
рэштывіць, не было і гаворкі. Не да іх
зараз, калі на месцы флігеля чорная
абсмаленая лапэка, калі няма Матруны.

Антон пачаў адчуваць, што ён лішні.
Раней кожны вечар сніпаўся ў маёнт-
так, чытаў хлопцам кніжкі, рабіў шчы-
ты і латы, бо хацелі ж развучыць п'е-
су пра Спартака. Мішка, які меўся быць
Спартак, памогаў яму, нават словы,
якія павінен быў гаварыць Спартак,
разам прыдумвалі. А цяпер Мішка, су-
страўны яго, адаў убок вочы, сказаў:

— Пачакаць, брат, трэба...—І былі ў
яго голасе няўзруменнасць і туга.

Але Антон ужо не мог без маёнтка,
без хлопцаў. Ён баўся адзіноты, горкі
смак якой паспеў-такі зведаць. Пасля
выпадку з дубком хлопцы пачалі цу-
рацца яго. Быццам ён быў нейкі хворы
ці злодзей. Іван Міхайчык і сёння гля-
дзіць на яго, як на ворага. Ну ды гэта
Іван. Леўка Шэрман з кузні кажа пра
такіх людзей, што заўсёды перабіраюць
меру ў добрым і дрэнным: калі ўжо
есці свініну, дык каб еж па барадзе
яккло. У Івана аж па барадзе цячэ
злосць на яго, Антона. Але астатнія
хлопцы даўно прызналі яго за свайго, і
вось цяпер усё гэта зноў можна стра-
ціць.

Антон пайшоў да Сцяпана Громава,
папрасіў:

— Дай мне якую-небудзь работу.

— Работу? — Сцяпан глянуў на яго
чорнымі сумнымі вачамі. — Пойдзеш
лес пілаваць?

Усё мацней прышкікалі маразы. Заліў-
ны луг каля Гразьбікі замёрз, пакрыўся
тоўстым зеленаватым лёдам. Маладзей-
шыя чмялбўжкія хлопцы наладзілі там
калаўрот. Убілі ў лёд мошны дубовы
кружак, адзелі на яго старое кола з
фурманкі, да кола прымацавалі доўгую
яловую жэрдку. Дротам, што ўкралі ў
кузні, хлопцы чышчалі да гэтай жэрд-
кі вялікія драўляныя санкі, якія Яўхім
Сяенаного выкінуў са свайго гумна.
Цяпер толькі заставалася круціць кола,
і санкі дэталь на крузе, аж вечар сві-
таў у вухах.

Пад вечар Антон выйшаў са свайго
двара, кульгаючы, дапаўся да луга. На
лёд не пайшоў, стаяў на заспанай сне-
гам куніне, глядзеў, як катаюцца хло-
пцы на калаўротце. Адтуль даносіўся смех,
крыкі. Палазы савак разалі мяккі луг-
гавы лёд, аж віск ішоў, быццам нечым
жалезным шкёрблі на шкеле. Проста на
лёдзе непадалёку ад калаўрота хлопцы
расклалі чмелыя. У вечаровай імгле
лёд каля яго быў срабрыста-белы, лю-
страў. Яно адбіваўся ў лёдзе, здава-
лася, галаць два няпелыцы — адно цяг-
ненца сваімі чырвонымі касмыямі
ўверх, другое — ўніз.

— От, дайракі, — думаў Антон, — лёд
жа трэсе... Яму падабалася стаяць збо-
ку, глядзець на шумную валтузю, лі-
чыць сабе ўжо дарослым, падсмейвацца
над дзіцячай радасцю гэтых маладзеткаў
і ў той жа час заздросціць ім. Ён уяў-
ляў як сам бы сеў на санкі. Учаніўся б
рукамі ў мёрзлыя, запарушаныя сенам
лошкі, увёраў б пагамі ў палазы. —
Трымайся! — закрывалі б хлопцы і з
усяе сілы грудзмі налеглі на бяроз-
ныя колкі, якімі раскручваецца кола.
Потым бы саладка і трывожна спісну-
лася сэрца, сцяпа бліскучага лёду і ма-
розная ветру ўсталі б перад вачамі. І
ўсё! І ты ўжо не на зямлі. Ты недзе
паміж зямлёю і небам, цела тваё лёгкае
і пруткае. І толькі аднекуль збоку, нібы
з іншага свету, даносіцца галасы ся-
броў.

Антон цяжка ўдзіхнуў, рукою асяр-
жожна пакратаў калена, што ўсё яшчэ
балела, і раптам уздрыгнуў, убачыў: да
калаўрота падыйшла Яніна Міхайчык, а
з ёю Тацяна Ланьшыца і Франя Перу-
ноўская. Дзяўчаты весела смяяліся, жар-
тавалі з хлопцамі. Потым пачалі чыста-
ваць хлопцаў гарбузікамі, а самі прасі-
лі:

— Пахатайце нас...

Хлопцы ахвотна згадзіліся, пасміхаю-

чыся, узяліся за колкі. — Ну зараз толь-
кі трымайцеся, дзяўчаты, — падумаў Ан-
тон. — Проста так хлопцы вас з санак не
выпусцяць... Дзяўчаты, відаць, і самі гэ-
та разумелі, але смела садзіліся ў санкі.

Антон, не адрываючыся, усё глядзеў
і глядзеў на Яніну. Якая яна прыгожая!
У белым кароткім кажуху, у белай
хустцы. Быццам белы матылёк апу-
ціўся на зеленавата-сіні лёд.

Яніна заўважыла яго, і нават здалёк
ён убачыў, як успыхнула яе шчокі.

— Паехалі! — закрывалі хлопцы Сан-
кі павольна крануліся з месца, павольна
праплылі круг, другі, пачалі ўсё на-
біраць і набіраць хуткасць, і вось ужо не-
відно твараў дзяўчат, толькі з шумам
і свістам носіцца па лёдзе санкі, нават
не ўсочыш за імі вачамі. А хлопцы ўсё
маней налягаюць на колкі, што прася-
джаны ў спіцы кола, і тыя ажно тра-
шачыць.

— Ой, хлопчыкі, хопіць, — з мароз-
ным ветрам данёсся да Антона голас
Франі Перуноўскай. Хлопцы быццам не
пачулі. Яшчэ хутчэй закруцілася рыну-
чае кола. Санкі ўжо, здавалася, узнялі-
ся над лёдам у паветры.

— Хопіць, жарабкі! — крыкнула і
Тацяна Ланьшыца. Толькі Яніна маўча-
ла.

— Не ўсе папрасіліся. Хай і Яніна па-
просіцца, тады перастанем, — засмяяліся
хлопцы.

— Яна не папросіцца, — падумаў Ан-
тон. Ад гэтай думкі яму зрабілася цё-
ла і весела.

— Скакайма, дзеўкі! — крыкнула рап-
там Яніна, і не паспеў нішто апомніцца,
як яна, раскінуўшы рукі, каб моцна не
стукнуцца аб лёд, скокнула з санак. Яе
павесіла па лёдзе проста да той куніны,
дзе стаяў Антон. Яна быццам плыла,
шырока раскінуўшы рукі. Усё бліжэй і
бліжэй была яна да Антона, і ён бачыў
яе здзіўленыя спалоханыя вочы, бачыў
тваіткую маршчыну, што перасекла
ёй пераносе і залучыла бровы ў адно
чорнае прыгожае брыво. Ён сгануўся і
падхвіў яе рукамі, каб яна не ўдари-
лася галавой аб куніну.

— Ну і смелая ты, — толькі і сказаў
Антон, Яніна часта дыхала, усміхалася
яму. Ён адчуваў, як пад яго рукою б'е-
цца яе сэрца. І на нейкае імгненне, нібы
лёд ад гарачага цяпелы, растала яго
сарамливаць. Ён глянуў ёй у вочы і
ціха сказаў:

— Прыйдзі сёння пасля вячэры да
нашага гумна.

Адрагу ж яму стала так сорамна, ён
пачырванеў, але словы былі ўжо сказа-
ны.

— Прыйдзе ці не прыйдзе? — думэў
Антон, ціха выходзячы ў гародчык.

— Куды ты? — крыкнула наўздагон
маці.

— Я зараз прыйду, мама.

З гародчыка ён выйшаў на сваю палос-
су, у канцы якой чарпелася старое пры-
зёмістае гумно. Зямля была швэрдая,
зюпкая Снегу тут, у полі, было мала.
Яго здзьмула ветрам. Мякка і свежа
бялеў ён у лагчынах, на лузе. Халодна-
сіні, праменыя мясячык высока стаяў над
снежнай зямлёй, пасярод чорнага неба.
Столькі было ў ім адзіноты, няўтуднасьці,
што Антон уздрыгнуў і заповоліў
крок.

Мясячык быў падобны на адзінокага
сабаку, якога кінулі гаспадары, які ся-
дзіць адзін на ланцугу і не ведае, што
яму рабіць.

Каля гумна было зацішна, пахла све-
жай мякінай, зернем. Вечер ціхенька гуў

у сухім дзялоўніку, што густа-рос на
ланіку травяністай улетку зямлі, якая
была якраз перад варотамі і якую ніко-
лі не ўздзіралі плугам. Антон прысланіў-
ся плячамі да сцяны. Пахла паленым
дрэвам. Мінулаў яснай нехта хапеў
падпаліць гумно, але, на шчасце, у тую
ноч усчаўся дождж, і полымя толькі
лізнула ніжнія бярвенні. Гэтыя бярвенні
былі зараз чорныя, патрэсканыя.

Антон глядзеў на поле, на маладыя са-
ды, што ад хатаў збягалі да лугу. Веда-
лі чмялбўжы смак у яблыках — антонаў-
кі, белы наліў, цыганы, шлянкоўкі раслі
амаль у кожнага гаспадара. Але, вядома,
не пра яблыккі думаў зараз Антон. З са-
ду, што глуха шумеў непадалёку, паві-
на была выйсці Яніна.

«Прыйдзе ці не прыйдзе?» — які ўжо
раз задаваў ён сам сабе пытанне і да
болго ў вачах углядаўся ў пустыя цёмныя
сад. Цені ад голых галін ляжалі на сне-
зе над дрэвамі, здавалася, гэта мноства
вужоў сплелася ў клубкі.

Яна прыйшла, ціхая, бледная, з бліс-
кучымі вачамі. Стала ў некалькі кро-
каў ад Антона, глядзеў на яго, чакаю-
чы.

— Там вечар дзьме. Ідзі ў зацінак, —
шаннуў ён, і ягоны голас уздрыгнуў. І
калі яна ступіла бліжэй, яму пераняло
дыханне, зрабілася горача сэрца: ён аб-
няў яе, прытуліў да сябе, нячмела паца-
лаваў у халодную цячку. Шчака была
мяккая, гладкая, нібы шаўкова.

— Антонка, — шаннула Яніна і схва-
ла галаву ў яго на грудзях. І гэтак адзі-
нае слова сказала яму многае. Ён папа-
лаваў яе ў губы, у вочы, і вуснамі адчу-
ваў пачны холад на яе вейках.

— Калочы, — хаваў яна ад яго свой
твар, потым паглядзеўла знізу ўверх, ска-
зала:

— У цябе, Антонка, валасы жоўтыя,
як спелая жыта...

Ён маўчаў. У шчасні ды і ў горы лю-
дзям, звычайна, не патрэбна шмат слоў.
За людзей гавораць вочы.

Яны стаялі каля гумна, што аджыва-
ла свой век, а над імі, у страшнай неда-
сягальнай вышыні, пдылі зоры. Там, у
небе, усё было такое мудрае, такое не-
зразумелае. Зоры маглі быць чыстымі
душамі праведнікаў, якія бог забраў у
сваё царства; маглі быць залатымі свеч-
камі, якія запальваюць аніёлы, каб асвет-
ляць людзям начныя шляхі. Чым бы ні
былі зоры, яны глядзелі на іх з надзеяй
з-над саламянай страхі, з халоднай зям-
лі.

Аціхаў вечер, і да раніцы змаўкалі са-
ды. Снег рабіўся яшчэ бieleшы, сараб-
рыўся, зіхнеў тысячамі бліскучых ма-
розных іголак... У глыбіні садоў варшы-
ліся нейкія мяккія празрыстыя цені. Вось
зусім непадалёку, каля камля маладзён-
кай яблыні, нібы з-над зямлі вырае вы-
сокі ступок.

— Зайчы, — шаннуў Антон. — Прыш-
лі на вячэру... Колькі хвілін ён стаяў
моўчкі, потым раптам, прапальваючыся
ў снег, скочыў, пабег уперад, замахаў
рукамі:

— Ату! Ату!

Зайцоў нібы здзьмухнула ветрам. А
ён усё крычаў, усё махаў рукамі і адчу-
ваў маладую сілу ва ўсім целе.

Яны яшчэ доўга цапаваліся каля хаты
Міхайчыкаў, потым Яніна пайшла да-
дому, а Антон, як п'яны, пацягнуўся ў ка-
нец вёскі, у поле. У яго звінела ў душы,
ён пер снегам лоб і шчокі, еў халодны
калочы снег, потым сеў на зледзянелы
прыдарожны валад, паглядзеў на неба
і засмяўся свайму шчасцю.

ПАДЗЕЙ УЗВЫШАНАЯ СУВЯЗЬ

мовіў так, быццам не перыў, што гэта незразумела. — Таму, што так не робяць! У такі момант!
Апейка няцямна павіў вачыма.
— Ясней кажы.
— Ясней? — Апейкаў спаной разлазаў Башлыкова. Цярдэ, тонам абвінаваўчы стаў рэзаць, пункт за пунктам. — Спасаваці ў рашучы момант! Замест таго, каб — наперад, туліцца да зямлі сталі Лавіраваці Падладжвацца.
Апейка абурўся:
— Хто падладжваўся? Хто лавіраваў? Ты ведаеш, што гаворыш?»

Ганьні. Скопчыцца, ледзь па чаўшыся...

Ведала я ўсё гэта, і ўсё ж з вялікай нецярплівасцю чакала новы раман. У ім пазнаць ранейшага І. Мележа і лёгка, і цяжка. Лёгка таму, што, як і ў папярэдніх творах, пісьменнік узнаўляе напружаны працэс станаўлення новага грамадства, арганічна спалучае гістарызм і задушэўную споведзь аб радаснях і нягодах свайго народа, па-партыйнаму патрабавальнае і разам з тым па-бацькоўску добразычлівае даследаванне лёсу чалавека і народа.

Раман дае магчымасць пераканацца ў высокай грамадзянскай актыўнасці Мележа-рэаліста, яго здольнасці да глыбокіх сацыяльна-мастацкіх абгульненняў. Уся праца пісьменніка над ім была накіравана на больш поўнае раскрыццё глыбока гуманістычнай сутнасці тых вялікіх эпохальных змен, якія несла Савецкая ўлада палескаму сялу. Імкненне даць мастацкае даследаванне характару станаўчага героя — камуніста — падзвіжчай палёнай з'ява ў творчым развіцці І. Мележа, які, раскрываючы справядлівы, гуманістычны сэнс калектывізацыі, вызначае тым самым ступень адказнасці кожнага чалавека перад эпохай і сьвірай, што стала вялікай справай народа.

Разам з тым мастацкая манера аўтара «Палескай хронікі» ў новым рамане стала больш складанай і глыбокай. «Завей, снежань» пачынаецца эпічна проста і спакойна:

«Снег пацерушыў трохі і перастаў. Вецер за дзень вымеў болую муну, пазагануў яе па шчылінах, па заіткіках. Ярыня белыя пасы і латкі толкі дзе-ндзе прэсцілі панурасць двароў і агародаў.

А холад не толькі не адступіў, а як бы нават узлусь мацней. І дзямі, і начамі ўсё стыла на роўнай, шпінной халадцы. І дзямі, і начамі, не сці-

хаючы, гайсаў над зямлёй сухі, сіверы вецер, сунуліся нізкія шэрыя хмары...

Але пачаты з эпічнай праста-той, ён вядзе нас у густую вялікіх падзей, вострых сацыяльных канфліктаў, знаёміць з людзьмі моцнага характару, якія дзейнічаюць у складаных, драматычных абставінах. Вядзь, так і павіна быць у сапраўднага мастака. У гэтай рэчы І. Мележ больш філосаф, больш аналітык. Як справядліва адзначыў М. Танк на VII з'ездзе пісьменнікаў Беларусі, «Завей, снежань» — гэта мужнае-вяртанне пісьменніка-патрыёта і філосафа ў гістарычнае мінулае народа — з вострай думкай пра сённяшні і пра заўтрашні дзень краіны». Гэта запэўнівае думка аб узвышанай сувязі часу і пераемнасці традыцый асветляе кожную старонку мележаўскага рамана.

Эпічная глыбіня, драматызм падзей, сацыяльнае вастрыванне і наватарства таленту І. Мележа выяўляюцца ў новай кнізе перш за ўсё ў тым, што мастак звярнуўся ў ім да вельмі складанай, мала даследаванага літаратурай перыяду сацыяльна-пеі-халагічнай падрыхтоўкі калектывізацыі, калі толькі што створаныя калгасы пачынаюць развівацца, а партыйнае кіравніцтва робіць усё магчымае, каб не даць «павярнуць жыццё на стары лад».

Аб наватарскім падыходзе пісьменніка да абранага матэрыялу сведчыць некажане для класічнага эпосу звужэнне падзейных і прасторавых межаў рамана. Мы не знойдзем у ім, як у папярэдніх кнігах «Палескай хронікі», падрабязнага апісання працоўных будняў, жыцця і дзейнасці палешухой. Асэнсаванне складаных гістарычных працэсаў, звязаных з сацыялістычнай перабудовай палескай вёскі, прасякнута ў рамане

глыбокай філасофіяй, роздумам пісьменніка над лёсам «балотных людзей». Інакш кажучы, факты і з'явы грамадскага жыцця, сама гісторыя пераносіцца пісьменнікам у сферу псіхалогіі.

Нельга не адзначыць, што ў кожнай новай кнізе «Палескай хронікі» І. Мележ смела пераключае дзеянне і чытацкі інтарэс на новых герояў, з якімі звязвае вырашэнне складаных жыццёвых праблем. У «Людзях на балочце» — гэта Васіль, Гавіч, Яўхім. У абмалёўцы гэтых вобразаў выразна адчуваецца эмацыянальнае вопыт пісьменніка, яго сувязь з рэгіянальнай палескай стыхіяй. Аўтар наэты-завяў сваіх герояў, паказваў іх душэўную шчодрасць, багачце, маральную чысціню.

Пашырэнне агульна-філасофскіх маштабаў рамана «Подых навалышчы» было звязана з імкненнем І. Мележа найбольш поўна і ўсебакова паказаць авангардную ролю камуністаў у сацыялістычных пераўтварэннях палескага сяла. Носбітам ідэй сацыялістычнага гуманізму выступае ў ім Іван Анісімавіч Апейка, які заняў адно з вызначальных месцаў агульнай ідэя-эстэтычнай канцэпцыі другой кнігі.

Дзеянне рамана «Завей, снежань» у асноўным звязана з вобразам сакратара райкома партыі Башлыкова, канфлікт паміж якім і Апейкам у напярэднім рамане быў толькі на-мечаны.

Надзвычай паказальная ў сэнсе ўнутранага развіцця сю-жэтнай лініі Башлыкоў — Апейка сцэна іх размовы ў кабінеце сакратара райкома.

«— Мне не спадабаліся твае паводзіны — на сходзе. — Ён (Башлыкоў. — В. С.) гаварыў горача, выразна — слова за слова. Удаліліся! — Тваё выступленне, тваё! — Гайліса.
— Чаму?
— Чаму? — Башлыкоў пра-

Размова ідзе аб рабоце, аб метадах кіравніцтва раёнам. Як тонка перадаецца ў ёй агульнае і рознае ў характарах герояў. Для сакратара райкома самае галоўнае — вывесці раён на ўсіх паказчыках у перадавыя, выканаць дырэктывы, што ідуць у раён «зверху». І для гэтага, на яго думку, усе сродкі апраўданы. Башлыкоў забывае, у імя каго здзяйснення завешчанага рэвалюцыйнай спра-ва, у імя якіх мэг праводзіцца велізарныя пераўтварэнні.

Адсюль яго неапраўданая рэзкасць, прамалінейнасць і нават жорсткасць ва ўзаемаадносінах з людзьмі. Таму, як нам здаецца, увасабляючы ў сваім героі гістарычна абумоўленае рысы кіравніка-арганізатара: прыціповасць, цвёрдую перакананасць, патрабавальнасць і інш., І. Мележ прымушвае тры-вожна залучацца над перспектывамі развіцця яго характара, над магчымасцю перавагі такіх тэндэнцый у яго духоў-ным вобліку, які могуць уступіць у супярэчнасць з патраба-ваннямі сацыялістычнага гума-нізму.

Мележаўская філасофска-эстэтычная канцэпцыя ў рамане «Завей, снежань» вызначасца цвёрдым перакананнем у тым, што і ідэйная прынцыповасць, і служэнне народу, і не-прымырмы адносіны да ворага толькі тады будуць дзей-нымі, калі яны выступаюць у спалучэнні з высакароднасцю, вялікадушам і гуманізмам.

Гэты ўсвядомлены і сэрцам адчуты гуманізм, гуманізм са-

ТАЛЕНТ здабывае прыт-нанне па-рознаму: адзін адразу, з першага твора, другі — з гадамі, ад кнігі да кнігі заваёва-чы чытацкую ўвагу і любоў. Іван Мележ увайшоў у нашу літаратуру менавіта так — стрымана і спакойна, паступова ўдасканальваючы пісьменніцкае майстэрства, творча засвайваючы перадавы мастацкі вопыт. Таму кожны раз, калі бярэш у рукі яго новую кнігу, адчуваеш радасную нецярплівасць: чым уразней яна, што цікавага адкрые?

Менавіта з такім пачуццём прыступаш да чытання рамана «Завей, снежань» з цыкла «Палескай хронікі» — кніга, якую ўсе мы, і чытачы, і крытыкі, чакалі з вялікай нецярплівасцю. Чакалі таму, што нас непакоіў лёс палескай прыгажуні Ганьні Чарнушкі, маўклівага няўдачніка Васіля Дзятла, камуніста-дзіця Апейкі і іншых герояў, якія сталі нам бліжэй на дыялогі «Людзі на балочце» і «Подых навалышчы», з якімі мы жыліся і якіх палюбілі.

Прызнаюся, што сюжэтная канва трэцяй кнігі была мне вядома даўно. У час адной з сустрэч у маі 1973 года пісьмен-нік раскажаў, што ў аснову кан-флікту яе пакладзены ўзаема-адносіны Апейкі і Башлыкова, герояў, з якімі рамаліст звяз-вае сваё разуменне праблемы партыйнага кіравніцтва, праб-лемы станаўчага героя. Там-ды ж даведлася я, што, так і не расквіўшы, звыяне, скончыцца яшчэ адно няўдалае каханне

І. Мележ. Завей, снежань. Раман. «Полымя», 1976, №№ 3—5.

НАУРАД ці магчыма зве-даць глыбіні беларускага нацыянальнага характа-ру, узаемаадносіны людзей у розныя гістарычныя перыяды, сацыяльны клімат пэўнага часу без вывучэння «Новай зямлі», «Сымона-музікі», «На ростанях», дзе з наварамнай шыры-нёй, мастацкай пераканаўчасцю, рэалістычнай абгульненасцю Якуб Колас раскрываў шляхі станаўлення свядомасці народа ў яго барацьбе за лепшую бу-дучыню. Шырока дыяпазон уш-лыву выдатнага песняра на іза-ша мастацтва дае падставу ўключыць у арбіту даследаван-ня яго спадчыны тэатральнае і музычнае ўвасабленне мастац-кіх вобразаў пісьменніка. Гэта і робіць Сяргей Пятровіч у сваёй кнізе «Якуб Колас і бе-ларускі тэатр».

Вялікі фактычны матэрыял, якім аўтар карыстаецца, дазва-ляе чытачу прасачыць шлях станаўлення драматургіі Я. Ко-ласа ў непасрэднай сувязі са сцэнічнай практыкай. Сапраўд-ную цікавасць, у гэтым плане, уяўляюць старонкі, прысвеч-ныя садружнасці пісьменніка з калектывам былога БДТ-ІІ, які цяпер носіць імя Я. Коласа, і асабліва з рэжысёрам В. Дар-вічавым (ён упершыню на сцэ-не ажыццявіў станаўку п'есы «Вайна вайне»).

Старонкі, прысвечаныя пра-цэсу творчай працы над тва-рам, складаным перыпетыям, звязаным з яго ўвасабленнем на сцэне, з'яўляюцца, бадай, найбольш яркім паказчыкам даследчыцкіх магчымасцей аў-тара кнігі. Шырокае і ўсебако-вае выкарыстанне асабістай пе-рапіскі пісьменніка і рэжысёра, артыкулаў перыядычнага дру-ку, іх уважлівы творчы аналіз

С. Пятровіч, Якуб Колас і бе-ларускі тэатр. Мінск, «Мастац-кая літаратура», 1975.

ГРУНТОЎНАЕ ДАСЛЕДАВАННЕ

даюць жывое ўяўленне пра складаны і нялёгка шлях поў-наметражнай п'есы Я. Коласа на тэатральнай падмошці... Вастрыванне ўспрымання аўтар-скіх назіранняў і роздуму пры-дае палемічная накіраванасць яго мыслення. Спрэчка з рэцен-зентамі, якія некалі бесцяр-монна, з кавалерыйскім наско-кам раскрытыкавалі спектакль «Вайна вайне», наогул лагічна абаснаваная, аднак не даво-дзіцца С. Пятровічам да канца. Скажаўшы, што рэцэнзія «Твор-чая няўдача» была выклікана «кан'юнктурнымі меркавання-мі», аўтар не раскрывае сутнас-ці гэтых меркаванняў. Тут якар-дз месца было б выйсці за рам-кі вузка тэатразнаўчага аналі-зу і паказаць шыроў грамадска-налітычную абстаноўку часу, складанасць ідэалагічных на-строў, якія меаі безумоўны ўплыў на творчы працэс кола-саўскага тэатра і на яго тага-часную ацэнку.

Раздзел «Тэатр народнага песняра», які па праву займае цэнтральнае месца ў кнізе, за-канчваецца кр'ічным разбо-рам спектакля «У пущах Па-лесся» паводле апавесці «Дры-ва». Глыбокае пранікненне ў пісьменніцкую лабараторыю Я. Коласа дае магчымасць чы-тачу ўявіць не толькі гісторыю стварэння драмы, але зразу-мець асаблівасці літаратурнага працэсу, адчуць цесную сувязь народнага песняра з жыццём, рэалістычную аснову яго твора. Разам з тым у кнізе адзнача-юцца і недахопы твора, якія аўтар бачыў перш за ўсё ў пэўнай кампазіцыйнай незавер-шанасці п'есы.

Свет коласаўскіх вобразаў, іх

жыццёвая верагоднасць і мас-тацкая пераканаўчасць сыгралі важную ролю ў фарміраван-ні творчых індывідуальнасцей актёраў. Нельга не згадзіцца, напрыклад, са сцвярдзеннем, што для актёра А. Ільінскага «гэтая работа (вобраз дзёда Талаша. — А. І.) з'явілася прыкметным этапам у творчасці выканаўцы. З таго часу А. Ільінскі становіцца вядучым актёрам у калектыве, вопыч-ным стваральнікам народных характараў у беларускай дра-матургіі». Такую выснову аўтар манаграфіі робіць не дэкла-ратыўна, а абаніраючыся на бага-ты друкаваная крыніцы, на выказванні самога артыста і Я. Коласа.

У такім жа факталагічна на-сычаным плане падаецца рас-каз пра работу П. Малчанова над ролю Дарвідошкі, Ц. Сяргейчыка — Саўкі Мільгуна. І хаця аўтар кнігі часам злоў-жывае цытатамі, у цэлым раз-мова пра актёрскую лабарато-рыю выканаўцы ролі Мільгуна ўяўляе значную цікавасць для чытача. Дарэчы, перанасыча-насць вытрымак з кніг, рэцен-зій, п'сьмаў наглядасца і ў ін-шых раздзелах даследавання. Не было асаблівай патрэбы, на-прыклад, прыводзіць праня-тую вытрымку з кнігі Б. Смоль-скага, Г. Куляшовай, дзе даец-ца музычная характарыстыка асобных эпізодаў і сцэн опер-нага спектакля. У гэтых дасле-даваннях спецыяльны музыка-знаўчы аналіз прысвечаны твор-часці кампазітара А. Багатыро-ва, і аўтару манаграфіі было б больш лагічна і мэтазгодна спыніцца больш падрабязна на лібрэта, выявіць, пры дапамозе

параўнальнага разбору, асаблі-ваці імяна літаратурнай ас-новы оперы. У гэтым сэнсе прыкладам можа служыць лі-таратурна-тэатразнаўчы аналіз трылогіі «На ростанях» інтэр-прэтацы гэтага твора на тэат-ральных падмошках і ў кіно.

Зусім падушна ў кнізе С. Пят-ровіча сцвярджаецца, што сцэ-наршты і рэжысёр фільма «Першы выпрабаванні» «пай-шлі па шляху павярхоўнай займальнасці». Адсутнасць глы-бокага паказу сацыяльных су-пярэчнасцей часу, грамадзян-ская неакрэсленасць характара дзейных асоб і з'явіліся ў да-дзеным выпадку галоўнай пры-чынай таго, што кінакарціна не стала падзеяй, мастацкай з'явай.

Пераканаўча і аргументавана выкладзены думкі аўтара пра сцэнічнае ўвасабленне п'есы А. Звонака «Навалышча будзе», напісанай па матывах трылогіі Я. Коласа «На ростанях». Аса-бліва важна, што С. Пятровіч тут больш канкрэтна, чым у іншых раздзелах кнігі, выказвае свае асабістыя адносіны да драматургічнага матэрыялу, прапанаванага тэатру А. Звона-ка. Ён з сапраўдным палеміч-ным запалам паказвае неадпа-вяднасць сцэнічнага варыянта коласаўскаму твору. Выраў-шыўся з палону цытат, даслед-чы: імкненца раскрыць глыбін-ныя прычыны гэтай недаскана-ласці. «Узяўшы за аснову аў-тарскую схему, — піша аўтар, — А. Звонак сцёснуў трылогію ў два дзеянні, адвольна выбудав-ваўшы сюжэт з розных сцэн ра-мана, сцёснуў коласаўскі твор у гістарычным часе, абмежаваў геаграфічна, перасэнсываў пе-

У выдавецтве «Мастацкая лі-таратура» выйшлі новыя кні-гі прозы «Признание в любви» Ул. Карпана (мастак Т. Мельянец). «Белый гусь, тема прарочая» А. Капусціна (ма-стак А. Званароў).

Уладзіміру ЮРЭВІЧУ — 60

меннікаў Беларусі накіравала Юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Уладзімір Міхайлавіч! Сардэчна віншуюем Вас, свайго таварыша па перу, вядомага літаратуразнаўцу, публіцыста, празаіка, з 60-годдзем з дня нараджэння.

Ваша далучэнне да літаратурнай творчасці адбылося ў гады Вялікай Айчыннай вайны, калі Вы працавалі дыктарам на радыёстанцыі «Савецкая Беларусь» і пачалі выступаць з першымі публіцыстычнымі і крытычнымі артыкуламі. Вынікам больш чым трыццацігадовай літаратурна-крытычнай дзейнасці з'явіліся Вашы ініцыятыўныя «Слова і вобраз», «Шматгалоссе жыцця», «Погляд», «Абрысы», якія вызначаюць агульнанацыянальныя пастаўленыя праблемы, глыбокім разуменнем заканамернасцей літаратурынага працэсу, тонікам адчуванням мастацкай тканіны твора.

Доўгі час Вы працавалі адказным сакратаром часопіса «Малодосць», дзе шмат увагі аддавалі выхаванню літаратурнай моладзі.

Прыемна адзначыць, што Вы паспяхова выступаеце і ў жанры дзіцячай літаратуры. Вашаму перу належыць таксама літаратурны запіс успамінаў Героя Савецкага Саюза М. Н. Нойкава. Творчую працу Вы спалучаеце з актыўнай грамадскай дзейнасцю. На працягу некалькіх гадоў Вы ўзначальваеце камісію па нарысе і публіцыстыцы Саюза пісьменнікаў БССР.

Шчыра жадаем Вам, дарагі Уладзімір Міхайлавіч, добрага здароўя, доўгіх гадоў жыцця, новых творчых набыткаў».

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае Уладзіміру Міхайлавічу здзяйснення ўсіх планаў і задум.

Учора вядомаму беларускаму пісьменніку Уладзіміру Юрэвічу споўнілася 60 гадоў. У сувязі з гэтым праўленне Саюза пісь-

цыялістычны, — адна з найбольш характэрных рыс дзейнасці Апейкі, які, глыбока разумеючы сутнасць з'яў, псіхалогію селяніна-ўласніка, ведаў, што не так лёгка навучыць селяніна і думаць, і адчуваць інакш!

«— Па-мойму, калі я што-небудзь немлю, кожнае слова мае значэнне толькі тады, калі яно... як бы сказаць — аднавае людзям, памагае ім разабрацца ў тым, што іх непакідае... І даходзіць да іх. Да іх душы... Тваё — не адказала ім і не дайшло».

Так глядзіць Апейка на свае задачы ў калектывізацыі, так разумее яе сутнасць. Такі гуманізм аказаўся надзвычай дзейсным і плённым. Ён жывіў ініцыятыву народных мас, скіроўваў іх да высокае мэты. Гуманістычны пафас рамана «Завей, снежань» надзвычай сучасны па сваёй мэтанакіраванасці і ідэалагічнай сутнасці. У сучасных умовах вострай ідэалагічнай барацьбы з буржуазнымі тэндэнцыямі дэгуманізацыі мастацтва такі глыбокі і смелы выхад І. Мележа да вялікіх агульначалавечых праблем успрымаецца як заклік да згуртаванасці перадавых сіл чалавечтвы ў барацьбе за высокія ідэалы Свабоды, Роўнасці, Братэрства.

Твор гэты надзвычай цікавы і ў сэнсе выяўлення культуры творчасці І. Мележа, далейшага ўдасканалення яго пісьменніцкага майстэрства. Аналітычны метады пісьма дасягае тут сваёй вышэйшай, спалучаюцца з эмацыянальнай глыбінёй і пачынаюцца карціны, малюнкаў прыроды, дакладна і псіхалагічна партрэта, трапісна і выключнай мастацкай апраўданасцю дэталі, інтэлектуальнай напоўненасцю дыялога. Бурна праходзіць сход у Гвінішчах, палешукі не хочуць вяртацца ў калгас:

«— Няма такога права!.. За-стаўляць!..
— Ета так трэба?! Сілаю!..
— Паслыталі ўмі! Хваціло!..
— Не хочам! Не вернемся!
— Няхай другіх папробуюць!
— Аге! Катэрына не булі!
— Не канешне нам адным!
— Па чарзе!..»

Здаўляе тут незвычайная

ёмістасць мележаўскай фразы, якая як бы ахоплівае матэрыяльнае багацце свету.

Мележаўская фраза разам з тым музыкальна, яна вызначае багаццем інтанацый, адценняў, у ёй суседнічаюць, пераплятаюцца ўсе гамы эмацыянальнага спектра: гумар з лірыкай, спакойная апавядальнасць з патэтыкай. Дастагкова нагадаць усхваляваную размову Ганны і Башлыкова:

«— Слухай... Заўтра. Як сцягнэе. Выйдзі на шлях. Добра?»

Можна, гэта гаварыў і не Башлыкову, цяперашні сталы чалавек, кіраўнік. Можна, гэта аб'явіўся той гарачы, зялёны хлопеч, якім ён быў некалі. Такія маладыя імклівае, безразжаснасць былі ў гэтым яго парыве...

Яна не адказала адразу. Усе нібы не магла адолець чагосьці, вагалася. Потым моўчкі кінула.

Кінула стрымана, без радасці.

Але кінула. Згадзілася. Так раптам адбылося тое, што зблізіла іх, звязала адной змайвай. Так у малодзін парыве, спехам, Башлыкову зрабіў крок, які потым даў яму столькі турбот».

Няцяжка заўважыць, што ў рамана «Завей, снежань» мележаўскі дыялог як сродак раскрыцця драматызму пачуццяў і ўнутраных перажыванняў герояў надзвычай узбагачаецца. Ён становіцца больш дынамічным, імпульсіўным, з багатым унутраным падтэкстам:

«— Ты чаго? — здзіўляў ён.
— От думаю. Вінавата я перад табай...
— Вінавата? — Вонавата, Вельмі. Не скажы табе, што трэба.
— Што?
— Хто быў мой муж.
— Хто ён?
— Яўхім. Глушак Яўхім. З Куранюў.
— Яўхім Глушак!»

Раман выклікаў у чытача вялікую цікавасць і важнасцю, актуальнасцю жыццёвых праблем і іх своеасаблівым мастацкім увасабленнем. Магчыма, будучы спрашчэнні, у нечым не пагаджацца з аўтарам, за нешта крытыкаваць. Будучы, відаць, спрэчкі адносна вырашэння складаных праблем партыйнага кіраўніцтва, узаемаадносін асобы і грамадства, асаблівасцей узаемаадносін герояў і г. д.

Нахай не на ўсе пастаўленыя аўтарам пытанні мы знойдзем у рамана да канца пераканальныя адказы (пакуль што няцяжка меркаваць аб рамана ў цэлым — аўтар працягвае работу над творам), у самой пастаўленай карэніх сацыяльна-філасофскіх пытанняў рэальнасці — сучаснасць рамана «Завей, снежань» і яго доўгае жыццё.

Першыя тры часткі рамана, па сутнасці, заяўка на шырокае эпічнае палатно аб складаным часе калектывізацыі, аб родным Палессі, шчыра зацікаўленасць дэсам якога назвацца адчуваецца за кожным словам пісьменніка.

Валянціна СМЫКОУСКАЯ, кандыдат філалагічных навук.

катарыя вобразы, рысы многіх характараў зліў у адзін, крыху сацыялагізаваў галоўных дзейных асоб...» Магчыма, не было патрэбы розныя па значнасці, ды і па сутнасці, хібы п'есы так згрупаваць коштам аналізу самога пафасу работы інсцэніроўшчыка і пастановачай брыгады на чале з рэжысёрам А. Скібінеўскім. Але і ў такім выглядзе разгляд вопыту «перакладу» прозы на мову сцэны і экранна чытаюцца з цікавасцю, сведчаць аб тым, што ў аўтара ёсць пэўная пазіцыя і перакананасць.

Беларускае радыё і тэлебачанне таксама даволі часта звяртаюцца да твораў Я. Коласа, выкарыстоўваючы розныя формы іх мастацкай інтэрпрэтацыі. Не выпалі з поля зроку даследчыка і гэтыя важныя для навулярызацыі творчасці пісьменніка сферы дзейнасці. Асабліваю ўвагу надае С. Пятровіч тэлеспектаклю «Песня музыкі», створанаму па матывах паэмы «Сыман-музыка».

Кніга багата ілюстравана, што робіць яе эстэтычна рознабковай. Не зусім арганічна, праўда, на мой погляд, уключаны дзве ілюстрацыі, звязаныя з У. Галубком, бо ў тэксце аб гэтым не гаворыцца. Шкада, што пры агульнай добрай рэдактуры аказаліся пераблытанымі прозвішчы Шапянава і Імя Дзядзюшкі, (напісана А. Дзядзюшка).

Для ўсіх, хто вывучае літаратуру спадчыну Я. Коласа, кніга С. Пятровіча «Якуб Колас і беларускі тэатр» прынесе вялікую карысць як грунтоўнае даследаванне глыбокіх арганічных сувязей выдатнага мастака слова з творцамі тэатра, музыкі, радыё і тэлебачання.

А. ЛАБОВІЧ, кандыдат мастацтвазнаўства.

ПАСПЯШАЮЧЫ ЗА ЧАСАМ

Наша пакаленне ўзялося на вяршыню гадоў. Споўнілася 60 і аднаму з тыповых яго прадстаўнікоў Уладзіміру Міхайлавічу Юрэвічу. Разам са сваім пакаленнем ён прайшоў слаўны шлях працы і барацьбы, здолеў успрыняць, памножыць і пранесці праз гады яго лепшыя якасці.

Першыя гады яго, як і паследуючыя, былі асветлены Вялікім Кастрычнікам. Сын вясковых настаўнікаў, актыўны ў грамадскім жыцці, ён многаму вучыўся ад іх і па меры сіл дапамагаў ім. Многа цікавага можна расказаць Уладзімір Міхайлавіч пра першую камуну, што ўзнікла ў былым майнтку. Некаторы час там жыў і працаваў яго бацька.

Акрамя заняткаў у дзённай школе, яны арганізавалі ввечэрнюю школу, хату-чытальню, удзельнічалі ў правядзенні калектывізацыі. У іх доме была добрая бібліятэка, панаваў культ кнігі, культ слова, культ Купалы. Хлопчык рана навучыўся чытаць і на ўсё жыццё палюбіў кнігу, вершы Я. Купалы. «Самым любімым творам стала для мяне яшчэ тады, у маленстве, паэма «Курган». Рос у нас у камуне на дзядзюшчын дуб, зусім такі, як і паэма. У непагадзь, калі ўсходзіла вецер, мне здавалася, што ён галосіць якраз пра тое, пра што пісаў Купала. Аціхаў вецер, і я, седзячы пад тым дубам, нібы чуў прыглышаны гукі музыкі, стогі і енікі кнізевых ахвяр, заняты пахаваных, як і Гусляр, у зямлі», — чытаем у аўтабіяграфіі.

Купалава слова стане яго пастаянным спадарожнікам.

З ранніх год юнак навучыўся спалучаць вучобу з практычнай дзейнасцю, з пільнай увагай да наакольнага жыцця і яго патрэб. Інтэрэсы яго былі вельмі шырокія і спачатку не зусім пэўныя. Ваблілі да глебе кнігі, радыё, тэхніка, будаўніцтва, архітэктура. Пасля сям'ядодкі У. Юрэвіч паступае ў Мінскі індустрыяльна-педагагічны тэхнікум, працуе ў майстэрнях, практыку праходзіць на прадпрыемствах.

Жывучы ў Мінску, юнак наведвае тэатры, бібліятэкі, музеі, студэнцкія вечары ў педтэхнікуме, дзе вучыўся яго старэйшы брат, слухае выступленні Л. Коласа, М. Чарота, М. Запэцкага, П. Галавача, бывае ў Доме

пісьменніка. Будучы студэнтам Другога курса тэхнікума, праходзіць па конкурсу на дыктара, а затым становіцца радыёжурналістам.

Рабоце на радыё ён аддаў дваццаць два гады. У суровыя гады Айчыннай вайны вёў вшчачны на акупіраваныя ворагам тэрыторыі, працуючы на радыёстанцыі «Савецкая Беларусь», а пасля ўжо ў вызваленым Мінску ўзначаліў літаратурна-драматычнае вшчачанне.

У ім даўно вялі спрэчку гэтыя два захоплены: будаўніцтва-архітэктура і радыёжурналіста-філолага. Першае прывяло яго ў політэхнічны інстытут, а другое — у БДУ. Працаваў і вучыўся, вучыўся і працаваў. Так у хаўрусе з вучобай і працай праходзіла яго маладосць і сталасць.

«Я не выбіраў тыя формы, што вядуць да фармальнага засведчання адукацыі дакументам. Вучыўся стацыянарна і працаваў», — гаворыць ён аб сабе.

Прага творчасці і прызыванне прывялі яго ў літаратурную крытыку, дзе ён актыўна праце і зараз. Выходзяць у свет ініцыятыўныя «Слова і вобраз» (1961), «Шматгалоссе жыцця» (1965), «Погляд» (1974), а цалер выдадзена кніга выбранаў крытыкі «Абрысы». Яна дае найбольш поўнае ўяўленне аб творчых інтарэсах аўтара, аб яго стылі. Тут змешчаны даследчыя работы У. Юрэвіча пра раманы І. Мележа «Людзі на балоце» і «Полых навальніцы», «Птушкі і гнёзды» Я. Брыля, пра публіцыстыку і нарысы. У кнізе прадстаўлены лепшыя рэцэнзіі аўтара і манатрафічныя артыкулы пра В. Вітку, П. Пестрана, І. Навуменку.

Юрэвіч-крытыка больш за ўсё цікагіць сучаснасць у жыцці і ў літаратуры. Адсюль яго сталы інтарэс да нарыса і публіцыстыкі, да праблем выкладання літаратуры ў школе, да дзіцячай літаратуры і яе аўтараў. Глыбока разумеючы выхаваўчы функцыі мастацкай літаратуры, ён і сам зрабіў удалую спробу ў галіне прозы, напісаў імзла апавяданняў для дзяцей, якія сілалі ініцыятыўныя «Тараскавы турботы» і «Дзе нуче сонца?»

Юрэвіч — крытык і даследчык роднай літаратуры — мае свой стыль, свой почырк. Яго

даследаванні пра раманы Мележа і Брыля канкрэтныя, грунтоўныя, яны паглыбляюць наш разуменне гэтага жанру, дзе патрабуюцца патрабнае бачанне чалавека, сінтэз думак і пачуццяў, жывыя дэталі, багаты і разнастайны моўны сродкі, калі «слова выступае не толькі як моўны знак пэўнай рэчы ці дзеяння, а як моцны сплаў гуку і сэнсу, як матэрыял і інструмент мастацкага мыслення».

У Юрэвіча бачым павышаную цікавасць да слова, да лексікі і стылістыкі. Яму належыць першыства ў вывучэнні і прапагандзе беларускага нарыса і публіцыстыкі, лагэтуль слаба даследаваных. Манатрафічныя артыкулы выяўляюць умненне аўтара разглядаць спецыфіку творчасці канкрэтнага пісьменніка, вызначаць непаўторны асаблівасці іх творчай індывідуальнасці.

У кнігах У. Юрэвіча сацыяльны і эстэтычны аналіз арганічна з'яднаны. «А эстэтычныя крытэрыі, як являюцца, грунтоўна да марксісцка-ленінскаму абгрунтаванню адзінасця зместу і формы і ўключаюць у сябе абавязкова ідэіную выразнасць, партыйнае стаўленне да канкрэтных праў літаратурнага працэсу», — азначае ён. І гэтымі палачэннямі ірбуецца ў сваёй крытычнай рэзіннасці. Ён умее быць патрабавальным, строгім і ў той жа час добра-спачытым. У першую чаргу ён імкнецца убачыць і адзначыць добрае, задаткі таленту, асабліва зычлівы ён да маладых аўтараў, да пачаткоўцаў, якім патрэбна слова спагады і падтрымкі.

Апантан працаў, захоплены шматгалоссем наага жыцця, У. Юрэвіч заўсёды уважлівы да таварышаў па перу, да іх клопатаў і літаратурных інтарэсаў. Маючы багаты запас разнастайных ведаў, Уладзімір Міхайлавіч валодае ўнутранай чалавечай культурай, высокімі маральнымі прынцыпамі. У гэты светлы дзень — дзень яго нараджэння — прымяна скажаць гэта і пажадаць Уладзіміру Міхайлавічу быць заўсёды такім, як цяпер, — малодзін душою, апантаным працай, зычлівым, упэўненым у сваіх сілах і магчымасцях, кіруючыся да новых поспехаў і Удач.

Марына БАРСТОК.

ЗАУВАГІ НА ПАЛЯХ

Рыба з... пер'ем

просім к нам в гості! Девіца адвечает: «Я по земле не хожу, на небо не гляжу, гнезда не завову, а детей вывожу».

а. Я по земле не хожу
Вверх не гляжу
И т. д.
б. По земле не хожу
И на небо не гляжу.
Ватес, губ., г. Котельнич.
в. По земле не ходит
И на небо не глядит,
Гнезда не заводит,
А детей родит.
Самарск, губ., Ставроп. у.,
с. Озерки.

Звал* меня царь,
Звал меня государь,
— И ужины, и обеду:
— Я человек не такой:
По земле не хожу,
На небо не гляжу,
Звезд не считаю,
Людей не знаю.
а. По земле не хожу,
На небо не гляжу,
Звезд не считаю,
Месяца не вижу.
Кину я не палику,

Убыю не галку,
Ощиплю не перья,
Съем не мясо.

(Цыгуенца па імізе «Загадка русскаго народа». Выдавецтва Маскоўскага ўніверсітэта, 1980. Стар. 192.)

Як бачым, у аснову сваёй загадкі Н. Гілевіч узяў агульнавядомы народны варыянт, Праўда, пры сунастаўленні тэкстаў выяўляецца разыходжанне наоонт пер'я: народ сьвярджае, што ў рыбы няма пер'я («Ощиплю не перья», г. зн. луска), а Н. Гілевіч даказвае адваротнае («ёсць і пер'я»). І яшчэ Н. Гілевіч дапоўніў загадку сваімі ўдакладненнямі: «Вочы маю — не міргаю», «Маю рот — не гаварю», «ёсць і хвост, але не звер я», «гнездо» замяніў «хаті» ды замест здольнасці размнажання падкрэсліў здзіброўны «аптымізм» рыбы: «ні трохі не бяду».

Не арыгінальная і другая, прыведзеная крытыкам, загадка Н. Гілевіча, пра Месяц:

Бычок крутарогі
Идет без дороги,
У лесе не трэсне.
На плесе не усплесе,
Праз возера спочыць —
Капытоў не замочыць!
У запісе Д. М. Садоўнікава:
Идет лесом —
Не треснет,
Идет плесом —
Не плеснет.
а. Что лесом идет, не трещит,
Через воду идет, не плещет.
(Стар. 213).

Што ж робіць Н. Гілевіч сваёй «апрацоўкай» народных загадак: яшчэ больш зашыфроўвае адгалук ці, наадварот, расшыфроўвае яе? Ускладняе паэтычны вобраз ці спрашчае яго? Прасвятляе ці зняймае эстэтычную ацэнку прадмета? Прамернае захопленне пераходнае крытыку адказаць па гэтыя пытанні, цяжка разабрацца, дзе ў паэтычнай набыткі, дзе няўдалыя спробы «паправіць» фальклор, а дзе і яўныя запавычаныя, якія падчас мяжуюць з плагіятам.

Акім ЧЫЖ.

А. Марачкін. Нас гартавалі ў полімі...

І АЖЫЎ ВОБРАЗ ЦЁТКІ

свецваецца сялянскі дворык далёкага мінулага...

Другая пейзажная карціна П. Масленнікава «На радзіме Цёткі». Тыя ж самыя, але састарэлыя дрэвы, а за імі новыя двары сучаснай вёскі.

На выстаўцы два творы, прысвечаныя сустрэчам Цёткі з Янкам Купалам — Л. Дударэнка «Цётка і Купала ў Вільні» і карціна А. Кроля «Янка Купала і Цётка ў Пецярбурзе». Напісана шмат партрэтаў Цёткі іншымі мастакамі.

Бюсты паэтэсы зроблены народным мастаком СССР З. Азгурам і скульптарам А. Заспцікім.

Прайшло ўсяго некалькі дзён, а ўжо многа запісаў зроблена ў іншых водгукі. Вось адзін з іх:

«Выстаўка, прысвечаная стагоддзю з дня нараджэння Цёткі, вельмі глыбока ўразіла нас і запала ў нашы сэрцы. Хочацца сказаць шчырае дзякуй усім нашым мастакам за ўшанаванне памяці слаўнай паэтэсы-рэвалюцыянеркі, барацьбіта за народнае шчасце.

Выпускнікі Мінскага дзяржаўнага інстытута замежных моў».

На выстаўцы з палотнаў глядзіць Цётка на сваіх удзячных нашчадкаў, аб шчасці якіх яна марыла пры жыцці.

К. УЛАДЗІМІРАЎ.

Л. Шчамял'ев. Край родны.

В. Свентахоўская. На радзіме.

Фота Ул. КРУКА.

16 ЛПЕНЯ ў памяшканні Саюза мастакоў БССР была адкрыта выстаўка мастацкіх твораў, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння выдатнай беларускай паэтэсы - рэвалюцыянеркі Алаізы Пашкевіч — Цёткі.

Выстаўку адкрыў старшыня праўлення Саюза мастакоў В. С. Пратасеня. Ён расказаў прысутным аб значэнні творчасці Цёткі ў грамадстве і культурным жыцці беларускага народа, аб рабоце мастакоў над вобразамі паэтэсы.

На выстаўцы экспануецца каля 100 твораў жывапісу, графікі, скульптуры.

Першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. П. Шамякін падзякуючы працу ў адлюстраванні высакароднага вобраза паэтэсы. Многія творы выяўляюць дух паэзіі Цёткі, эпоху, душу беларуса, яго ўздым да барацьбы, да святла.

Вялікая колькасць мастакоў унесла свой уклад у адлюстраванне эпохі і жыцця Цёткі. К. Харашэвіч напісаў карціну «Стары двор» — вёсачку, дзе нарадзілася і правяла сваё дзяцінства Алаіза Пашкевіч. Праз дрэвы ў ранішнім блакіце пра-

І. Рэй. З цэлым народам гутарку весці...

Н. Шчасная. Цётка.

АМАТАРАМ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА

на наступным тыдні Беларускае тэлебачанне прапануе шэраг перадач. З найбольш цікавымі з іх мы вас зараз і пазнаёмім.

На тэлевізійнай экраны выходзіць новы спектакль В. Катаева «Фіядка». У ролях заняты народныя артысты СССР А. Шатрова, М. Анлікоў, В. Спяртанца, заслужаны артыст РСФСР А. Купцаў. Рэжысёр-пастаноўшчык — заслужаны артыст РСФСР В. Турбін. Прэм'еру гэтага спектакля вы можаце паглядзець у рэжысёрскім паказе на першай праграме.

Нікога не пакідае абяклавым наведанне музея А. С. Пушкіна. Пра Алегііскую залу гэтага музея, пра палотны выдатных мастакоў вы даведаецеся ў аўторак на першай праграме з перадачы, якая так і называецца «Алегіінская зала

музея А. С. Пушкіна...» У гэты ж дзень пазнаёмцеся з імямі з двума ціннымі літаратурнымі перадачамі. «Пачэсны насад між народамі». Яна расказвае пра ўзаемазвязкі беларускай савецкай літаратуры з літаратурамі іншых народаў. Пра мужнасць і гераізм савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны расказвае кніга А. Адамовіча, Я. Врыля, У. Калесніка «Я з вогненнай вёскі...» У перадачы «Памяць» вы больш падрабязна даведаецеся пра гэтую кнігу. Перадачу будзе весці Георгій Колас.

Студыя сучаснага балетнага танца Палаца культуры Мінскага трактарнага завода шырока вядома за межамі Беларусі. Яе удзельнікі — лаўрэаты шматлікіх усеагульных і міжнародных конкурсаў. І тым не менш студэнты, рабочыя, служачыя, вучоныя штовечар прыходзяць у свой Палац культуры, каб навучыцца пудоўнаму мастацтву сучаснага балетнага танца. Пра ўсё гэта расказвае каліграфы тэлевізійнага фільм-канцэрт Беларускага тэлебачання «Вас запрасяць хачу на талец». Аўтар сцэнарыя І. Яфрэмава, рэжысёр У. Міхарскі, апэратар І. Скорынаў. Глядзіце гэты фільм у суботу на першай праграме.

ТВОРЫ Ў ВЯСКОВЫМ ПАРКУ

С. У. Стрыжак.

Тры тыдні беларускі мастаі: Ф. Дарашэвіч, Ф. Жураўкоў і У. Мінейка працавалі ў Рэчыцкім раёне на эксперыментальнай сельскагаспадарчай базе «Падалессе». Усе яны не павілі ў мастацтва, добра ведаюць жыццё.

— Мне ўжо за семдзесят. Многа перажыў, многа бачыў, але я люблю ездзіць, як кажуць, акупацца ў гушчу народа. Час бяжыць так імгненна, так хутка змяняецца аблічча нашай роднай Беларусі, што не спраўляешся не толькі зрабіць накіды ўсяго істотнага, велічнага, а нават зафіксаваць у памяці ўсё тое, што ўбачыш у паездцы. — гаворыць Фёдар Іванавіч Дарашэвіч. Мастак заўсёды на пульсе

жыцця, і яго карціны ярка адлюстроўваюць сучаснасць. Асабліва плённа працуе Фёдар Іванавіч у пасляваенны час. Яго вядомыя карціны: «Пасля работы» (1954 г.), «Ачыстка палёў», «Гарманіст ідзе» (1957 г.), «На калгасным засолачным пункце» (1958 г.); творы аб Вялікай Айчыннай вайне «Страляйце, не жалейце нас» (1964 г.), «1941 год» (1967 г.); «У. І. Ленін сярод першых чырвоных камандзіраў» (1969 г.); лірычныя, індустрыяльныя і мемарыяльныя пейзажы: «Ледаход на рэчцы Бярэзіне» (1956 г.), «Пойма рэчкі Бярэзіны» (1958 г.), «Газасправод» (1961 г.), «Адліга» (1967 г.), «На радзіме У. І. Леніна» (1969 г.) і інш. І калі

Ф. Дарашэвіч ва ўсесаюзных і рэспубліканскіх выстаўках пачаў удзельнічаць з 1939 года, то Фёдар Мікалаевіч Жураўкоў удзельнічае ў рэспубліканскіх выстаўках з 1953 года. Ён прадстаўнік маладшага пакалення мастакоў. Яго вядомыя творы: «Механічны цэх» (1953 г.), «Лён» (1967 г.), «Лошыцкі парк» (1969 г.), «Нясвіж», «Камяляломні» (1970 г.) і шэраг партрэтаў нашых сучаснікаў.

Амаль ровеснік Жураўкову Уладзімір Андрэевіч Мінейка. Ён працуе ў галіне сюжэтна-тэматычнай карціны, пейзажу, партрэта. Сярод яго твораў карціны аб нашай сучаснасці: «Зняцку» (1954 г.), «У школу», «Калгасніца» (1960 г.), «Дарожнікі» (1961 г.), «На вору» (1965 г.), палотны аб героіка-рамантычным часе грамадзянскай вайны — «Быліна», «Па сваёй зямлі», «Трывожнае юнацтва» (1967 г.), серыя індустрыяльных пейзажаў «Васілевіцкая ДРЭС» (1960 г.) і інш.

На эксперыментальнай базе «Падалессе» мастаі стварылі 35 работ. У аснове гэтых партрэтаў перадавікоў сельскагаспадарчай вытворчасці цудоўнага Прыдняпроўскага краю. Усе работы былі вывешаны на стэндах у мясцовым парку, дзе жыхары Падалесся маглі пазнаёміцца з творчасцю мастакоў-энтузіястаў.

Сельскія працаўнікі з цікавасцю глядзелі на партрэт свайго земляка, вядомага трактарыста, кавалера ордэна Кастрычніцкай Рэвалюцыі і «Знак Пашаны» Станіслава Уладзіміравіча Стрыжака. Партрэт намалюваў Фёдар Іванавіч Дарашэвіч.

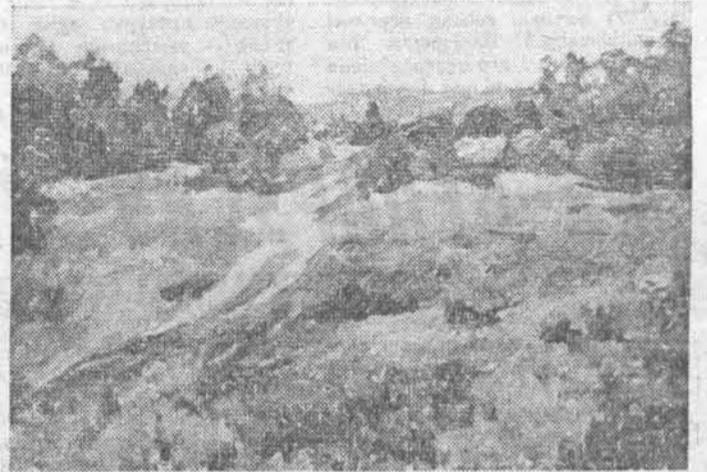
Другі цікавы партрэт, створаны Фёдарам Мікалаевічам Жураўковым, былой партызанкі Варвары Васільеўны

Чудноўскай. Яна 27 год працавала свінаркай. Падлічана, што Варвара Васільеўна вырасіла і адкарміла столькі свінней, што можна было забяспечыць свіннай такі го-

рад як Рэчыцу на працягу 2,5 год.

На выстаўцы былі цікавыя пейзажы Уладзіміра Андрэевіча Мінейкі.

У. БАРАВЕЦ.

Далі вёскі Глыбава.

В. В. Чудноўская.

ШТО СТВАРАЮЦЬ СУЧАСНІКІ?

УРАЖАННІ ГЛЕДАЧА

Адказ на гэтае пытанне дае рэспубліканская выстаўка «Слава працы», якая экануецца ў выставачнай зале горада Магілёва. Глядач знаёміцца з шматлікімі работамі — мастакоў, скульптараў, графікаў — майстроў беларускага выяўленчага мастацтва. У аснову твораў жыццё і скульптуры ляглі ўражанні мастакоў не толькі аб роднай Беларусі, але і аб усёй нашай краіне. Выстаўка шырока адлюстроўвае бурлівыя гады барацьбы і працы савецкіх людзей. Многія экспазіцыі выстаўкі пабудаваны так, каб дэманстраваць аматарам выяўленчага мастацтва смелыя эксперыменты, знаходкі беларускіх майстроў.

Побач з цікавымі работамі вядомых у рэспубліцы майстроў жыццё В. Цвірко, Р. Кудрэвіч, С. Селіханова, Г. Мурамцава ёсць творы маладых беларускіх мастакоў — С. Катковай, Н. Лівенцавай, В. Маркавіча, А. Шацёрніка... Над Радзімаю-маці ясны дзень. І зусім верагодна фарбы пакладзены на іх карціны і пейзажы светлыя, радасныя. Асабліва ярка паказаны наш сённяшні дзень працы і натхнення.

Колькі подзвігаў ратнай і працоўнай славы здзейснена на нашай святой купалавай зямлі! Вось чаму працоўны гераізм цяпер на першым месцы. Іменна так паграбуе дзесятая пяцігодка — пяцігодка якасці і эфектыўнасці. Нам асабліва ўразаўляе ў памяць карціны: «Шыннікі беларускага камбіната» Г. Качаноўскага, «Вышынікі» М. Меранкова, «Будаўнікі» В. Казакова, «Механізатары» І. Булгакава, Ф. Бараноўскага, Е. Нячаевай...

Чамусьці на сёлетняй выстаўцы ў гераічным горадзе Магілёве мне неаднойчы ўспаміналіся неўміручыя радкі паэта М. Луконіна: «Вэтом зареве ветровом выбор был небольшой. Но лучше прийти с пустым рукавом, чем с пустой душой». Так эпічнай шырынёй вее нават ад паззі нашых працоўных будняў. І гэта пахвальна. А раз пахвальна, то і пераканаўча. Наогул глядач на рэспубліканскай выстаўцы адчуваў асалоду і задавальненне, ён душэўна быў рады, што папаў у бурлівы вадварот сённяшняга жыцця, багатага адкрыццямі і таленавітасцю творчых заду і зырашэнняў. Відаць,

ад работ М. Савіцкага многае ўнаследавана маладымі і старэйшымі мастакамі нашай рэспублікі. Галоўная і асноўная тэма выстаўкі ў Магілёве — стваральная праца нашага народа. Будаўніцтва гарадоў, заводаў, вобразы савецкіх людзей, чыімі рукамі і розумам куецца і множыцца багацце Радзімы — вось асноўны змест і сэнс выстаўкі.

Мне запомнілася цудоўнае палатно «Лазня» Ф. Бараноўскага. Тэма ваеннага гераізму нашых жанчын у гады Вялікай Айчыннай вайны вырашана ў гэтай карціне некалькі нечакана. Мастак-рэаліст любівецца прыгажосцю маладых сваіх гераінь, іскрыстай прагнасцю жыцця, што перапаўняе іх. Яркая дэталі тут — вайсковая форма, напамінак глядачу аб суровым часе. Карціна гучыць, як гнеўны пратэст супраць жахаў вайны, супраць смерці.

Нам добра вядомы творы Л. Шчамялёва, Е. Нячаевай, С. Катковай, А. Шацёрніка, Г. Мурамцава, Н. Лівенцавай. Іх любімая тэма — наш нлўрымслівы непаседа сучаснік, яго быт, яго праца,

яго адпачынак, яго занятасць. І як самамэта — гэтых мастакоў глыбока хваляюць клопаты іх герояў, радасці, чаканні, надзеі. «Партрэт жонкі» і «Дочкі» Л. Шчамялёва — гэта цудоўныя сучасныя шэдэўры як па форме, так і па кампазіцыі.

Не меншае захапленне выклікаюць работы Е. Нячаевай «Партрэт слесара», А. Шацёрніка «Мантажнікі», «Партрэт спартсменкі Вольгі Корбут», Г. Мурамцава «Настаўніца», С. Катковай «Кветкі і плады». У апошнім нацюрморце з тонкім каларытам спалучаецца музычнасць і рытмічнасць кампазіцыйнага рашэння. Добра глядзяцца «Камсорг» Н. Лівенцавай, «Настаўніца» Г. Мурамцава, «Камсамольцы» Н. Залознага, «Беларускі пейзаж» В. Цвірка, «Камуніст думае» І. Булгакава.

Шмат цікавага і карыснага вынес я з выстаўкі «Слава працы». Яна паказвае веліч савецкага воіна і стваральніка, выклікае гордасць за нашу сацыялістычную Радзіму — аплот міру і шчасця працоўных.

В. ЛАЎРЫНОВІЧ,
настаўнік.

ЛАЎРЭАТЫ ФЕСТИВАЛЮ

ПРАГА, 21 ліпеня. (ТАСС). У Карлавых Варах завяршыўся юбілейны XX Міжнародны кінафестываль, які праходзіў пад дэвізам «За высакароднасць у адносінах паміж людзьмі, за вечную дружбу паміж народамі». Па рашэнню міжнароднага журы, якое было аб'яўлена ўчора вечарам, галоўны прыз «Крыштальны глобус» прысуджан фільму кубінскага рэжысёра У. Соласа «Кантата аб Чылі». Прэмія фестывалю ўдастоены стужкі «Прашу слова» рэжысёра Г. Панфілава (СССР) і «Пеністае віно» рэжысёра В. Ворлічэка (ЧССР). Прэміі саюза чэхаславацка-славацкай дружбы ўдастоены фільм «Белы парох» Б. Шамшыева. Узнагароду саюза антыфашысцкіх барацьбітоў ЧССР атрымала кінастужка «Яны змагаліся за Радзіму» С. Бандарчука.

З цікавасцю быў сустрэты ўдзельнікам і гасцямі фестывалю паказ кінакарцін, прысвечаных памяці В. Шукшына, — у прыватнасці, фільмаў «Каліна чырвоная», «Печкі-лавачкі», «Ваш сын і брат».

У фестывалі прынялі ўдзел больш чым 600 рэжысёраў, акцёраў, кінакрытыкаў з 55 краін свету.

22 ліпеня пазначана ў календары як Дзень адраджэння Польшчы — трыццаць два гады назад Савецкая Армія разам з патрыётамі гэтай краіны, што склалі першыя злучэнні Войска Польскага, пачала вызваленне зямель на Вісла ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Тэма баявой і рэвалюцыйнай садружнасці паміж братамі народамі нашых краін здаўна праходзіла і праходзіць праз творчасць мастакоў і пісьменнікаў, артыстаў і кампазітараў, кінематаграфістаў і скульптараў-манументалістаў. На многіх паліцах усё часцей з'яўляюцца пераклады з польскай на беларускую мову і з беларускай на польскую прозы і паэзіі сучасных аўтараў. Ствараюцца ў садружнасці фільмы і тэатральныя спектаклі. Памятныя імгненні вайны адзначаны помнікамі славы, створанымі майстрамі вышэйшага мастацтва. Ідзе абмен канцэртнымі налентывамі, і Варшава вітае гарадзкімі аспідамі, напрыклад, артыстаў беларускага балета, а мінчане — спявачку Анну Герман...

Прапануем увазе чытачоў матэрыялы пра творчую садружнасць дзеячаў культуры Польскай Народнай Рэспублікі і Савецкай Беларусі.

ПА-БЕЛАРУСКУ ЎПЕРШЫНЮ

П'ЕСА СТАНІСЛАВА ГРАХАВЯКА «ШАХМАТЫ» У ДЗЯРЖАУНЫМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРЫ ІМЯ Я. КОЛАСА

Хоўны свет герояў на фоне вобласкаў знішчальнага полымя вайны гадой (пераклад на беларускую мову Ул. Ганчарова). Па-другое, арыгінальная, з адценнем адкрытага творчага эксперыменту, пастаўка «Шахмат» рэжысёрам-дыпламікам Дзяржаўнага інстытута тэатральнага мастацтва імя А. Луначарскага В. Звераўшчыкова. Эксперымент у гэтым можна лічыць удамым, хоць спектакль, калі падыходзіць да яго з усёй патрабавальнасцю, не ва ўсім роўны: часам стыхія цудоўнага драма-

тургічнага матэрыялу перамагае пастаноўчыка, і тады адчуванне галоўнай тэмы спектакля — вызваленне (ад прымусу, ад ганьбавання чалавечай годнасці, ад зверстваў гітлераўскага прыгнёту) губля-

ецца, адыходзіць на другі план, а наперад выходзяць парадасальныя ўзаемаадносіны паміж персанажамі. Але спектакль — ёсць! І калі пачынаеш думаць, у чым яго асабліва прываблівасць — у думках лаўстаюць, як жывыя, два яркія сцэнічныя вобразы.

Старое і вечна маладое мастацтва тэатра заўсёды ў цэнтры увагі аматараў і крытыкаў: да гэтага часу не змаюць спрэчкі аб тэатры «эпічным і драматычным» (тэрміналогія Б. Брэхта), аб тэатры прадстаўлення і тэатры перажывання. Спрэчкі гэтыя самі па сабе неабходныя (ус-

помнім сакратаўскае: «У спрэчцы нараджаецца ісціна»). Аднак, калі б патрабавалася знайсці новыя прыклады для ілюстрацыі думкі вядомага рэфарматара тэатра К. С. Станіслаўскага адносна таго, што тэатр існуе «...перш за ўсё для актёра і без яго існаваць не можа», я не збалуся б зноў звярнуцца да дзюх актёрскіх работ у спектаклі тэатра імя Якуба Коласа.

Адна з іх — Граф у выкананні Іосіфа Матусевіча.

«Вось ён сядзіць у сваім крэсле, маленькі, ганарлівы, лянна цэдзіць іранічны, з адценнем цынзму, словы. Сапраўдны арыстакрат. Ён не хоча заўважаць дэградацыі свайго класа, які асуджаны самім гістарычным ходам падзей, ён яшчэ імкнецца ўявіць свет, як нешта адвечнае, раз і назаўсёды застылае. Аднак Граф—Матусевіч разумны ча-

лавец, ён не можа не бачыць, што рэальнасць не адпавядае таму, чаго ён жадаў бы бачыць. Скажам, у выпадку з Баронам (арт. Л. Трушко) усё зразумела: гэты чалавек, па сутнасці, грубы мужычок, высокі тытул перайшоў яму ад продка, які кулі яго за грошы. Хоць ён і паказвае сябе ганарліўцам, і імкнецца выдасць сябе за арыстакрата, але гэта яму не ўдасца, і ў моманты найбольшага напружання ён выдзірае сваю сапраўдную сутнасць. Аббудзецца гэта ў фінале спектакля,

«Да заўтра!» — гаворыць Ліза сябрам. Гэта значыць, да той пары, калі Заходняя Беларусь стане савецкай, калі Польшча стане дзяржавай рабочых і сялян. Наступная карціна Ю. Тарыча «Нянавіць» пастаўлена па матывах рамана польскага пісьменніка Ю. Кадэн-Бандроўскага «Чорныя крылы». Кінапамфлет «Нянавіць», створаны ў 1930 годзе, напярэды аб пагрозе фашызму. Глядач выходзіць пасля прагляду фільма з вялікай верай у сілы рабочага класа Польшчы і яго камуністычнай партыі, якой даводзілася працаваць тады ў найціжэйшых умовах падполля. Магчыма, самымі хваляючымі кадрамі вядомага беларускага дакументальнага фільма «У агні жыцця» (сцэнарый пісьменніка В. Панамарова, рэжысёр І. Вейнштроч) сталі тыя, у якіх аналядаецца пра сустрэчу Кірыля Пракоп'евіча Арлоўскага з былым байцом яго атрада, а цяпер прафесарам Акадэміі навук ПНР Казімірам Казіміравічам Петрусевічам.

Баявой садружнасці Савецкай Арміі і народнага Войска Польскага, якая пачалася з бітвы пад пасёлкам Леніна, што на Мадэўшчыне, прысвяціў кінастужку «Дзе разам змагаліся» рэжысёр і сцэнарыст Пётр Аліф'янка. Праз 30 гадоў вэтэраны Войска Польскага прынеслі да музея ў Леніна ўрыў з прахам савецкіх воінаў, якія загінулі на польскай зямлі. Кадры, якія захаваліся назавсёды гэтую жалобна-ўрачыстую працэсію, аглядаць сэрца кожнага глядача. Адным з апэратараў фільма быў сержант, гарматны разлік якога ў кастрычніцкія дні 1943 года падтрымліваў пад Леніна поінва польскай дывізіі імя Тадэвуша Касцюшкі.

Цяпер на экраны нашай краіны з вялікім поспехам дэманструецца польская кінаопэра «Патоп», асобныя сцэны якой адмаляліся з дапамогай студыі «Беларусьфільм» калі вёсці Каменка Смалевічага раёна. У адымаках удзельнічалі дзесяткі беларускіх і наработнікаў розных прафесій, артысты Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. На адымачнай пляцоўцы панавала атмасфера братэрства і адзіства. Калі польскія кінематаграфісты пачалі здымаць здымак вярталіся на Радзіму, на іх вачах былі слёзы. Не хавалі іх і тыя беларускія калегі, якія праводзілі сваіх старых і новых сяброў... На развітанне многа гаварылі пра тое, што неабходна як мага больш здымаць сумесна. Як узабагачацца кожны ў час такой работы!

«Да заўтра!» — гаварылі калегі адзін аднаму на развітанне. Да новых сустрэч на адной здымачнай пляцоўцы!

І. РЭЗНІК.

На здымку: рэжысёр фільма «Патоп» Ежы Гофман (справа) дае апошні заўвагі выканаўцу ролі Валадыеўскага Тадэвушу Валыніцкаму на здымачнай пляцоўцы ў Каменці.

у сцэне гібелі Графа.

Немцы адступаюць пад напіскам Савецкай Арміі-вызваліцельніцы. Апошні шанц выратавацца для Барона ў тым, каб схавалася ў вялікім замку Графа і там перачакаць. Граф холадна і ганарліва адмаўляецца хаваць Барона. У гэтай адмове адчуваецца і яго духоўная перавага: ён ведаў, што

Барон дакоціцца да самай нізкай ступені чалавечай дэградацыі, адчуваў і прадбачыў гэта.

Гэтае адчуванне перавагі перад Баронам захоўваецца ў малюнку ролі І. Матусевічам да апошняй хвіліны жыцця яго героя. Барон забівае Графа, але парадокс заключаецца ў тым, што менавіта гэтая смерць дапамагае Графу ярчэй сцвердзіць сваю чалавечую год-

Народны артыст БССР І. Матусевіч і артыст В. Цвяткоў у спектаклі «Шахматы» у ролях Графа і Чалавек. Фота С. КОХАНА.

САДРУЖНАСЦЬ

НАПЯРЭДАДНІ святла Дня адраджэння Польшчы ў консульстве ПНР у Мінску народнаму артысту БССР рэжысёру студыі «Беларусьфільм» Льву Уладзіміравічу Голубу была ўручана ўдзячнасць «Адзнакаючы асабліва заслугі ў прапагандзе польскага мастацтва і культуры, — гаворыцца ў ордэнавай нліжцы, — міністр культуры і мастацтва ПНР прысуджае Л. У. Голубу ўзнагароду заслужанага дзеяча культуры Польшчы».

Ва ўсім гэтым «інаваты» беларускі мастацкі фільм «Паланез Агінскага», ужо раней адзначаны прынамж ШК ВЛКСМ, прамініі Міністэрства асветы СССР і Дзяржаўнай прэміяй БССР. Хоццяка яшчэ напамінаць, што разам з Л. Голубам, які ўзначальваў адымачную групу, фільм стваралі драматург К. Губарэвіч, апэратар Р. Масальскі, мастак В. Кубарэў, артысты П. Кармунін, Г. Гарбун, Г. Юхцін, польскі актёр П. Паўлоўскі.

Фільм «Паланез Агінскага» кожны раз прымушае дзіцячага і дарослага глядача ўзрушыцца за дэсам юнага беларускага партызана Васілька Мікуліча і польскага патрыёта Франка, які ратуе Васілька, дапамагае партызанскаму атраду знішчыць фашысцкі гарнізон. Цікава параўнаць Франка пераконнае Васілька суп'езна вучыцца музыцы. Іх сустрэча адбылася не спора.

На міжнародным конкурсе ў Познані моладзі савецкіх кры-

пач Васіль Мікуліч выконваў з аркестрам паланез Агінскага. Калі ён скончыў, у зале падняўся сівы чалавек і, як мага хутчэй, пакульгаў да сцэны. А насустрэч яму ўжо бег высокі, хударлявы юнак, які захлебваўся ад радаснага ўзбуджэння і ўсё гукваў: «Дзядзька Франк! Дзядзька!» Дарочы, яны вельмі падружыліся на адымаках — выканаўца ролі Васілька дзесцігадовы руды музыкант школы Іюна Цувер і польскі актёр з тэатра «Людзвы» ў Варшаве Пётр Паўлоўскі (Франк). Некалькі гадоў назад на Паміры ў турсысцым паходзе загінуў бацька хлопчыка. І ён цягнуўся да дарослых «сапраўдных мужчын». Адным з яго сяброў стаў Паўлоўскі. Менавіта сяброўства давала магчымасць быць на экране шчырым, дапамагла маленькім і дарослым артыстам у злікці для адымак «баявых» апэрацыях, якія прапанавалі сцэнарыст і рэжысёр.

У гісторыі кіно нямала фактаў, якія сведчаць, што ў савецкага і польскага народаў, іх кінематаграфій—адзіныя мэты, агульныя задачы.

У 1929 годзе выдатны дзеяч беларускага кіно Ю. Тарыч ставіць кінадраму «Да заўтра» — пра рэвалюцыйную барацьбу рудыскай моладзі Заходняй Беларусі. Беларуская і польская моладзь адбівае ў паліцэйскіх наля будынка суда геранію фільма Лізу Малевіч і дапамагае ёй тайком паехаць у Са-

спяваюць фальшыва. Недахоп у большасці з іх — адеутнасць творчага аблічча. Ды, уласна кажучы, адкуль у самадзейнага ансамбля можа ўзяцца сваё індывідуальнае аблічча ці ўласны творчы почырк, калі ў большасці выпадкаў усё падбіраецца «па слыху»? Многія проста пераймаюць выканаўчую манеру розных «чырвоных» і «блакітных» гітар, ці ў лепшым выпадку — такіх ансамбляў, як «Верасы» ці «Песняры».

Апошнія набылі шырокую вядомасць і папулярнасць сярод шматлікіх слухачоў і да таго ж выдавецтва «Беларусь» у мінулым годзе выпусціла вялікім тыражом у 64.000 экзэмпляраў рэпертуарны зборнік пад назвай «Спяваюць «Песняры»». Таму, яе ідучы на конкурс, думаў, што дзевядзецца праслухаць нямала ансамбляў, якія проста капіруюць «Песняроў» ці іншыя прафесіянальныя калектывы.

Ужо выступленне першага ж вакальна-інструментальнага ансамбля Мінскага радыётэхнічнага інстытута (кіраўнік В. Палюкоў), здавалася, пацвердзіла маю асыраго. Тут адчуваўся яўнае капіраванне «Песняроў» і ў беларускай народнай песні «Хлопец пашаньку пахае», і ў манеры выканання, і ў занадта гучным гучанні. Карыстаўся запавячаным рэпертуарам і некаторыя іншыя калектывы, наступлены якіх вылучаліся дрэнным густам, фальшам, надзвычай моцным спяваннем і ігрой, намаганямі паказаць горшыя «традыцыйны» эстрады.

Аднак многія калектывы па-радавалі прыкметным майстэрствам выканання і досыць цікавымі канкрэтнымі праграмамі, у якіх пераважала музыка беларускіх і савецкіх кампазітараў ці народная песня.

Прыемна было слухаць калектывы, у якіх да гітар, ударных і электрааргана далучаліся і многія іншыя інструменты: скрыпка, віяланчэль, фартэпіяна, флейта, кларнет, труба,

ДВА ДНІ вялізнага зала Палаца культуры Мінскага аўтазавода была перапоўнена моладдзю: тут праходзіў гарадскі конкурс вакальна-інструментальных ансамбляў і эстрадных аркестраў—дыпламантаў рабінных конкурсаў, у якіх прыняло ўдзел больш за дзвесце калектываў. Чым жа растлумачыць такое захапленне маладых людзей, якія захавалі паспрабаваць свае сілы на самадзейнай сцэне ў якасці выканаўцаў?

Немалую ролю ў гэтым адыграла мода на біт-ансамблі, з'яўленне на канцэртнай эстрадзе шматлікіх прафесіянальных вакальна-інструментальных ансамбляў, іх часам даволі цікавыя канцэртныя праграмы. Прынягвала і тапнасць гітары і ўяўна лёгкасць, з якой, здавалася, можна навучыцца іграць на ёй.

Што датычыцца вакальных партый, то і тут не трэба было валодаць неўчым голасам — на данамогу прыйшлі мікрафон і радыётэхніка. Да таго ж перад удзельнікамі ансамбляў адкрываліся неабмежаваныя магчымасці для розных музычных эксперыментаў і падбору рэпертуару на ўласнаму густу. І гэта не магло не зацікавіць нашу моладзь. Ёй падабалася і вострыя сучасныя рытмы, і вясёлыя жыццядарасныя песні, і магчымасць самастойна музыцыраваць.

Так і пачалі ўзнікаць усё новыя і новыя ансамблі, і яны прынеслі ўдзельнікам несумненную кырсыць хаця б у справе павышэння іх агульнай і, у прыватнасці, музычнай культуры.

Аднак, ці ўсё добра ў нашых самадзейных вакальна-інструментальных ансамблях? На жаль — не! Многія з іх, не маючы дастаткова кваліфікаваных кіраўнікоў, капіруюць выканаўчую манеру самых дрэнных замежных біт-ансамбляў, пераймаюць іх рэпертуар, патураюць адсталым густам непатрабавальнай публікі, іграюць і

І ПРАЦА, І АДПАЧЫНАК

Месці разьвіваўся сцяг над палатным гарадком летняга лагера працы і адпачынку «Літвіст», што раскінуўся ў мялянічым гаі ў саўгасе Імя Гастэлы Маладзечанскага раёна. Гаспадарам яго былі 55 старшакласнікаў мінскай сярэдняй школы № 88.

Дваццаць гадзін у суткі тут было адведзена адпачынку, чатыры гадзіны — працы. Гэтыя гадзіны для работ былі самымі цэлавымі — яны працавалі ў гарадніцкай брыгадзе, пасадзілі амаль на пяці гектарах капусту, на трох гектарах — памідоры, прапалвалі гародніну. Тысячу рублёў зарабілі вучні.

Атрад узаагароджаны ганаровай граматай дырэктару і партыйнай арганізацыі саўгаса, кожнаму школьніку выдзелены каштоўны падарункі, а трыццаці найбольш стараным —

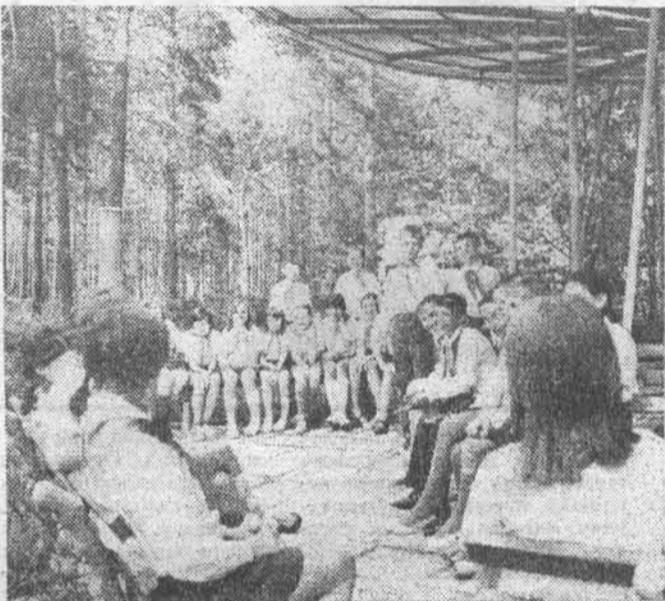
бесплатна турэстычныя пачэўні ў легендарную краіна-герой на рацэ Буг.

—Траці год запар вучні сямых васьмьх і дзевятых класаў нашай дзесяцігодняй вышэйшай школы на лета на палчывай працы, — гаворыць арганізатар пазакласнай і пазашкольнай работы, начальнік лагера Т. С. Кісельна. — Траціць жа ў атрад удаецца не кожнаму — сёлета было паддзена больш за дзвесце заўф. Заробленымі грашма расларэдаюцца самі вучні: купілі форму і музычныя інструменты для школьнага эстраднага аркестра, які заняў у гэтым годзе трыццаць месца ў аглядзе музычных калектываў школ сталіцы. Частку грошай выдзелілі для турэстычных паездак па роднаму краю.

БЕЛТА.

Увага, збор!

Першы збор другога атрада.

На лузе. Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

насць, сапраўдную, а не ўяўную. Граф — разумны чалавек, і ён добра разумее нашую насць рэчаў па іх сутнасці. Адна справа, калі ён сутыкаецца з падобнымі да сябе. Другая — калі яму супрацьстаяць сапраўдны праціўнік — Чалавек (арт. В. Цвяткоў). Гэтага нельга ні падкупіць, ні запалохаць, ні прымусіць зрабіць ганебны ўчынак. Да яго асэнсавана (Графіня-жонка) і інстынцыва (Графіня-нахлебніца) імкнуча жанчыны старога графскага замка, бо адчуваюць правату, якая нараджае сілу. Адчування гэтай сапраўднай сілы і не вытрымлівае Граф. І толькі няўмольная смерць на нейкі момант узнімае яго на ўзровень сапраўднай чалавечнасці, адкрываючы чалавечныя вартасці так глыбока схаваныя ў гэтым таленавітым чалавеку пад шалупіннем знарочыстай фанабэры, надзьмутай абьякавасці і арыстакратычнай ганарлівасці...

Другі вобраз — Лакей у выкананні Мікалая Цішачкіна. Калі б мяне напрасілі назваць галоўную рысу, якая мяне ўразіла ў гэтым вобразе, я, не задумаўшыся, сказаў бы — лісліваць. Мякка, быццам па кашачыя лапах, рухаецца па сцэне лакей Жафруа. На твары яго застыла ліслівая маска, якую жыхары замка прывыклі лічыць яго сапраўдным тварам. І сапраўды, хто, здаецца, лепш, чым ён, ведае аб справах, якія робіцца ў замку, хто лепш за яго здольны пры выпадку «падыграць гаспадару», хто робіцца яго фактычным саўдзельнікам ва ўсіх яго пачыненнях?

Цудоўная міміка артыста! Як перадаць выраз адкрытай пагарды, якой Лакей адорвае «звычайнага» чалавека? Колькі ў ім прыхаванай іроніі (відаць, перанятай ад Графа), калі ён сустракае Барона, прытоенай нянавісці што чуецца ў звароце Лакея да Чалавека!... Яшчэ больш уражае тое, як мякка, арганічна М. Цішачкін «пераключае» стан свайго героя ў залежнасці ад таго, калі і з кім ён сустракаецца. Вышэйшым кульміна-

цыйным пунктам ролі з'яўляецца, на мой погляд, сутычка Лакея з Графіняй-жонкай. Тое, што мы ўлоўлівалі несвадома, па ўсмешцы, па жэстах-рухах, тое, што глыбока было схавана ў ім унутры, цяпер выйшла на свет. Жафруа доўга не ўгаворвае Графіню, ён пераходзіць ад пагроз да дзеяння.

Грубы і жорсткі цыннізм, які ўсё-такі за момант да смерці змог пераадолець Граф — яго духоўны настаўнік — цалкам авалодвае Лакеем. Ён нахабны, бесцырымонны. Упэўнены, што цяпер надышоў яго час. Лакей паказвае ян бы адваротны бок старога арыстакратычнага свету. Заснаваны на фармальных, уяўных вартасцях, ён абавязкова павінен прывесці да бесчалавечнасці. І тады гаспадарыць права таго, хто мацнейшы, хто можа, у сілу абставін, выраць большы навалак для сябе. Графіня, выхаваная ў нормах такой маралі, пачынае саступаць Лакею. Але картачны дом ішчэцца, які ён будзе са сплаву гнюснасці, дрэнна старога свету, вымарыстоўваючы спрыяльны абставіны, нішчыцца таксама хутка, як і ўзнік. Ён нішчыцца са з'яўленнем на сцэне Чалавека... Трэба бачыць, з якім змяніным шыпеннем залаціць М. Цішачкін зноў у сваю лакейскую скуру, як ён робіць паклоны, якія даўно перайшлі ў аўтаматычную звычку. Лакей пастаўлены на сваё месца, ён зноў застаецца толькі лакеем. Канечне, да наступных спрыяльных для яго абставін...

Спрэчкі спрэчкамі, а жывое майстэрства акцёра набірае моцы, лорыць людзям радасць. Таму яны і ідуць у тэатр, каб атрымаць асалоду ад залатых россыпаў артыстычнага мастацтва, якімі адорвае іх акцёр, сапраўдны мастак, «цар сцэны». У тым, што гэта заўсёды цікава, пераконваюць дзве акцёрскія работы ў пастаноўцы коласаўцамі арыгінальнай, неадназначнай п'есы сучаснага польскага паэта і драматурга С. Грахавіка, ажыццёўленай на беларускай сцэне ўпершыню.

Вадзім САЛДЭУ,
кандыдат філасофскіх навук.

НЕ КАПІРАВАЦЬ—ШУКАЦЬ

трамбон. Гэта яркая сведчыла аб тым, што наша самадзейнасць шукае новыя, незнамыя дарогі ў музыку, не баіцца цяжкасцей і па-сапраўднаму любіць мастацтва.

Добрую музыкальнасць паказалі ансамбль Мінскага гарнізона «Пунсавыя пагоны» (кіраўнік М. Фарбераў). Сваю конкурсную праграму ён выканаў амаль на прафесійным узроўні, надзвычай мякка, пераканаўча, з пюісамі. Акрамя звычайнага складу, сюды ўваходзіць флейта, дзве трубы, трамбон і фартэпіяна. Прысутным у зале спадабаліся і салісты ў «Лебядзінай вернасці» Я. Мартышава і ў «Абелісках» І. Лучанка. Журы конкурсу пад старшынствам народнага артыста рэспублікі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Ю. У. Семянкі па праву прысудзіла воінам Савецкай Арміі дыплом першай ступені і званне лаўрэатаў.

Дыплом другой ступені заваявалі дзяўчаты з ансамблем «Качоша» акруговага Дома афіцэраў (кіраўнік Ю. Ламброза). Гучанне ансамбля ўзбагацілі і ўпрыгожылі скрыпка, віяланчэль, флейта і кларнет. Спявалі і ігралі дзяўчаты ў вайсковай форме надзвычай музыкальна і натхнена, і іх выкананне спадабалася слухачам і журы. А калі на сцэну выйшла пяцігадовая «салістка» і, узяўшы ў ручку мікрафон, упэўнена і чыста, прыемным галаском праспявала разам з ансамблем песню маладзёскага кампазітара Я. Догі «Вясёлыя пастух», аплядысменты ператварыліся ў сапраўдную нянаві.

Цікавым па складу інструментаў і манеры выканання быў калектыв вытворча-тэхнічнага аб'яднання «Інтэграл» (кіраўнік Л. Стрыгалёў).

Спадабаліся слухачам выступленні дзяўчат вакальна-інструментальнага ансамбля Беларускага інстытута народнай гаспадаркі (кіраўнік Л. Шабека), калектыву Мінскага педагогічнага інстытута замежных моў «Спектр» (кіраўнік І. Верабейчык) і Мінскага вытворча-вучэбнага аб'яднання слыхных (кіраўнік М. Макаранка). Усе яны паказалі цікавыя праграмы з твораў А. Пятрова, А. Варлавава, Р. Панамарэнкі, А. Пахмутавай, В. Салаўбева, Сядога, І. Лучанка, самадзейных кампазітараў і беларускіх народных песень.

На жаль, сказаць тое самае пра эстрадна-ансамблі і аркестры было немагчыма. За час, які прайшоў з мінулага конкурсу, большасць з іх не толькі не паказала творчага росту, але стала іграць яшчэ горш. Праграмы іх конкурсных выступленняў былі нецікавыя, ці залішне ўскладненыя, выкананне вылучалася гromaм і трэкам, замест музычных гукаў, і фальшам.

У эстрадных аркестрах уваходзяць такія складаныя музыкальныя інструменты як саксафоны, трубы, трамбоны, фартэпіяна, і для таго, каб навучыцца іграць на іх, патрэбны час, упартыя заняткі, музычныя здольнасці, цяпеліваць. А многія з гэтых якасцей адсутнічаюць у самадзейных артыстаў, пра што і сведчылі конкурсныя выступленні.

З сямі ансамбляў і аркестраў

добра выступілі толькі два калектывы. Першы з іх — эстрадна-аркестр вытворча-тэхнічнага аб'яднання «Інтэграл» (кіраўнік В. Волкаў), які паказаў цікавую і даволі складаную праграму з твораў Д. Тухманова, В. Людвікоўскага, М. Блантэра, І. Лучанка і беларускіх народных песень. Хлопцы ігралі тэхнічна дасканала, інтанацыя чыста, даносілі ўсе нюансы, былі прыгожа апрацаваны. Добра спявалі салісты аркестра і ўсё гэта прынесла ім дыплом першай ступені і званне лаўрэата конкурсу.

Ніжэйшым аказалася выканаўчае майстэрства эстраднага аркестра Палаца культуры Беларускага (кіраўнік А. Стасюк).

У конкурсе прынялі ўдзел таксама два эстрадных аркестры, якія маюць званне «народных», і пра іх выступленні трэба пагаварыць больш падрабязна.

Калі адчынілася заслона і слухачы ўбачылі на сцэне эстрадна-аркестр Палаца культуры вытворчага аб'яднання «Беларускалі» з Салігорска, у зале пацуліся гучныя апладысменты. І трэба сказаць, што кар'ера была сапраўды прыгожая: побач з поўнай групай духавых інструментаў знаходзіліся сем скрыпачак, кантрабасіст і даволі вялікі вакальны ансамбль. Усе былі прыгожа, з густам апрацаваны і гэта не магло не прыцягнуць увагі.

Але, калі пачуліся першыя гукі песні Б. Фёдарова «Салігорская вясна», лагодныя ўсмешкі з твораў слухачоў сталі паступова знікаць. Аркестр настолькі гучна іграў, што салісты было амаль нечуваць, нягледзячы на мікрафон, прыціснуты да самых вуснаў. Яшчэ горш прагучала «Фантазія на тэмы песень вясенняга гадоў» кіраўніка аркестра В. Стравойтава. На першае, гэта была ніякая ні «фантазія», а проста старадаўнія папурны, да та-

го ж, напісаныя зусім нецікава, а па-другое, аркестранты так «стараліся» перакрыць адзін другога, не кланючыся ні аб рытме, ні аб чысціні, што хацелася проста заціснуць вушы.

І так працягвалася да самага канца вялікай праграмы (на адну гадзіну і дзевяць мінут!). Больш еціпага саліста змяняў заўвада самаўпэўнены ці проста вульгарны, а са сцэны толькі і чуваць былі несусветная фальш, і нешта махштабт артылерыйскай кананады.

У праграме з песнямі А. Пахмутавай, Ю. Мілюціна, А. Фляркоўскага, А. Фельдмана, А. Новікава, Ю. Семянкі суседнічалі такія творы як «Мерсі, шэры» і многія іншыя ўзоры заходняй музыкі. Аднак яе трэба іграць ці вельмі добра, ці зусім не выконваць, а калектыв, між тым, зрабіў няўдалую спробу «падняць» гэтыя творы. І было такое ўражанне, што аркестранты не ўяўляюць, што і як яны іграюць. Думаецца — не варта было ўключыць усё гэта ў праграму.

Зусім не да месца была і так званая «Група сучаснага балетнага танца». Яна выступіла з двума эстраднымі творамі — «Прысюды» і «Рыліо», і тое, што паказалі танцоры, нельга было назваць ні сучаснымі балетнымі, ні эстраднымі танцамі.

Вартыя жалю былі і дзве вядучыя канцэрта: запалта ўжо «сур'ёзна» яны рабілі сваю справу, раскрываючы перад кожным нумарам, які аб'яўляўся са сцэны, вялікую панку і чытаючы ў ёй тое, што павінны былі б ведаць на памяць.

Выступленне калектыву пакінула прыкрае ўражанне, і члены журы не маглі не выказаць сваю незадаволенасць кіраўніцтва аркестра на чале з яго мастацкім кіраўніком В. Сердэюком. Дарэчы, высветлілася, што такія ж заўвагі выказваліся не адзін раз і раней, але кіраўніцтва аркестра пакідала іх назаўвагай.

А шкада! Маркуючы на вялі-

кай колькасці ўдзельнікаў, добрых інструментах, касцюмах, радыёапаратуры і іншым, дырэктар Палаца культуры «Беларускалі» не шкадуе загірат на калектыв і хоча бачыць яго сапраўды «народным» не толькі па назве. Дарэчы, думаецца, што і салігорскія шахцёрны, якія штогод праводзяць «Салігорскую музыкальную вясну», жадалі б чуць і бачыць свой эстрадна-аркестр дасканалым музыкальным калектывам, здольным вырашаць больш складаныя творчыя задачы.

Журы не змагло надаць калектыву ніякага дыплама і хачелася б, каб гэта прымусіла яго кіраўнікоў задумацца над лёсам аркестра, які цоіць высокае званне народнага.

Не больш як авансам можна лічыць дыплом трэцяй ступені, які журы налічыла магчымым даць народным эстрадным аркестру «Зялёны агеньчык» аўтакамбіната № 1 (кіраўнік А. Вайніцкі). Калектыв паказаў пэўную музыкальнасць, амаль добры строй і некалькі неабліж салістаў, хаця пакідала жадаць лепшага праграма.

Трэба сказаць, што журы было даволі лёгка працаваць таму, што яго аглядаць калектываў не разыходзіліся з азімкамі слухачоў. Там, дзе мастацтва ансамбля ці аркестра было цікавым і музыкальным — чуліся бурныя апладысменты, там жа, дзе выкананні ігралі запалта грымкі і фальшына, стаяла цішыня і той-сёй падымалася з месца і выходзіў з залы. Гэта з'яўляецца яркім сведчаннем таго, што нашы слухачы, аматары самадзейнасці, не толькі любяць эстрадную музыку, але і добра разбіраюцца ў ёй, патрабуюць добрага, адухоўленага, цікавага выканання. І кожнаму верыцца, што наша эстрадна-мастанкавая самадзейнасць знойдзе ў сабе здольнасці, каб задаволіць гэтыя высокія патрабаванні.

Д. ЖУРАЎЛЕУ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

САБАЛЕЎСКІ. Наша гаворка, Мікалай Мікалаевіч, адбылася ў вельмі памятна час. Краіна жыве ўражаннямі ад XXV з'езда КПСС і яго рашэнняў. Перад тым адбыўся XXVIII з'езд Кампартыі Беларусі, дэлегатам якога вы былі. Задачы, пастаўленыя партыйнымі форумамі, велічныя. У тым ліку і задачы, вызначаныя для нашай сацыялістычнай культуры. Бразумела, нам з вамі перш-наперш цікава пагаварыць пра надзённую праблему тэатральнага жыцця.

ЯРОМЕНКА. Праблем многа. З чаго пачнем, Анатолю Вікенцьевіч?

САБАЛЕЎСКІ. Думаю, з самага галоўнага для развіцця тэатра — з рэпертуару, з героя, які выходзіць на сцэнічныя подмошкі. Вядома, творы павінны ставіцца самай розняй і па жанрах, і па тых жыццёвых пластах, якія ў іх узнікаюць. І ўсё ж кожны тэатр мусіць шукаць і выбіраць менавіта свае п'есы, як кажуць, творы сваёй веры, у калектыву павінны ў гэтым плане быць вельмі выразнай і цвёрдай пазіцыяй, генеральнай лініяй. Як вось вы ставіцеся да рэпертуару ў купалаўскім тэатры — які ён ёсць і якім хацелася б яго мець?

ЯРОМЕНКА. Думаю, што фарміруючы рэпертуар, трэба ўлічваць, каб творы былі разнастайныя па праблематыцы і каб гэтая праблематыка з'яўлялася маштабнай. У апошні час нас дакараюць — і небеспаспэўна — у некаторым крэнэ ў бок сатырычных твораў. І патрэбны намаганні, каб гэтую дэфармацыю выправіць. Асабіста я лічу, што самым лепшым сродкам духоўнага выхавання глядачоў усё-такі з'яўляецца станоўчы ідэал, станоўчы герой. І ўся гісторыя савецкага тэатра красамоўна пацвярджае тое ж, у гэтым плане дасягнуты выдатныя вынікі. Разам з тым я цаню вялікую ачышчальную сілу сатыры. Яна неабходна — у нас яшчэ шмат выдаткаў, памылак, набалеўных праблем, што паўстаюць на шляху нашага развіцця. Усё гэта трэба бачаць, выкарчоўваць. І ўсё ж у рэпертуары, у яго цэнтры павінен стаць пазітыўны ідэал. Пры жанравай разнастайнасці. Беларускіх жа драматургаў у апошнія гады больш за ўсё вабіць сатыра.

САБАЛЕЎСКІ. А можа, тут справа не ў агульным кірунку драматургіі, а проста п'есы сатырычнага плаца найчасцей трапляюць у ваш тэатр?

ЯРОМЕНКА. Магчыма. Спраўды, на купалаўскай сцэне не пастаўлена востра публіцыстычная п'еса Аляксандра Петрашкевіча «Трыяго», якая з поспехам ідзе ў многіх тэатрах краіны.

САБАЛЕЎСКІ. І цэлы шэраг п'ес Кастуся Губарэвіча.

ЯРОМЕНКА. Можна ў гэтай сувязі гаварыць і пра творы Івана Шамякіна. Гэты выдатны празаік, чалавек надзвычай працаздольны, ён вельмі патэрыяльна і драматычна. І нарэшце, калі б мы знайшлі адпаведныя стымулы, ён бы здолеў падабраць нам цікавыя п'есы. А возьмем Івана Мележа, гэтага буйнейшага празаіка. Прайшло ж ужо дзесяць гадоў, каб быў пастаўлены па яго творах спектакль «Людзі на балоне»... Вядома, праблема сучаснай драматургіі — складаная праблема. Драматургаў, асабліва таленавітых, не так ужо і багата. Але я добра памятаю, як па працягу многіх гадоў вялікі актыўны пошукі п'ес на асабліва патрэбную для тэатра тэму, праблему. Калі ж не знаходзілася такая п'еса — інсцэніравалася проза. І дасягалі ў гэтым плане, як правіла, добрых вынікаў. Рэжысёры старэйшага пакалення, — скажам, Мікола Мікевіч, Канстанцін Санікаў, — заўсёды ўмелі гэта добра рабіць, аргументоваць. Яны скупупілі, з вялікім веданнем справы працавалі з драматургамі над уласна-якнем іх п'ес.

САБАЛЕЎСКІ. Цяпер многія з нашых рэжысёраў не ўмеюць, на маю думку, працаваць з драматургамі.

ЯРОМЕНКА. Часцей чакаюць закончаных твораў, гатовых шэдэўраў. І прытым напісаных у плане, у якім хочаць рэжысёры. Нейк у прыватнай размове з выдатным беларускім пісьменнікам Іванам Мележам, які ўзімае ў сваіх творах вялікія сацыяльныя праблемы, я сказаў, што ён даўно ўжо не піша для тэатра. А ён мне ў адказ: «А навошта мне пісаць. Так, як я пішу, — тэатр ваш усё роўна не прыме». А ён мог бы з вялікім плёнам працаваць для сцэны. Калі ж гаварыць увогуле, то беларускі тэатр па сваім вялікім шляху

прыязджалі, ставілі спектаклі. Часам атрымлівалі перамогі, часам і не атрымлівалі. Але і ў тым, і ў другім выпадку, звычайна, аставаліся менавіта «збоку» — купалаўскі тэатр не станаўлюся іх уласным, родным домам, што адмоўна адбілася на творчасці калектыву. Гэтым тлумачыцца і той факт, што сёння тэатр не мае свайго ні старэйшага, ні нават сярэдняга пакалення рэжысёраў.

ЯРОМЕНКА. Менавіта з-за гэтага ў нас ёсць цэлы шэраг нявырашаных пытанняў. Уявім, што ў купалаўскім калектыве сёння — тры рэжысёры, якія самастойна могуць ставіць спектаклі... А якраз з імі звязана праблема загрузнасці акцёраў, іх выхавання, прабле-

дня, відавч, не толькі ў нашым, а і ў многіх іншых тэатрах. Гэта праблема больш поўнага і правільнага выкарыстання патэнцыяльных магчымасцей і здольнасцей кожнага артыста, які знаходзіцца ў калектыве. Не будзем таіць граху, у нашых маладых рэжысёраў ёсць некалькі спахвівецкі палыход да артыста, да яго творчасці. Возьмем, для прыкладу, усімі намі паважаную і любімую актрысу Галіну Макараву. Як аднабакова ў апошнія гады выкарыстоўваецца яе талент! Ёй унес час даручаюць бытавыя характарныя ролі, найчасцей жанчы з враснароддзя, сялянск, вобразы ў асноўным аднапланавыя. І актрыса пачынае паўтарацца, збівацца на звык-

даручаць — яго няма. У нас ёсць выдатныя майстры старэйшага пакалення — возьмем Леаніда Рахленку, Эдзіслава Стому, Стэфанію Станіоту, тую ж Галіну Макараву, іншых артыстаў. І вось прыходзіць у тэатр зусім малады рэжысёр, які нават нічым яшчэ не даказаў, што ён можа называцца рэжысёрам. А ён ужо атрымаў права лезьве не вырашаць лёс гэтых выдатных, унікальных артыстаў. Ён можа заявіць: «Я бачу Стому» або «я не бачу Стому». А калі не бачу — не даручаю ролю. Ён у дзённым выпадку з'яўляецца як бы «работадаўцам». А артыст, у тым ліку і выключны майстра, не можа сам атрымаць ролю, у якой найбольш поўна мог бы

І КОЖНЫ ДЗЕНЬ —

Дыялог доктара мастацтвазнаўства

Анатоля САБАЛЕЎСКАГА

заўсёды імкнуўся да высокай грамадзянскасці, сацыяльнага тэмпераменту, гістарычнага аптымізму, тонкага, лірычнага гумару, які так уласцівы народу. Беларускі тэатр заўсёды быў жыццярадасным, жыццесцвярдзальным. Гэтыя традыцыі сёння астаюцца жывымі, і на іх не трэба забывацца, іх неабходна развіваць. І ў такім кірунку ў нас яшчэ наперадзе вялікая, вельмі вялікая работа. Акрамя рэпертуарнай палітыкі, мы павінны даваць пра сцэнічнае ўвасабленне драматургіі, якасць настановак, пра рэжысуру і творчую загрузку акцёраў, пра выхаванне моладзі, нашай змены.

САБАЛЕЎСКІ. Вы практык тэатра, ужо шмат гадоў выступаеце на сцэне, з'яўляецеся адным з паважаных майстроў, і чытачам, безумоўна, цікава будзе ведаць вашы думкі аб тых тэатральных працэсах, якія сёння адбываюцца і ў купалаўскім калектыве, і ў сцэнічным мастацтве наогул.

ЯРОМЕНКА. У апошнія гады ідзе актыўны пошук новага. Адна з адметных з'яў тая, што ў большасць тэатраў Беларусі прыйшла маладая рэжысура, выхаваныя Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Гэта добрая, баспрэчная, прагрэсіўная з'ява. І адначасова ўзнікае шэраг складаных праблем, якія неабходна вырашаць.

САБАЛЕЎСКІ. Я таксама лічу, што актыўны пошук маладых рэжысёраў — падзея прыемная, радасная. Маладое гарэнне ў мастацтве многае значыць. Але было б яшчэ лепш, калі б маладосць, гарачасць, дзёрскі парыву спалучаліся са сталасцю, калі б побач з маладымі ў рэжысуры працавалі старэйшыя, шматвонныя майстры. А якраз майстроў цяпер асабліва нестача, у тым ліку і ў нашым тэатры.

ЯРОМЕНКА. У нас увогуле вельмі нестача рэжысёраў. Цяпер у купалаўскім тэатры, які носіць адказнейшае званне — акадэмічны, працуе фактычна толькі адзін рэжысёр, які самастойна можа вырашаць творчыя справы. Гэта праблема?

САБАЛЕЎСКІ. Вядома, праблема. І прытым вялікая. Тут сказалася тое, што рэжысёраў у рэспубліцы пачалі рыхтаваць занадта позна. Калі акцёраў інстытут выпускаў ужо з канца саракавых гадоў, то рэжысёраў — толькі з пачатку шасцідзясятых. Да гэтага часу, у прыватнасці, купалаўцы запрашалі рэжысёраў «збоку». Яны

ма вызначэння творчага волю тэатра. З гэтым звязана і будучыня калектыву. А з праблемамі вялікімі, глабальнага характару, звязаны і іншыя, на першы погляд, менш значныя, як бы утылітарныя, але таксама важныя для жыцця, творчасці тэатра. І калі яны не вырашаюцца — вельмі ўскладняе наша жыццё, стварае нервозную атмосферу, абвастрае ўзаемаадносіны людзей. Нам, вядома, з вамі не вырашыць гэтай праблемы. Тут патрэбна актыўная дапамога з боку Міністэрства культуры БССР, нашых кіруючых, партыйных органаў. Купалаўскі тэатр — буйнейшы ў рэспубліцы, які карыстаецца вялікай папулярнасцю не толькі ў Беларусі, а і далёка за яе межамі. Карыстаецца заслужана. І ён павінен быць укамплектаваны рэжысёрамі, здольнымі вырашаць вялікія, творча складаныя мастацкія задачы. А дапама наставоўчыку з усім справіцца надзвычай цяжка.

САБАЛЕЎСКІ. Я з вамі абсалютна згодзен — купалаўцам сёння асабліва нестача рэжысёрскіх сіл. І гэта нярэдка вельмі балюча адбіваецца на творчасці акцёраў. Прыяду прыклад, магчыма, прыватнага характару. Параўнальна не так даўно быў выпушчаны спектакль «Характары». У невялікай ролі ў ім заняты Яўгенія Кавалёва. І яе выступленне — не проста ўдача выканаўцы, гэта фактычна адкрыццё актрысы. А яна ж прапавала ў тэатры многія гады. Мабыць, прыезджыя рэжысёры проста «не бачылі» Кавалёву, не бачылі яе таленту. А колькі ёсць яшчэ другіх артыстаў, у якіх не выяўлены, можа, самыя моцныя грані таленту! І гэта дазваляе гаварыць, што далёка не ўсе акцёрскія «рэсурсы» поўнасна выкарыстоўваюцца, што калектыву больш мабільны і магутны, чым можна меркаваць непасрэдна толькі па спектаклях. Мы, аднак, пакуль што гаворым пра адну прычыну — у купалаўцаў мала рэжысёраў, а адсюль і незагружанасць акцёраў, да якіх нярэдка проста, як кажуць, не даходзяць рукі, параўнальна мала колькасць спектакляў. А давайце параўнаем і над наступным: ці ў поўную моц працуюць рэжысёры, якія ёсць у купалаўцаў, ці ў поўную меру яны імкнуцца выкарыстаць творчыя магчымасці і здольнасці акцёраў?

ЯРОМЕНКА. Вы закруцілі вельмі гарачае, балючае пытанне, якое стаіць на парадку

дня прыёму. А адкуль ён чэрпае новыя фарбы? Возьмем яе пядзюною работу — вобраз Кабаніхі ў «Наваліцы» Астроўскага. Вялікага поспеху ўсё-такі не было. Дарэчы, мне з Галінай Клеменцеўнай у свой час даялося разам рэспіраваць у «Амністыі», дзе ёй напачатку даручылі ролю Бажануткавай, вельмі далёкую ад яе іншых вобразаў. І якая гэта была цікавая, ну, проста выключная з'ява! У сілу абетаў, якія склаліся, ёй не даялося сыграць гэтую ролю. Але з якім захваленнем, зачараваннем мы глядзелі на ігру актрысы: нечакана адкрываліся зусім іншыя, неведомыя раней грані таленту. Гэта толькі адзін з прыкладаў. А іх можна прыводзіць шмат.

САБАЛЕЎСКІ. Вы расказалі пра сапраўды цікавы выпадак. Мы, глядзячы іматэрыяліку купалаўскага спектаклі, нейк прычыналіся да Макаравай, лічылі, што такая яна артыстка, толькі такія ў яе здольнасці.

ЯРОМЕНКА. Я часта маю справу з кінематографам. Там менш магчымасцей для шматграннага раскрыцця таленту артыста. Але вядомыя нашы акцёры, ну, напрыклад, возьмем Ёўсцігеева, які многа здымаецца ў фільмах, усё-такі знаходзяць новыя дэталі, адкрываюць новыя грані сваёй індывідуальнасці. А ці заўсёды ўмеем мы пераўвасабляцца на сцэнічных падмошках? І тут узнікае яшчэ адна, як мне думаецца, немалаважная праблема. У кожнага рэжысёра звычайна складваецца сваё кола блізкіх акцёраў, па якіх ён перш-наперш абаніраецца. У нас жа ў трыне пяцёркі шэсцідзясят два артысты. Ці можа адзін рэжысёр усіх іх аднолькава творча загрузіць? Натуральна, не. Ён таксама мае сваю групу акцёраў, на якую ўскладвае і большую надзею, і болей з імі працуе. А іншыя — і такіх большасць — яўна недагружаюцца ці проста знаходзяцца ў творчым прастоі. А час ідзе...

Я, здаецца, ніколі не быў псіхістам. Наадварот, нават у самыя цяжкія свае часіны стараўся быць аптымістам. Але ў апошнія гады раптам з'явілася пачуццё... Ці ёсць яшчэ на свеце болей беспспраўнай прафесіі, чым артыст? Не з пункту гледжання сацыяльнага, палітычнага, а менавіта творчага. Артыст поўнасна залежны, беспспраўны ў атрыманні «матэрыялу» для творчасці: даручаць ролю — ён ёсць на сцэне, не

раскрыцця яго талент. І, нарэшце, вяртаюцца да размовы пра рэжысуру. Думаю, што не выпадкова вялікае месца ў нашай гаворцы адводзіцца рэжысуры. Я добра памятаю спектаклі на купалаўскай сцэне, пастаўленыя Саннікавым, Літвінавым, Судаковым, спектаклі, у якіх асноўная ўвага надавалася акцёрам. Яны былі ў поўным сэнсе слова створаныя настановак. Г рэжысёры, і акцёры атрымлівалі творчыя перамогі. Сёння ж у артыстаў вельмі шмат абмежаванняў: яны не толькі не могуць сыграць тое, што хочунь, але і так, як хочунь, як задумваюць. Сёння асабліва востра стаіць пытанне: наколькі рэжысёр у вырашэнні спектакля ўлічвае акцёра, яго здольнасці, яго творчую індывідуальнасць? І гэта асабліва тычыцца маладой рэжысуры, пра якую мы шмат гаворым. Нядаўна ў нас быў перыяд, ды ён яшчэ і не прайшоў, а калі і праходзіць, то з цяжкасцю — перыяд рэжысёрскага тэатра, дзе асноўнай фігурай на сцэне з'яўляецца не акцёр, як дамагаліся Станіслаўскі і Нёміроўіч-Данчанка, а рэжысёр. Артыст жа выступае выканаўцам не столькі ролі, колькі волі рэжысёра, а нярэдка і выключна гэтай волі.

ЯРОМЕНКА. Такое пытанне на сённяшні дзень з'яўляецца асабліва вострым і актуальным у нашай тэатральнай практыцы. У межах рэалізму, як вядома, ёсць розныя мастацкія школы, розныя творчыя кірункі. Што тычыцца асабіста мяне, то я з'яўляюся прыхільнікам псіхалагічнага тэатра. Лічу самым высокім з пункту гледжання яго магчымасцей і самым складаным з пункту гледжання творчасці. Але, відавч, не ўсім рэжысёрам, асабліва маладым, па сіле прапавань у плане псіхалагічнага тэатра. Есць, як вы ўжо адзначалі, прыхільнікі рэжысёрскага тэатра, прыхільнікі, як у нас сёння называюць, пазітыўнага тэатра, яркай, ускладнёнай формы і г. д. І ўсё-такі, мне думаецца, ва ўсіх выпадках галоўнай фігурай на сцэне павінен быць

акцёр, менавіта тое звяно ў спектаклі, праз якое перадаецца на падмостках жыццё чалавечага духу. Мы ж часам за надта шмат маем выдаткаў пошукаў. І выдаткаў пошукаў форм. З маладымі актёрамі ў такім разе рэжысёрам прапавець лягчэй. Ім можна проста закамандаваць — стань сюды, стань туды, прайдзі ўправа і г. д. А з майстрамі сцэны, якія выхаваны на рэалістычных традыцыях, маюць псіхалагічную школу, прапавець куды цяжэй. Яны задаюць шмат пытанняў: а чаму? а навошта? а дзеля чаго? Гэтыя пытанні нярэдка раздражняюць маладых рэжысёраў. І раздражняюць таму, што не могуць кваліфікавана, з творчых назіранняў растлумачыць майстрам, што яны ад іх хочунь. І таму нярэдка проста набягаюць з імі прапавець.

САБАЛЕУСКІ. Можна пагадзіцца на тым, што гэта з'яўляецца адной з прычын недаацэнкі сапраўдных майстроў, часам заніжэнне актёрскага майстэрства ў спектаклях. Але менавіта толькі адной з прычын. Маладыя павінны быць асабліва неяркімі да звыклых заштампаванага, вымушанага пастаянна шукаць, эксперыментаваць. І натуральна, што на змену бытавому тэатру, вельмі прыземленым, а нярэдка і проста натуралістычным спектаклям прыйшлі пастаноўкі тэатральна яркія, пастычна прыўзнятыя. Але ў спрэчках з бытавым тэатрам, спрэчках увогуле зацікавеных маладых творчых часам перабіраюць меру. І ў такіх выпадках дасягаюць зусім непажаданых вынікаў. Вось, скажам, падаюцца спектаклі яркія фарбы, надаюцца рознымі сродкамі — і кантрастным святлом, і гукамі, музыкой, і пластыкай мізансцэнаў. Але дасягнуць вонкавай яркасці форм значна лягчэй, чым глыбіннасі зместу, сацыяльнай значнасці. Прытым, мы разумеем так, што глыбіннае раскрыццё зместу павінна выяўляцца менавіта ў цікавай, захапляльнай форме, у шматколеравай гаме фарбаў. А здарэцца, на сцэне мы бачым гэтакі «маскерад», калі вонкавай яркасцю ці дакладней — бенгальскімі агнямі, серыяцінавай мішурай прыкрываюцца беднасць зместу, убогія думкі...

ЯРОМЕНКА. Цяпер часта можна чуць ад рэжысёраў, што на адной псіхалогіі далёка «не паедзеш», што сёння тэатр стаў сінтэтычным відам мастацтва. Але чаму менавіта стаў? Гэта элементарна непісьменна з пункту гледжання гісторыі тэатра. А што загадаецца рабіць са Станіслаўскім, Вахтангам, Месрохьянам, Таіравым? Хто-ж, а яны ж паказвалі ўзоры сінтэтычнага тэатра.

САБАЛЕУСКІ. А Міровіч, Літвінаў...
ЯРОМЕНКА. Абсалютна правільна. Другая справа, калі гаварыць пра бытавізм...
САБАЛЕУСКІ. І прыземленасць...
ЯРОМЕНКА. Так, гэта аджыло сваё. Тэатр сёння стаў больш пастычным і, як часта паўтараюць, больш інтэлектуальным. І ўсё-такі я вяртаюся да свайго: аснова па-

вінна быць псіхалагічная.
САБАЛЕУСКІ. Актывныя пошукі, якія вяліся ў апошнія гады, асабліва рэжысёрамі, далі станоўчыя набаткі. Гэта бясспрэчна. Але адначасова мы панеслі і вельмі значныя страты. Мне, напрыклад, асабліва хвалюе культура сцэнічнай мовы. У апошнія гады абдылася даволі значная, а з надто і трывожная яе дэвальвацыя. Здаецца, былі добрыя намеры і памкненні — дамагчыся большай натуральнасці ў мове сцэнічных герояў, дасягнуць, каб яны гаварылі без штучнага, тэатральнага пафасу, шыра і проста, так як у жыцці. Усё правільна. Але ў жыцці, у штодзённым побыце мы звычайна маем аднаго або некаль-

кашлілым майстэрствам — вось на што мы павінны арыентавацца. А адсутнасць гэтых якасцей, відавочна звязана з нашымі няўдачамі ў сцэнічным увасабленні станоўчых герояў. Так, у нас не атрымаўся спектакль «Штурм», не атрымаўся спектакль «Працяг»...
САБАЛЕУСКІ. Спіс, як кажунь, можна прадоўжыць.
ЯРОМЕНКА. На жаль, так. Можна называць пасрэдныя шэрыя спектаклі, у якіх слаба раскрыта тое добрае, становае, што ёсць у драматургіі. І адбываецца гэта з-за таго, што многім яшчэ з нас асабліва нестасе тых якасцей, пра якія я гаварыў.
САБАЛЕУСКІ. Канечне, сённяшнія актёрскае майстэрства

асобныя прадстаўнікі якога і сёння з гонарам нясуць высокую мастакоўскую вахту. Цяпер у тэатры склаўся — паступова, не без няжаксцей, але ўжо з упэўненасцю можна сцвярджаць, што склаўся — моцнае і даволі шматлікае сярэдняе пакаленне актывістаў — Ілія Давідовіч, Геннадзь Гарбук, Марыя Захарэвіч, Геннадзь Аўсянікаў, Павел Дубашыніскі, Галіна Талкачова, Галіна Арлова, Віктар Тарасаў, Аўгуст Мілаванавіч... Усе яны вельмі розныя, менавіта са сваёй індывідуальнасцю творчы і разам з тым складаюць адзіны ансамбль.
А вось маладое пакаленне... Маладых актывістаў у тэатры многа, і заняты ў рэпертуары

лянецца тэатральным педагогам. Я лічу, што нейкія званні ў выхаванні маладога актывіста ўпэўнаюцца менавіта ў інстытуце.
САБАЛЕУСКІ. А ў тэатры?
ЯРОМЕНКА. І ў тэатры таксама. Я цяпер як член партыйнага бюро тэатра адказваю за работу з маладзю. Мы спрабуем прааналізаваць тую працу, якая адбываецца з нашай купалаўскай зменай. Правялі індывідуальныя гутаркі, збіраліся і разам, вызначылі шэраг мерапрыемстваў. І заўважылі шмат цікавых і да гэтага як бы не выяўленых якасцей у маладзі. Я гатуў віванцыць больш сябе ў яўнае да маладых, чым іх саміх. Мы часам у тэатры занадта заняты самой «вытворчасцю», і да многага проста не даходзіць рукі. А ад нас, актывістаў сярэдняга і старэйшага пакаленняў, ад дырэктары, партыйнай арганізацыі залежыць вельмі многае ў справе станаўлення маладых твораў...
Я памятаю, як ставіўся да гэтага мой настаўнік — Аляксандр Канстанцінавіч Ільіскі. Аднойчы, выйшаўшы на сцэну, ён звярнуўся да рэжысёра, які вёў рэпетыцыю: «Дапамажыце мне, я не ведаю, што ў гэтым урыўку рабіць, я не разумею...» А той ні то напаўжартам, ці то ўсур'ёз: «Дык вы ж народны актывіст Савецкага Саюза» Ільіскі адразу ж: «А навошта тады вы сядзіце ў глядзельнай зале? Менавіта таму, што я народны актывіст Савецкага Саюза, мне неабходна яшчэ большага дапамога. З мяне ж і на многа большыя патрабаванні». Гэта вельмі правільна. Чым большы майстар, тым больш кваліфікаваная патрэба яму рэжысура.

ЭКЗАМЕН ПЕРАД ГЛЕДАЧОМ

і народнага артыста БССР

Мікалая ЯРОМЕНКІ

чынь майстрам, што яны ад іх хочунь. І таму нярэдка проста набягаюць з імі прапавець.

— гэта не толькі высокія прафесіянальныя якасці выканаўцы, бездакорная тэхналогія. Артыст — гэта перш за ўсё мастак як асоба. За што я асабліва люблю Маскоўскі тэатр «Современник»? На лепшых яго спектаклях забываецца, што на сцэне актывісты менавіта іграюць. Сочыш не за іх іграю, а за тым, як яны ў тых ці іншых сітуацыях думваюць, перажываюць, як ставяцца да падзей. Яны надзвычай цікавыя як людзі, як асобы, надзвычай яркія іх чалавечыя ладзеньня нярэдка так заліваюцца з вобразам, што паміж актывістам і яго персанажам, як кажунь, нават нельга праткнуць іголку. Вышэйшае дасягненне твораў! Гэта значна шырэй і глыбей звычайнай прафесіянальнай тэхналогіі актывіста, хоць яна ў сучасным тэатры таксама не на вельмі высокім узроўні. І ў гэтым плане ад актывіста можна было б патрабаваць значна большага. Мы ж нярэдка сустракаемся з актывістамі занадта нейкімі сярэднімі: сярэдне думваюць, сярэдне перажываюць, сярэдне іграюць... Усё ў межах звыклых, агульнавядомага, банальнага. А яркай мастакоўскай індывідуальнасці няма.

ЯРОМЕНКА. Вы спасаліся на прыклад з «Современник». А ва ўсіх нас на памяці — яны і цяпер стаяць нібы перад вачамі — тварэнні выдатнай беларускай актывіскай плеяды. Возьмем Барыса Віктаравіча Платонава, Глеба Паўлавіча Глебава, Аляксандра Канстанцінавіча Ільіскага... Надаўна мне давалося перагледзець запісаную на плёнку сцэну размовы Фелізі Прагасава з мастаком Петушковым з «Жывога трупам». Які багачэйшы «буйны план» платонаўскага Прагасава, колькі найтанчэйшых, нечаканых нюансаў! І ўсё гэта — ад глыбіннага пранікнення ў псіхалогію героя. А ўзровень сённяшняй работы Рахленкі, аднаго з апошніх магікан той плеяды... Якія цудоўныя першыя пакаленні актывістаў былі ў купалаўскай і ў коласаўскай, што прыйшлі ў тэатральнае мастацтва амаль адначасова! Яны выраслі ў буйнейшых майстроў сцэны.

шмат, а маладога пакалення, ансамбля яны пакуль не ўтвараюць. У чым тут прычына? Што наогул перашкоджае выхаванню маладога актывіста? Менавіта асабліва непакоіць даволі дзіўна з'ява, з якой дэвальвацыя сутыкаецца не так ужо рэдка. Паступае, скажам, юнак ці дзяўчына ў інстытут — і тут я гавару не толькі пра наш Беларускі тэатральна-мастацкі, а і пра іншыя, такая хвароба агульнараспаўсюджаная, — і ў яго ці ў яе столькі светлых мар, душэўнай чысціні, трапяткіх падзей, якраз тых рысаў, якія асабліва патрэбны актывістам. А вось закінае інстытут зусім іншым чалавечым — з'явіліся рацыяналізм, цвярозы разлік, апастыласць, нават прафесіянальны пігілізм, якія нібы агонь вадою, тушаць душэўныя парывы, запал, наогул няшчадна руйнуюць сам творчы пачатак. У тэатрах — паўтараецца амаль тая ж карціна.

САБАЛЕУСКІ. Вернемся, аднак, да размовы пра маладзю.
ЯРОМЕНКА. Калі я гаварыў пра беспраўнасць актывіста, дык гэта ў самай вялікай ступені тычыцца маладых. І тут нятворчы, суб'ектыўны падыход да маладзі павінен быць выключаны поўнасію. А ён, на жаль, яшчэ ёсць. У рэжысуры ёсць любімыя і нелюбімыя актывісты не толькі са старэйшага пакалення, а і з маладога — таксама. А маладыя асабліва безабаронныя, яны ж нярэдка яшчэ не паспелі выявіць свае здольнасці, раскрыць свае магчымасці. І ім-то асабліва патрэбны педагогі, чулыя, тонкія. Ім патрэбна самая павышаная ўвага з боку рэжысуры. А рэжысёраў, як ужо адзначалася, у нас у тэатры вельмі нестасе. У сілу ўсіх гэтых прычын так няпроста складваецца ў купалаўскай лёс маладога пакалення актывістаў.

ЯРОМЕНКА. Мне ў гэтай сувязі прыгадваецца выказванне актывіста Еўсціпеева. Ён гаворыць аб сапраўдным і ўяўным у актывіскай выкананні. Сёння натуральным, шчырым на сцэне можа быць ледзьве не кожны, гэтаму, дзякуючы богу, навучыліся. А воль сапраўднымі становяцца толькі азішкі. Сапраўднасць — гэта тое жыццё, якое мы ўвасабляем на падмостках. А яно не можа быць другасным. У пагоні ж за натуральнасцю, шчырасцю нярэдка і забываюцца на сцэнічную культуру. З'яўляецца моўная невыразнасць, аднастайнасць фарбаў, вяласць. Другая прычына — адсутнасць у актывіста глыбокіх думак, вялікіх эмоцый, грамадзянскай страснасці. Гэта таксама вельмі ўплывае на сцэнічную мову. У сучасных нашых умовах асоба мастака пачынае іграць усё большую і большую ролю.

ЯРОМЕНКА. Вы спасаліся на прыклад з «Современник». А ва ўсіх нас на памяці — яны і цяпер стаяць нібы перад вачамі — тварэнні выдатнай беларускай актывіскай плеяды. Возьмем Барыса Віктаравіча Платонава, Глеба Паўлавіча Глебава, Аляксандра Канстанцінавіча Ільіскага... Надаўна мне давалося перагледзець запісаную на плёнку сцэну размовы Фелізі Прагасава з мастаком Петушковым з «Жывога трупам». Які багачэйшы «буйны план» платонаўскага Прагасава, колькі найтанчэйшых, нечаканых нюансаў! І ўсё гэта — ад глыбіннага пранікнення ў псіхалогію героя. А ўзровень сённяшняй работы Рахленкі, аднаго з апошніх магікан той плеяды... Якія цудоўныя першыя пакаленні актывістаў былі ў купалаўскай і ў коласаўскай, што прыйшлі ў тэатральнае мастацтва амаль адначасова! Яны выраслі ў буйнейшых майстроў сцэны.

САБАЛЕУСКІ. Вось якраз дарэчы зайшла гаворка пра актывіскае пакаленні. Возьмем зноў купалаўскі калектыў. У яго сапраўды было выдатнейшае першае пакаленне актывістаў. Менавіта цялае пакаленне,

ад рэдакцыі. Публікуючы дыялог паміж аўтарытэтным тэатразнаўцам і вядомым актывістам, рэдакцыя лічыць неабходным падкрэсліць, што яна цалкам падзяляе прынцыповыя палажэнні гутаркі аб надзённых праблемах тэатральнага рэпертуару, рэжысуры, працэсу выхавання актывіскай змены і г. д.

Або такі аспект размовы. Не называючы прозвішчаў, скажам: цяпер у рэпертуары большасць тэатраў рэспублікі галоўныя ролі ў спектаклях выконваюць часцей за ўсё маладыя актывісты, выхаваныя Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута і іншых навучальных устаноў. Ды і рэжысура ў асноўным сфарміравана з ліну маладых па гадах (асабліва, калі параўнаць сённяшні ўзровень з тым, што было ніх дзесяць гадоў назад) творчых работнікаў; узначальваюць калектывы Акадэмічнага тэатра імя Янін Купалы, Дзяржаўнага драматычнага імя Януба Коласа, Рэспубліканскага тэатра юнага гледача, Рускага тэатра БССР імя М. Горькага, Магілёўскага і Гродзенскага абласных тэатраў рэжысёры, якіх нельга называць «маладымі», але ж і да старэйшага пакалення яшчэ не аднаццаць. Катэгарычнасць сцвярджаюць адносна недастаткова антыўнага папаўнення актывіскай і іншых творчых сіл у сцэнічным мастацтве рэспублікі, мабыць, патрабуе ўдакладнення.

САБАЛЕУСКІ. Абсалютна правільна. Другая справа, калі гаварыць пра бытавізм...
САБАЛЕУСКІ. І прыземленасць...
ЯРОМЕНКА. Так, гэта аджыло сваё. Тэатр сёння стаў больш пастычным і, як часта паўтараюць, больш інтэлектуальным. І ўсё-такі я вяртаюся да свайго: аснова па-

Нельга прапавець тое, у што ты сам не верыш. Я ў апошні час асабліва баюся прыгожых слоў, прыгожых прамоў. Праблема «быць» і «здавацца» сёння з'яўляецца яшчэ вельмі актуальнай. Высокі маральныя якасці, ідэяная заргацоўка, палітычная сталасць у спалучэнні з вялікім талентам, да-

Калі чытаеш выхаванні ўдзельнікаў дыялога, ствараецца ўражанне, быццам ёсць у тэатрах людзі, якія з'яўляюцца пастановак п'ес з ярка выяўленым панучэцкім грамадзянскасці, спытаніяў з пэўным сацыяльным тэмпераментам. Відэць, творчыя страты і пралікі тлумачацца не толькі тым, што хтосьці «хоча» такіх твораў ставіць і іграць, а хтосьці «не хоча». Прычыны няўдач спэнтанійна, аб якіх мелася гаворка ў друку («Штурм», «Працяг», «Мезазойская гісторыя»), варта было б падзелавому высветліць і абмеркаваць.

Вось да гэтага і звязаныя рэдакцыйныя заўвагі. Пытанні, зьранутыя А. Сабалеўскім і М. Яроменкам, заслужваюць далейшага абмеркавання. «Літаратура і мастацтва» запрашае чытачоў газеты і творчых работнікаў да ўдзелу ў такім абмеркаванні.

Вось да гэтага і звязаныя рэдакцыйныя заўвагі. Пытанні, зьранутыя А. Сабалеўскім і М. Яроменкам, заслужваюць далейшага абмеркавання. «Літаратура і мастацтва» запрашае чытачоў газеты і творчых работнікаў да ўдзелу ў такім абмеркаванні.

мы: «Вобраз камуніста ў творах беларускіх пісьмennisяў», «Заўсёды з партыяй», канферэнцыйны чытачоў: «XXV з'езд КПСС — дастойную сустрэчу», «КПСС — авангард савецкага народа», «Пяцігоддзі — нашы справы», навукова-практычныя канферэнцыі па кітэ Л. І. Брэжнева «Маладым будаваць камунізм» і інш.

Рашэнні XXV з'езда КПСС і XXVIII з'езда КПБ з'явіліся асноўнымі дакументамі, якія вызначаюць праграму далей-

Кнігалобы Брэсцкай вобласці шмат увагі аддаюць абслугоўванню ўсесаюзных ударных камсамольскіх будоўляў краіны. На тэрыторыі жывёлагадоўчага комплексу саўгаса «Мір» Баранавіцкага раёна адкрыта бібліятэка. Яе фонды папаўняюць абласныя і раённыя бібліятэкі, а таксама кнігалобы вобласці. Тут рэгулярна праводзяцца агляды навінак грамадска-палітычнай і навукова-тэхнічнай літаратуры, выстаўкі, дыспуты, канферэнцыйны чытачоў, вусныя часопісы.

Значнае месца ў рабоце бібліятэк, якія ўваходзяць у зону «Меліярацыя беларускага Палесся», займае прапаганда літаратуры па выбару прафесіі. У Баранавіцкай раённай бібліятэцы адбылося II аглядаў мастацкай літаратуры, што ўслаўляе прафесію рабочага. Кнігалобы Бярозаўскага раённага

ХРОНІКА

аддзялення таварыства кнігалобу дапамагаюць афармляць бібліятэчныя плакаты: «Кнігу — маладому будаўніку», «Колькі прафесіі — столькі дарог», «Нам кніга жыць і будаваць намагае» і інш.

У. СУНЦОУ.

Цікавым быў чарговы сход пярвічнай арганізацыі аматараў кнігі паліграфічнага камбіната імя Я. Коласа. Дэлегат VI з'езда пісьмennisяў СССР Б. Сачанка расказаў аб усесаюзным форуме літаратараў краіны. Адказы сакратар праўлення Мінскага гарадскога аддзялення таварыства І. Шнарбіна расказаў аб вопыце работы пярвічных арганізацый сталіцы. Беларускаму кніжніку

знаку прысвяціў сваё выступленне старшыня секцыі экслібрыса М. Мінкевіч. Была арганізавана таксама выстаўка «Ленініаца ў экслібрысе».

В. АНТОНАУ.

У сельскія бібліятэкі рэспублікі прыйшло новае папаўненне. Дыплом бібліятэкара ўручылі 533 выхаванцам Магілёўскага бібліятэчнага тэхнікума імя А. С. Пушкіна. Кожны дзевяты выпускнік стацыянара атрымаў дыплом з адзнакай.

У гэтыя дні шырока разгарнула сваю работу прыёмная камісія. На дзённым аддзяленне тэхнікума мяркуецца прыняць 390 і на завочнае — 180 навучнікаў.

В. АРЦЕМ'ЕУ.

НАША АГУЛЬНАЯ СПРАВА

Два гады споўнілася з дня стварэння ў нашай рэспубліцы Добраахвотнага таварыства аматараў кнігі. За гэты час ва ўсіх гарадах і раёнах Беларусі створаны аддзяленні таварыства. У іх ліку шэсць абласных, Мінскае гарадское (на правах абласнога) і 151 гарадское і раённыя. На прадпрыемствах і ва ўстановах, у калгасах і саўгасах, у школах і другіх арганізацыях цяпер дзейнічаюць больш як чатыры тысячы пярвічных арганізацый, якія аб'ядноўваюць звыш ста тысяч кнігалобу. Амаль паўтары тысячы прадпрыемстваў і ўстаноў уступілі ў калектыўныя члены таварыства.

Пачатак дзейнасці таварыства, яго першыя крокі былі звязаны са значнай падзеяй — 30-годдзем Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Рэспубліканскае праўленне разам з Дзяржкамвыдтам БССР, Міністэрствам культуры БССР падрыхтавалі выстаўку — «Кніга, якая змагалася». Пры актыўным удзеле кнігалобу такія ж выстаўкі, а таксама літаратурныя вечары, святы кнігі, сустрэчы з пісьмennisякамі і ветэранамі вайны праведзены ў палатках культуры, бібліятэках, на прадпрыемствах і ва ўстановах абласных цэнтраў, гарадоў і раёнаў рэспублікі. Многа цікавых мерапрыемстваў па прапагандзе кнігі былі прысвечаны святкаванню 70-годдзю з дня нараджэння М. А. Шолахава і П. У. Броўкі і другім значным падзеям у палітычным і культурным жыцці нашай Радзімы.

Значна ажывілася, стала больш мэтанакіраванай дзейнасць нашага таварыства напярэдадні гістарычнага XXV з'езда партыі. Вялікую зацікаўленую аўдыторыю збіралі літаратурна-мастацкія вечары на тэ-

шай работы аддзяленняў і арганізацый таварыства. Рэспубліканскае праўленне, абласныя, гарадскія і раённыя яго аддзяленні распрацавалі канкрэтныя мерапрыемствы па выкаванні рашэнняў XXV з'езда КПСС і XXVIII з'езда КПБ. Кіруючыся гэтымі мерапрыемствамі, кнігалобы гарадоў і раёнаў паўсямясна праводзяць цяпер работу па прапагандзе і распаўсюджванню літаратуры, прысвечанай рашэнням партыйных з'ездаў.

Цікава прайшло свята «Кніга на службе пяцігодкі», якое правялі нядаўна Заводскі РК КПБ, Мінскі аблкітгадзаль, Мінскае гарадское і Заводскае раённае аддзяленні таварыства аматараў кнігі.

Можна назваць многа іншых станоўчых прыкладаў з практыкі работы арганізацый таварыства. Гэта і агляды-конкурсы на лепшы народны кніжны магазін, і выяўленне цікавых асабістых бібліятэк, і стварэнне кааператывных бібліятэк, і збор літаратуры для сельскіх школ, шпіталюў, інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны, калекцыяў ударных будоўляў пяцігодкі, і нашыя ўспышныя задачы камуністычнага будаўніцтва, і г. д.

Як бачна, стварэнне таварыства адкрывае неабмежаваныя магчымасці для шырокай прапаганды кнігі, больш эфектыўнага выкарыстання друкаванага слова ў вырашэнні задач камуністычнага будаўніцтва.

Адзак зробленае — толькі невялікая частка таго, што патрабуецца ад таварыства. З кастрычніка 1974 года Рэспубліканскае праўленне сумесна з галоўнай рэдакцыяй прапаганды Беларускага радыё выпускаюць штомесячна радыёальманах «Кнігалоб». Нядаўна верадаваўся яго дваццаць першы выпуск. У перадачах «Кні-

галобу» выступілі многія беларускія пісьмennisякі, работнікі бібліятэк, выдавецтваў, кніжнага гандлю, рабочыя, калгаснікі, студэнты. Рэдакцыя радыёальманаха атрымала ад радыёслухачоў за гэты час каля сямісот пісем, у якіх былі падзякі, пцітанні: «Як камплектаваць асабістую бібліятэку», «Якія задачы і мэты таварыства аматараў кнігі» і многія іншыя. У адказ на гэтыя пытанні рэдакцыя арганізоўвала аднаведныя радыёперадачы.

У значнай меры спрыяюць выхаванню чытацкіх густаў і клубы кнігалобу. Такіх клубоў у рэспубліцы працуе 40. Цікавую работу вядуць Мінскі, Магілёўскі, Гомельскі, Віцебскі і некаторыя іншыя клубы кнігалобу. Рэспубліканскае праўленне, абласныя аддзяленні таварыства прымаюць захады па стварэнню клубоў кнігалобу на прадпрыемствах, у навукальных устаноўках, пры кніжных магазінах і бібліятэках, у калгасах і саўгасах.

Нядаўна пры Рэспубліканскім праўленні створана лекцыйнае бюро, якое аб'ядноўвае каля 80 лектараў з ліку вучоных, пісьмennisякаў, літаратурна-знаўцаў, ветэранаў вайны і працы і другіх катэгорый. Лекцыйная прапаганда дапаможа кнігалобам больш пазнаць пра кнігу, пра яе стваральнікаў, пра яе ролю ў нашым жыцці.

В. ВІЛЬТОУСКІ,
намеснік старшыні Рэспубліканскага праўлення Добраахвотнага таварыства аматараў кнігі БССР.

БЕДНЫ ГАСПАДАР КАШТОЎНАЙ КНІГІ

Люблю вечарам пры абсалютнай цішыні сядзець ля кніжнай паліцы і думаць. Стэлаж невялікі, шырыня яго два метры, вышыня — тры. Кнігі размешчаны цесна, ды і колькасць іх невялікая — усяго пяцьдзесят штук... А яны ж займаюць столькі месца.

Раней кнігі прадаваліся не толькі на штуркі, а яшчэ і на вагу. Прыкінуўшы, то мая кніжная паліца, відаць, пацягне каля пятнаццаці пудоў. Есць выданні ад аднаго пуда і да кілаграма. Некаторым кнігам пераваліла за чатырыста гадоў, а самай маладой з іх трыста трыццаць. Есць у мяне яшчэ некалькі паліц, але там выданні XVIII—XIX стагоддзяў.

Кнігі мае набыць было нялёгка. Кожная з іх — цэлая гісторыя: вось пра адну мне і хацяцца расказаць.

Кніга на стараславянскай мове намерам 35×21 см і таўшчыняю 10 см. Пераплёт з дубовых дошак, ад часу колер яго змяніўся, і цяпер ён цёмна-карычневы з цясненнем на скуры. Вокладка аформлена гусенічым арнамантам расліннага стылю па самых краях. У цэнтры невялікая рама з вышнінутым малюнкам, у сярэдзіне — голуб, які ляціць. Над яго галавой стаяць дзве літары «МС», унізе прозвішча Ляхаў. На карэньчыку назва «Кніга Златауст».

Першая старонка пачынаецца са зместу «Оглавление поучений обретающихся в книге сей». Ён займае сем першых старонак. (Ва ўсіх старадрукарскіх кнігах змест заўсёды быў у пачатку кнігі, а не ў канцы як цяпер). Адваротны бок апошняга аркуша пусты. На ім запіс фіялетавымі чарніламі: «1840 года приобретена сия книга принадлежит мещанину Трофиму Перевощикову и жене его Перевощиковой». Надпіс добра захавалася і ясна чытаецца хача і закрэслены ў розных напрамках алоўкам.

Не збіраюся пераказаць яе змест, але павінен заўважыць, што кнігу гэтую перачытвала старажытная Русь. Для мяне ж галоўнае ў ёй яе першы гаспадар.

Раней у кнігу часам ушывалі некалькі пустых старонак, на якіх яе гаспадар пакідаў свае запісы. Сёння гэтыя запісы важная крыніца або сведка мінулага. Колькі б разоў не чытаў іх, яны заўсёды хваляюць. Мне вельмі шкада гаспадара кнігі. Ён, відаць, не думаў, калі пісаў, што хто-небудзь будзе чытаць яго запісы. Ён жа пісаў для сябе, для сваіх дзяцей. Вось некаторыя запісы:

«Лето 1844 года сентября 23 дня родился младенец Иоани. Помре младенца Иоани октября 1 дня 1844 года.

Родилась м. Надежда сентября 17 дня 1846 года.

Родилась м. Пелогейя октября 8-го дня 1847 г.

Родилась м. Александра марта 10 дня 1849 года.

Помре м. Александра августа 19 дня 1849 г.

Родился младенец Мануил июня 17-го дня 1851 года.

Помре м. Мануил мая 22 дня 1852 года...

Родилась м. Матрена поляря 8-го дня 1853 г.

Помре м. Матрена 1855 г. месяца мая 30-го дня».

Далей надпіс ідзе алоўкам: «1860 г. родилась м. Просковья октября 20-го дня помре. 1865 г. месяца мая 23 дня родилась м. Иоани... помре 11 августа сего года.

1853 года июля 20-го дня был мор у М. Черниболы».

На адвароце аркуша наступны запіс «Сия книга Златоуст принадлежит Трофиму Филиппову Перевощикову». Далей надпіс перакрэслены і ніжэй прыгожым почэркам напісана: «Продано Максиму Симонову господину Ляхову».

Такім чынам, кніга была ў Ветцы, ездзіла са сваім гаспадаром у Кіеў і зноў вярталася назад. А потым, калі яе гаспадару стала вельмі туга, фіялетавы рэліквія была прададзена іншай асобе.

Гаспадар кнігі Трафім быў, напэўна, або рамеснікам, або небагатым купцом. Хвалюе траціны лёс гэтай сям'і. Маленькія дзеці адзіны за адным паміралі, а тут яшчэ мор... Не будзем забываць, што адбывалася гэта 130 гадоў назад. Лепш параўнаем з тым, што маем сёння ў нашай краіне, у нашай Ветцы. Вядома, у кнігах цяпер ніхто не вядзе падобных запісаў ды і не ў іх справа. Справа ў карэньных зменах, якія адбыліся ў жыцці народа пры Савецкай уладзе. Якія мы шчаслівыя, што жыццё нашых дзяцей класна зберагае дзяржава, савецкая медыцына, бацькі.

Цікаваць уяўляе і тая акалічнасць, што кніга належала жыхарам Веткі, таму што Перавощыкавы, Ляхавы гэта веткаўскія прозвішчы. Перавощыкаў магло быць і мянушкай і далёка чалавеку, які перавозіў людзей з аднаго берага ракі на другі. Што перавоз у Ветцы быў, гэта добра памятае старэйшае пакаленне жыхароў горада.

Хведар ШКЛЯРАУ,
мастак-афарміцель.

г. Ветца.

Бярозаўская раённая бібліятэка адна з лепшых на Брэстчыне. Яе работнікі чуйна ставяцца да патрэб чытача, умела і своєчасна іх задавальняюць. Сёлета бібліятэка перайшла на прагрэсіўную цэнтралізаваную сістэму абсл-

гоўвання чытачоў. Кіруе гэтай новай справай дырэктар Нацярына Івануаа Сялюн. На здымку: работнікі аддзела апрацоўкі літаратуры рыхтуюць навінкі да адпраўкі ў сельскія філіялы.

Фота І. АСКІРКІ.

САВЕЦКАЕ МАСТАЦТВА ЗА МЯЖОЙ

ГРОМ АПЛАДЫСМЕНТАУ

У лепшым нью-йоркскім операх «Метрапалітэн опера» пад грым апладысменту і захапляючых воклічы «бравы!» прыходзіць фестываль мастацтваў народаў СССР пад агульным кіраваннем Ігара Маісеева.

Амерыканцам даўно вядомы і палюбіліся на ранейшых гастроліх такія праслаўленыя савецкія калектывы, якія прымалі ўдзел у фестывалі, як Акадэмічны хор імя Пятніцкага, Украінскі танцавальны ансамбль імя Вірскага, Дзяржаўны ансамбль народнага танца Грузінскага ССР. Цяпер да іх дадаліся новыя любімцы публікі — таленавіты выканаўца з танцавальнага ансамбля народаў Поўначы «Мэнго», з кіргізкай і тувінскай філармоніі, з Таджыкістана і цыганскага тэатра «Рамэн».

Кожны вечар, калі ўзімаецца заслона ў «Метрапалітэн опера», глядачы зноў і зноў захапляюцца віртуозным майстэрствам танцораў, цудоўнымі галасамі, багаццем і разнастайнасцю рэпертуару, маладосцю, бадзёрасцю, гумарам народных талентаў. Надзвычайная, непаўторная, фантастычная — такімі эпітэтамі ўзнагароджваюць амерыканскія крытыкі праграму выступленняў савецкага фестывалю ў Нью-Йорку.

«Добра вядомыя з папярэдніх гастроляў у ЗША хор імя Пятніцкага і Украінскі ансамбль, — піша газета «Дэйлі ньюс», — не расчаравалі паклоннікаў поўнага галасавання, чароўных мелодый і танцаў... Але, аказваецца, ёсць і яшчэ больш ашаламляльныя танцы, прадэманстраваныя ўдзельнікамі грузінскага ансамбля».

Амерыканскія глядачы і крытыкі здзіўляюцца і захапляюцца багаццем і разнастайнасцю народнай творчасці ў Савецкім Саюзе і недасягальна высокае майстэрства выканаўцаў.

«Дзёсна шматгранная праграма фестывалю, — падкрэслівае газета «Нью-Йорк таймс», — стварае шырокую папараму народнай творчасці — выключна прыцягальную і хвалючую».

Нью-йоркскія газеты падрабязна апісваюць маляўнічыя карагоды хору Пятніцкага, зухаватыя танцы парубкаў у сінх і чырвоных шаравах з ансамбля Вірскага, вихор грузінскага танца «Кохнікі», іскрамётнасць выканаўцаў «Гонкі на аленях» з ансамбля «Мэнго», віртуознасць кіргізскіх музыкантаў, странасць цыганскага трыо.

Вядомы тэатральны крытык Клайв Барнс заяўляе, што рускія танцы

карыстаюцца заслужанай славай і што «ў танцы рускія дасягнулі такой жа дасканаласці, як італьянцы ў спяванні». «Народны хор Пятніцкага, — падкрэслівае «Нью-Йорк пост», — дэманструе чароўныя галасы, выдатных салістаў і зусім незвычайных інструменталістаў».

Незабыўнае ўражанне на ўсіх робіць «Гіпак» і «Паўзунок» у выкананні танцораў ансамбля Вірскага. «Гэтыя танцы, — піша «Нью-Йорк пост», — надоўга запомняцца».

Тэатральны крытык Фрэнсіс Херыдж адзначае, што вялікі поспех у публікі мела «пантэма» ў выкананні Алега і Наталлі Кірушыных. «Гэта — выдатныя, цудоўныя артысты, — піша яна, — у роўнай ступені яны авалодалі і тэхніку балета і мімікі».

Шмат добрых слоў сказана і пра таджыкскую танцоўшчыцу Калантараву. Крытыкі адзначаюць дзівосную гнуткасць і пластычнасць яе выканання.

Усе нью-йоркскія газеты з захапленнем пішуць, як пра новае здзіўляючае адкрыццё, пра вялікую папулярнасць ўдзельнікаў ансамбля народаў Поўначы, якія зачаравалі глядачоў і талентам, і падкупляючай непасрэднасцю свайго выканання.

Кожны вечар, перад тым, як канчаткова апусціцца заслона, усе ўдзельнікі фестывалю натхнёна выконваюць еўретыя вядомага песню «Шырока страна мая родная». Пад грым апладысменту зноў і зноў апускаецца і паднімаецца заслона, глядачы выклікаюць любімых артыстаў.

Г. ШЫШКІН.

Нью-Йорк.

БАЛЕТ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

дзійскіх народных казак. Галоўныя ролі ў іх выконвалі вядомыя артысты балета. Спектаклі мелі небывалы поспех.

Невялікая зала ў школе сучаснага балета, дзе Шарма выкладае харэаграфію, была запоўнена наколькі мажліва ўзрадаванымі дзецьмі. Пасля гэтага балета для дзяцей, пастаўленыя Шармой, яшчэ не раз збіралі юных глядачоў з усіх раёнаў індыйскай сталіцы.

Вядома, на шляху стварэння першага нацыянальнага балета для дзяцей ёсць яшчэ шмат цяжкасцей. Не хапае вопытных харэографіаў, патрабуецца прыкласці шмат намаганняў, каб

пабудавалі тэатральны будынак. Аднак Шарма настроены антымістычна. Ён упэўнены, што будучы вылучаны неабходныя сродкі для гэтага. А вопыт пастановак балетаў для дзяцей, на думку Шармы, індыйскія харэографы могуць пераняць у сяброў з СССР.

— Я зачараваны работай дзіцячых тэатраў у Савецкім Саюзе, — гаворыць ён. — Гэта краіна, дзе эстэтычнае выхаванне маладога пакалення вядзецца на самым высокім узроўні і дзе для яго адкрыты ўсе шляхі ў цудоўны свет мастацтва.

С. АЛМАЗАУ.

кар. ТАСС.

БІБЛІЯТЭЧНЫЯ СКАРБЫ

Штодзённа, асабліва па суботах і нядзелях, нямала жыхароў Найробі накіроўваецца ў Цэнтральную бібліятэку. Гэта адзін з самых маладых ачагоў культуры незалежнай Кені. Бібліятэцы нядаўна споўнілася два гады. За гэты кароткі тэрмін яна паспела заваяваць папулярнасць.

У невялікім утульным кабінце мы гутарым з дырэктарам бібліятэкі і начальнікам нацыянальнай бібліятэчнай службы Фрэнсісам Аціена Палам. Гэты высокі прадстаўнічы мужчына гадоў пад сорок, тыпчны прадстаўнік народнасці алу, адной з найбольш шматлікіх у Кені, раптоўна мне сказаў па-руску: «Добры дзень!». Як высветлілася, у красавіку 1972 года дырэктару давялося пабыць у Савецкім Саюзе на семінары, прысвечаным Міжнароднаму году кнігі, і ў яго ў памяці захавалася некалькі рускіх слоў і выразаў.

З вялікай цеплынёй Фрэнсіс Пала ўспамінае пра дні, якія правёў у Маскве і Ташкенце, дзе праходзіў семінар, аб сустрэчах з савецкімі людзьмі. «Самае галоўнае ўражанне, што засталася ад СССР, — гаворыць Ф. Пала, — гэта кніжныя багаці, а таксама чысціня і прыгожасць маскоўскага метра. Наша бібліятэчная служба пакуль што маладая, але сёе-тое мы паспелі зрабіць. Я не магу сказаць, што раней у Кені не было бібліятэк. У Найробі яшчэ ў 1931 годзе вялікая бібліятэка, як «Мак-Міллан мемарыял-лібрэры». У яе сховішчах захоўваецца 100 тысяч кніг. Але да нядаўняга часу бібліятэка абслугоўвала ў асноўным еўрапейскіх пасяленцаў, а ў часы каланіялізму афрыканцу туды і зайсці забаранялася».

Ф. Пала знаёміць нас з бібліятэкай, яе супрацоўнікамі, чытачамі. Цэнтральная бібліятэка мае ўжо 54 тысячы тамоў кніг рознага характару. Тут навукова-тэхнічная літаратура, кнігі па мастацтву і гісторыі культуры, вучэбныя дапаможнікі. На асобнай паліцы можна ўбачыць творы Маркса, Энгельса, Леніна. Шырока прадстаўлена мастацкая літаратура. І не толькі апавяданні і аповесці сучасных кенійскіх пісьмнікаў, такіх, як Нгугі ва Тхонга, Грэйс Агот і Уільям Ватэна, але і творы замежных аўтараў, у тым ліку, савецкіх. Значнае месца адведзена класікам сусветнай літаратуры — Шэкспіру, Шылеру, Чэхаву, Дастаеўскаму, Дзікенсу і Талстому.

Да паслуг чытачоў каля 150 назваў рознай перыядыкі. У прасторных чытальных залах шчыльна ўдзяліліся над кнігамі. І толькі ў адным з залаў, непадалёку ад уваходу, чуваць гоман дзяцей — гэта так званы «дзіцячы куток».

Штодзённа, як паведаміў нам бібліятэкар Карыкі, чытальныя залы наведвае 400—500 чалавек, а колькасць пастаянных абанентаў, якія бяруць кнігі на дом, дасягнула амаль 20 тысяч.

Асноўны кантынгент чытачоў — гэта студэнты сталічнага ўніверсітэта, каледжаў, школьнікі, а таксама інтэлігенцыя і працаўнікі найробскіх прадпрыемстваў і ўстаноў. З адным з іх Дэйвісам Акуну, студэнтам фармацэўтычнага вучылішча, які прышоў сюды пазаймацца разам з групай сваіх аднакурснікаў, мы разгаварыліся:

«Адкрыццё гэтай бібліятэкі, — сказаў Акуну, — для нас сапраўднае шчасце. Тут мы адчуваем сябе як дома. Да нашых

паслуг любая кніга, якую можна адшукаць на паліцах, а сустрэча з патрэбнай кнігай — гэта заўсёды радасць. У інтэрнаце, заўважае ён, крыху несна, ды часам і вельмі шумна, а тут спакой і свабода для думкі».

«Супрацоўнікі бібліятэкі, — гаворыць Ф. Пала, — адну з галоўных сваіх задач бачаць у тым, каб пашыраць круггляд чытацкіх мас, стварыць людзям умовы для папаўнення ведаў. І асабліва гэта тычыцца тых чытачоў, хто не можа купіць кнігу ва ўласнае карыстанне».

«Галоўны бібліятэкар» Кені паведаміў, што, акрамя Цэнтральнай бібліятэкі ў Найробі, цяпер ужо працуе сем яе філіялаў у гарадах Кісуму, Мамаба, Накуру, Какемба, Ньеры, Эмбу і Элдэрат. Згодна з планам Нацыянальнай бібліятэчнай службы, да 1980 года філіялы будуць адкрыты яшчэ ў 16 гарадах. Намечана стварыць сетку перасоўных бібліятэк-чытальняў, якія будуць абслугоўваць меншы населеныя пункты. Адна з іх ужо працуе.

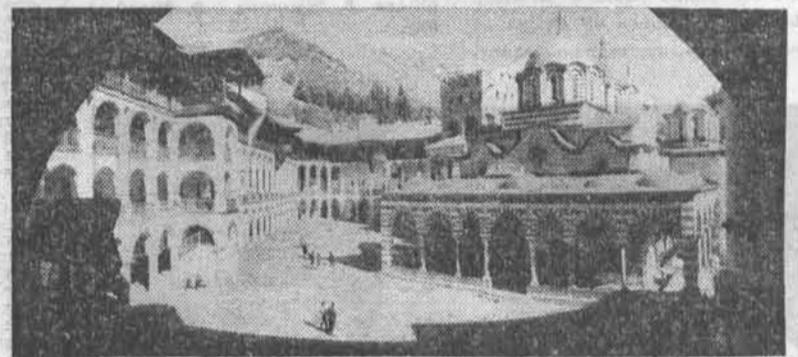
«Ці падтрымліваеце вы кантакты з бібліятэчнымі службамі іншых краін?» — пытаюся ў дырэктара.

«Так, — адказвае ён, — у нас ніякія сувязі з кніжнымі цэнтрамі шэрагу краін, у тым ліку Англіі, ЗША, скандынаўскіх краін, Савецкага Саюза. Яны аказалі нам істотную дапамогу ў камплектаванні бібліятэчнага фонду. Вось, — паказвае Ф. Пала на тым твораў У. І. Леніна, — гэта — дар вашага выдавенства «Прогресс», і мы яму вельмі ўдзячныя».

Г. СКОБЕЛЕУ,

кар. ТАСС.

Веснік «Культурная жыццё за рубяжом».

Народная рэспубліка Балгарыя. Краіна багатая сваімі шэдэўрамі гістарычных помнікаў, музеямі і манастырамі. Рылскім манастыром цікавіцца ўсе госці Балгарыі.

На здымку: Рылскі манастыр — адзін з буйнейшых архітэктурных помнікаў нацыянальнага значэння. Агенцтва Сяфія — прэс.

Фота Дзіма ДзіМАВА.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯУ
«ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«А ПРЭМ'ЕРА ТАК І НЕ АДБЫЛАСЯ»

Калегія Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі абмеркавала рэпліку «А прэм'ера так і не адбылася», апублікаваную 25 чэрвеня 1976 г., і прызнала крытыку правільнай.

Пры правярцы фактаў затрымкі выхаду на экраны дакументальнага фільма «Песня нашай памяці» («Муза ў партызанскім страі») высветлілася, што асноўная прычына гэтаму — старыя кінакадры і фанаграма, уключаныя рэжысёрам С. Лук'ячыкавым у

фільм, якія па тэхнічных умовах не дазвалялі друкаваць масавы тыраж карціны.

На кінастудыі «Беларусь-фільм» выдзены загал, на якому рэжысёр С. Лук'ячыкаў за затрымку фільма, начальнік вытворчага аддзела А. Шкадарэвіч і в. а. дырэктара вытворча-тэхнічнага аб'яднання «Летаніс» В. Высоцкі за слабы кантроль за выпускам фільма атрымалі спаганні.

Масавы тыраж карціны ўжо гатовы і перададзены пракратыўнай арганізацыям рэспублікі.

У НУМАРЫ за 17 ліпеня

змяшчаны перадавы артыкул «Важнейшы клопат Саветаў», рэпартаж В. Малашэўскага «Арліныя крылы «Арлёнка» з першага рэспубліканскага фіналу камсамольскай ваенна-спартыўнай гульні «Арлёнак», справаздача спецыяльнага карэспандэнта газеты І. Злотнік «Крокі першыя, незабыўныя...» з чарговага пасяджэння «Клуба педагогічных сустрэч», якое адбылося ў Бабруйскім Доме настаўніка, нарыс А. Балаш «У Павасёлках, за Слонімам».

Апошняя старонка — тэматычная — «Гартуся, як сталь». На ёй друкуецца артыкул старшыні Камітэта па фізчнай культуры і спорту пры Саветце Міністраў БССР В. Лівенцава «Галоўны напрамак — спецыя-

НАДРУКАВАНА ў «НАСТАЎНІЦКАЙ ГАЗЕЦЕ»

л'зацыя». Інфармацыя В. Паўловіча «Па знагар'ю ГПА», І. Тарасевіча «Авалодваюць веславаннем», В. Клімава «З дапамогай актывістаў» і іншыя матэрыялы.

Перадавы артыкул «Малады спецыяліст», матэрыял рэйду «Настаўніцкай газеты» і «Віцебскага рабочага» «Перадоўец адзіванне», падборка «Сто радкоў мінскіх навін» — на першай старонцы нумара, які выйшаў 21 ліпеня.

Пад рубрыкай «Рашэнні XXV з'езда КПСС — у жыццё!» змяшчаны артыкул сакратара Рагачоўскага райкома КПВ А. Цярэшчані «Далей глыбей роству».

«На вялікім прыкладзе» — выступленне выкладчыцы бедарукай мовы і літаратуры 27-й сярэдняй школы г. Мінска І. Ушавай.

Начальнік аддзела выкладання грамадскіх навук Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, намеснік гістарычных навук П. Дронь у артыкуле «Творчасць студэнтаў» піша пра арганізацыю навуковай работы ў ВНУ рэспублікі.

Уражанымі ад першага Рэспубліканскага алімпіады-конкурсу аркестраў духавых інструментаў школ і пазашкольных устаноў дзейна народны артыст БССР Б. Пячуч.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

НОВАЕ АДДЗЯЛЕННЕ ВУЧЫЛІШЧА

СА СПАДЧЫНЫ
КЛАСІКА БРАТНЯЙ КРАІНЫ

НА СЦЭНУ — З АПОВЕСЦІ

ПРЭМІЯ КРЫТЫКУ

Сакратарыят прайсненія СП СССР зацвердзіў рашэнне камісіі па штогодніх прэміях аб прысуджэнні прэміі Саюза пісьменнікаў СССР за работы ў галіне літаратурнай крытыкі, прысвоеныя аналізу сучаснага літаратурнага працэсу, аўблжаваныя ў 1975 годзе.

Сярод лаўрэатаў і Віктар Каваленка. Прэмія яму прысуджана за артыкул «Назіцыя пісьменніка і духоўны свет героя», змешчаны ў дваццацітым нумары «Полымя» і кнігу «Прага духоўнасці».

РЭХА ВОГНЕННЫХ ГАДОЎ

Мінчане і госці сталіцы знамяцца з рэпертуарам Ноўградскага абласнога тэатра драмы. З юнацкім запалам і унутраным напружаннем іграюць артысты гэтай трупы спектаклі гераічнай тэматыкі. Гайдараўскі «Бумбараш» выклікаў цікавасць тым, што рамантыка змагання тут знайшла вельмі пераканаўчае сцэнічнае ўвасабленне, дзе арганічна спалучаецца жыццёвая верагоднасць чалавечых паводзін і ўмоўных тэатральных прыёмаў раскрыцця дынамічных падзей. 30-годдзю Перамогі над фашысцкай Германіяй прысвяцілі ноўградцы спектакль паводле аповесці Барыса Васільева «У спісах не пазначаны», пастаўлены галоў-

ным рэжысёрам тэатра А. Кошалевым (сцэнаграфія мастака Б. Нініціна). Эпіграфам да спектакля ўзяты словы Ю. Фучыка аб тым, што «не было безыменных герою». І пафас сцэнічнага прадстаўлення пра абаронцаў Брэсцкай крэпасці чэрэня-ліпеня сорак першага года «прасякнуты менавіта гэтым імкненнем тэатра — даць аблічча, зазірнуць у духоўны свет, абзначыць жывыя рысы салдат-парадавога рубяжа краіны ў самы цяжкі час вайны».

На здымку — у ролях Маці, сястры Веранкі і лейтэнанта Плужнікава артысты М. Квашнікова, Л. Жынікіна і В. Міхайлаў.

Фота Ул. КРУКА.

ПЕРШЫ НАБОР

Да розных спецыяльнасцей, якія абзначаны ў статусе Мінскага музычнага вучылішча імя М. Г. Глінкі, з новага навучальнага года прыбавіцца яшчэ адна: артыст эстраднага ансамбля і кіраўнік самадзейнага эстраднага калектыву. Прыёмная камісія адабрала найбольш здольных маладых людзей, якія маюць схільнасць да творчай імправізацыі і аранжыроўкі.

— Жадаючых вучыцца на новым аддзяленні нямае, — расказвае дырэктар вучылішча В. Л. Аураменка. — Асабліва многа гітарыстаў і ударнікаў, але яны, як правіла, не маюць музычнай падрыхтоўкі, самавуку. Ёсць сярод іх здоль-

ныя, нават таленавітыя людзі. Ім мы прапануем — на працягу года займацца ў нас на падрыхтоўчым курсе. А тыя, у каго ёсць пэўная школа, дапушчаны да конкурсных экзаменаў. Мы ўкамплектавалі дзве групы, якія складуць два вучэбныя ансамблі. У іх навучэнцы ўжо з першых дзён заняты пачынаць авалодаць навыкамі ансамблевай ігры.

Перад новым аддзяленнем стаіць задача навучыць маладога чалавека не толькі добра, пісьменна іграць на выбраным і падобных да яго інструментах, але і галоўным чынам, умець імправізаваць. Навучэнцы авалодаюць асновамі джа-

за, эстраднай гармоніі, навука:ца правільна запісаць і апрацоўваць мелодыі.

І яшчэ вельмі важна прывіць ім добры мастацкі густ. Не сапраўды, што гэтага дзяржа і не хапае многім сучасным эстраднікам, на жаль, не толькі самадзейным. А жанр карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод моладзі. Не выпадкова Міністэрства культуры рэспублікі прыняло рашэнне адкрыць у вучылішчы такое аддзяленне.

— Мы зробім усё неабходнае, — сказаў у заключэнне В. Л. Аураменка, — каб праз чатыры гады на прафесійнальную і самадзейную сцэну прыйшлі людзі высокай культуры і музычнай пісьменнасці, сапраўдныя майстры эстрады, прапагандысты высокага мастацтва.

Выдадзена ў Маскве

ПІСЬМЕННІКІ — ГЕРОІ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

Выдавецтва «Планета» вялікую ўвагу ўдзяляе прапагандзе твораў савецкай літаратуры. Тут рэгулярна выпускаюцца асобныя паштоўкі з партрэтамі аўтараў, камплекты з ілюстрацыямі да іх твораў.

А нядаўна выйшаў першы выпуск набору «Пісьменнікі — Героі Сацыялістычнай Працы». На 33 форна-белых здымках, выкананых М. Кошчэвым, партрэты тых, каму гэтае ганаровае званне прысвоена за вялікія дасягненні ў развіцці савецкай літаратуры. На зваротным баку паштовак прыводзяцца звесткі пра жыццё і творчасць аўтараў.

Дзве з іх расказваюць пра народных паэтаў Беларусі П. Броўку і М. Танка.

А. КАЗЛОУСКІ.

І ВАРТАЕ СМЕХУ...

Споўнілася 100 гадоў з дня смерці выдатнага польскага драматурга і паэта Аляксандра Фрэдры. Яго творы, прызначаныя для выкавання на сцэне, прыцягваюць увагу рэжысёраў і актэраў сакавітым гумарам, умелым малюваць гратэскныя фігуры, сацыяльнай насычанасцю.

Першая пастаўка камедыі А. Фрэдры «Дамы і гусары» на беларускай прафесійнай і ў сцэне была дэманстравана выдатным рэжысёрам Еўсеціем Міровічам у 1921 годзе (Першы БДТ). Праз трыццаць пяць гадоў гэта трыпа зноў звярнулася да дасціпнай і сюжэтна-захаплячай п'есы: у 1977 годзе адбылася новая прэм'ера Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы «Дамы і гусары». Дзесяць гадоў назад ставілі камедыю і коласаўцы, у спектаклі якіх так пафадраўску смела і вясела ігралі народныя артысты СССР А. Ільінін (Гжэгоў), народныя артысты рэспублікі А. Трус, А. Шалег (Маёр і Ротмістр), А. Радзюлоўская (пані Арганава), заслужаныя артысты БССР Г. Дубаў (Паручнік) і М. Маркоўская (Анеля).

У гэтыя дні выклікае вялікую цікавасць мінчан спектакль Львоўскага акадэмічнага ўкраінскага тэатра імя М. Занькавецкай, які ўключаў нядаўна пастаўленую п'есу «Дамы і гусары» ў гастрольную афішу 1973 года, аддаючы тым самым пашану вялікаму пісьменніку-класіку братняй краіны.

НА СЛОЊІМСКАЙ ЗЯМЛІ

У перапоўненай зале Сянькоўшчынскага сельскага Дома культуры, што на Слоўнімскай, сабраліся працаўнікі калгаса «Першае мая» на сустрэчу з пісьменнікам А. Гардзіцкім, заслужанай артысткай рэспублікі, дыктарам Беларускага радыё Г. Сядзельнікавай, карэспандэнтам-арганізатарам бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР В. Бародзічам.

А. Гардзіцкі расказаў аб рабоце з'ездаў пісьменнікаў БССР і СССР, поспехах у развіцці беларускай літаратуры,

яе інтэрнацыянальных сувязях, падзяліўся ўражаннямі ад наведвання Кубы.

Вершы М. Танка, С. Грахоўскага, В. Іпатавай, творы іншых пісьменнікаў гучалі ў выкананні Г. Сядзельнікавай.

Свае мініяцюры і байкі прачытаў В. Бародзіч.

Госці пабывалі таксама ў рабочых аўта- і маторарамонтнага заводаў, ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга рабфаккамбіната і ў іншых калектывах.

Д. ЗІНГЕР.

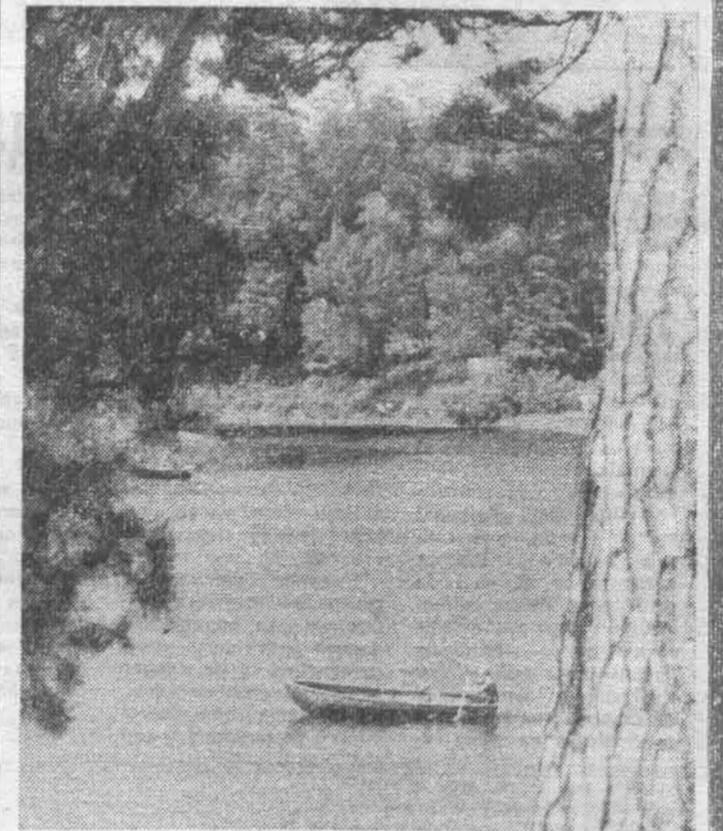
ТВОЙ ВОБЛІК, ГАЗЕТА

Чарговае паслядзённе сесія мастакоў Саюза журналістаў БССР было прысвечана мастацкаму афармленню і вёрстцы перыядычных друкаваных органаў.

Загадчын рэдакцыі мастацка-графічнага афармлення выдавецтва «Мастацкая літаратура» В. Жыжэнка, галоўны мастак часопіса «Вожык» Р. Грамына, мастак газеты «Знамя кнэсты» Г. Сініцын, мастакі Ю. Пучынскі і Ул. Табушаў на прыкладзе штотыднёвіка «Літа-

тура і мастацтва» вялі зацікаўленую размову аб новых выйленых сродках графічнага і тэхнічнага афармлення газет у святле патрабаваў і задач, якія ставяць перад сабой друкарскія арганізацыі, адзначана пэўнае паліпшэнне вёрсткі і мастацкага афармлення штотыднёвіка.

Сакратарыяту рэдакцыі прапанавана яшчэ больш папулярываваць лепшыя ніжнія выданні, змяшчаць фотарэпрадукцыі з выставак, справаздачы мастакоў з будоўляў рэспублікі.

У наваколлі дома адпачынку «Чонкі».

Фотазвод І. ЮДАША. (БЕЛТА).

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателай БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856

АТ 01313.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выйленых мастацтваў, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і мастацкай работы — 33-24-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,

Анатоль ГРАЧАНИКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ,

Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара),

Уладзімір НЯФ'ЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар),

Рыгор ШЫРМА.